

กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี

นายณัฐฉิ์ บุญทองคำ

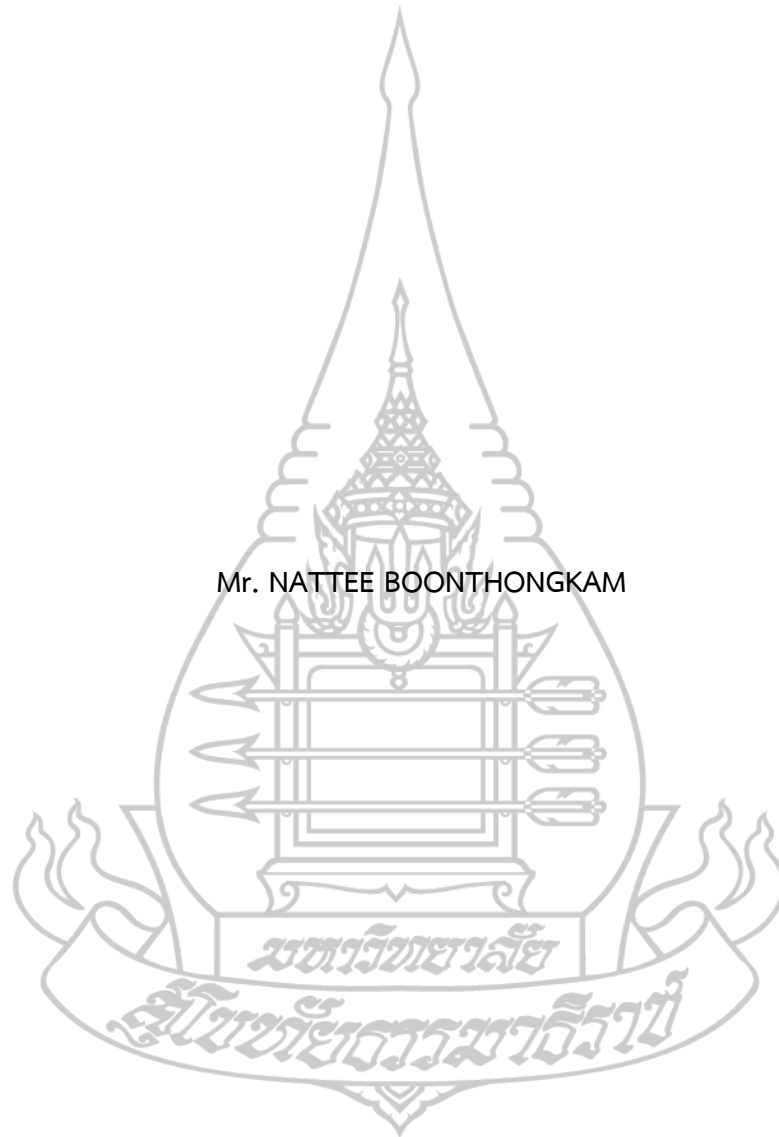
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Strategy for developing in community of soil and fertilizer
Management Center, Wang Khrai Subdistrict, Tha Yang District,
Phetchaburi Province

Mr. NATTEE BOONTHONGKAM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

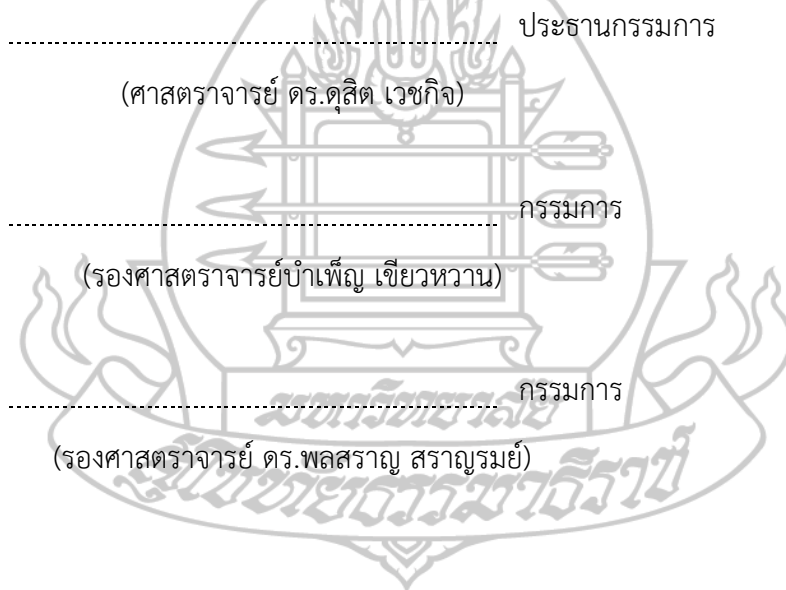
Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทม จังหวัดเพชรบูรณ์
ชื่อและนามสกุล	นายณัฐธีร์ บุญทองคำ
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. รองศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัย นายณัฐธีร์ บุญทองคำ รหัสนักศึกษา 2659001412

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สรานุกรมย์ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 3) ความรู้ แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 4) ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยประชากรที่ศึกษา มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ปี 2566 ที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของคอกเรน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 165 ราย 2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 41 ราย และ 3) คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบล วังไคร้ จำนวน 10 ราย เก็บข้อมูลทั้งหมดเครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรผู้รับบริการ มีรายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 112,978.79บาท/ปี ต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,646.67 บาท/ปี มีหนี้สินภาคการเกษตร โดยเฉลี่ย 46,389.41 บาท ประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 23.66 ปี และพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 11.54 ไร่ / สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีรายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,946.34 บาท/ปี ต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 65,365.85 บาท/ปี มีหนี้สินภาคการเกษตร โดยเฉลี่ย 62,500 บาท ประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 33.71 ปี และพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 10.02 ไร่ (2) ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการต่อ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้าน ศูนย์มีองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้อง และเชื่อถือได้ 2) ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการต่อ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการ และด้านความรู้ ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเฉพาะเรื่อง สมาชิกขาดการประชาสัมพันธ์การให้บริการของศูนย์ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่อง ควรมีการจัดหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการบริการอย่างต่อเนื่อง ความต้องการของสมาชิก ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ด้านความรู้ และด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ ปัญหาของสมาชิก ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น โดยเฉพาะขาดสมาชิกที่มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ย ในการให้บริการเกษตรกร ข้อเสนอแนะของสมาชิก ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น โดยเฉพาะควรมีการสร้างแปลงสาธิตโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเปรียบเทียบกับการทำเกษตรด้วยวิธีเดิมของเกษตรกร 3) ความรู้ของสมาชิก ศตปช. ร้อยละ 61.4 มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ ศตปช. และร้อยละ 60.0 มีความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย แหล่งความรู้ของสมาชิก ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคล และความเข้มแข็งของ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความเข้มแข็งมากที่สุด คือ ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในขณะที่ประเด็นภายในที่มีผลต่อความเข้มแข็งมากที่สุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่ม และการสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม 4) ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต และด้านเกษตรกร โดยมีกลยุทธ์เชิงรุก ในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน คือ มีการจัดเวที อย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนโดยการให้เป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ และจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู

คำสำคัญ กลยุทธ์การพัฒนา ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

Thesis title: Strategy for developing in community of soil and fertilizer Management Center, Wang Khrai Subdistrict, Tha Yang District, Phetchaburi Province

Researcher: Mr. NATTEE BOONTHONGKAM; ID: 2659001412;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Associate Professor Bumpen Keowan;(2) Associate Professor Dr.

Ponsaran Saranrom ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) agricultural data of members and farmers who received the service from community soil and fertilizer management center 2) opinions, needs, problems, and suggestions of members and farmers who received the service from community soil and fertilizer management center 3) knowledge, knowledge resources of members of community soil and fertilizer management center and the strength of community soil and fertilizer management center 4) the benefits received of farmers who received the service of community soil and fertilizer management center and the developmental strategy for community soil and fertilizer management center.

This research was mixed method research. The population consisted of 3 groups : 1) farmers who received the service from community soil and fertilizer management center in 2023 with unknown number. The sample size of 165 was determined by using Cochran formula with the error value of 0.07; 2) 41 members of community soil and fertilizer management center; and 3) 10 committees from community soil and fertilizer management center collected all the data. Tool used in this study was structured interview form. Data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean, standard deviation, ranking, and classification.

The results of the research revealed that 1) farmers who received the service earned the average total income from the agricultural sector of 112,978.79 Baht/year, had the average cost in the agricultural sector of 40,646.67 Baht/year, had the average debt in the agricultural sector of 46,389.41 Baht, had the average agricultural experience of 23.66 years, and held the average land ownership of 11.54 Rai. Members of community soil and fertilizer management center earned the average total income from the agricultural sector of 149,946.34 Baht/year, had the cost from agricultural sector of 65,365.85 Baht/year, had the average income in the agricultural sector of 62,500 Baht, had the average agricultural experience of 33.71 years, and held the average land ownership of 10.02 Rai. 2) The opinions of farmers who received the service from community soil and fertilizer management center were at the highest level especially on the aspect that the center had knowledge regarding soil and fertilizer management that was accurate and reliable. The needs of farmers who received the service from the center were at the highest level on 2 aspects: service and knowledge. The problems of farmers in receiving the service from the center were at the high level in all 4 aspects especially about lack of public relations for members about the services of the community soil and fertilizer management center. Suggestions of farmers who received the service from the center were at the highest level in all aspects: especially should be organized well, in order to provide continuous service. The needs of the center members were at the highest level in 3 aspects: resource support, knowledge, and support from the officials. The problems faced by the members at the highest level in 6 aspects especially on the issue of the lack of members who had knowledge regarding soil and fertilizer management for providing the service to the farmers. Suggestions of the center members were at the highest level in 6 aspects especially on the aspect that there should be the creation of the demonstration crop which utilized soil and fertilizer management technology in comparison with the traditional agricultural farming of farmers. 3) Regarding the knowledge of the center member, it showed that 61.4% had knowledge on the management of community soil and fertilizer management center and 60.0% had basic knowledge on soil and fertilizer. The knowledge resources of the center members were at the highest level such as personal media. For the strength of community soil and fertilizer management center, it was at the highest level : external factor of the center and internal factor of the center. The external factor had an impact toward the strength at the highest level on the aspect of the cooperation of the agricultural extension officers while the internal factor impacting the strength at the highest level on group strength and the creation and restoration of group standard. 4) The benefits that the farmers received from obtaining the service of the center were at the highest level in 2 aspects : production and farmers with the progressive strategy in the development of community soil and fertilizer management center by organizing continuous seminar to exchange knowledge through the support by providing the lecturers in various forums, increasing the channel of promotion, and establishing the knowledge resources.

Keywords : Developmental strategy, Community soil and fertilizer management center ,An applying fertilizers based on soil analysis results

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานุ สรานุกรมย์ อาจารย์ ที่ปรึกษาร่วมสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาติดตามและให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คุสิต เวชกิจ ประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการ และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีทุกท่าน ที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนนักศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

นายณัฐธีร์ บุญทองคำ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร.....	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ.....	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	18
แนวคิดทฤษฎีกับความรู้.....	21
ข้อมูลทั่วไป ตำบลวังไคร้, ข้อมูลศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้.....	25
ข้อมูลความเป็นมาบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ ตำบลวังไคร้ จังหวัดเพชรบุรี.....	35
การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis).....	37
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	64
ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	78
ตอนที่ 3 ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกร ผู้เข้ารับบริการ ศดปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	85
ตอนที่ 4 ความรู้ แหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็ง ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	105
ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช. และกลยุทธ์การพัฒนา ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	115
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	120
สรุปการวิจัย.....	121
อภิปรายผล.....	134
ข้อเสนอแนะ.....	143
บรรณานุกรม.....	146
ภาคผนวก.....	153
ก แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	154
ข แบบสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	166
ค ประเด็นสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group).....	177
ประวัติผู้วิจัย.....	180

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรของตำบลวังไคร้ (รายหมู่บ้าน).....	25
ตารางที่ 2.2 พื้นที่กิจกรรมทางการเกษตรของตำบลวังไคร้.....	30
ตารางที่ 2.3 ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรหลักของตำบลวังไคร้.....	32
ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกรายหมู่บ้าน	49
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	65
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	66
ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	68
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	72
ตารางที่ 4.5 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	43
ตารางที่ 4.6 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	74
ตารางที่ 4.7 ประสิทธิภาพด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	78
ตารางที่ 4.8 กิจกรรมหลักทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	78
ตารางที่ 4.9 ประเภทที่ดินของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	79
ตารางที่ 4.10 พื้นที่ถือครองของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	80
ตารางที่ 4.11 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	81
ตารางที่ 4.12 ประสิทธิภาพด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	82
ตารางที่ 4.13 กิจกรรมหลักทางการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	82
ตารางที่ 4.14 ประเภทที่ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	83
ตารางที่ 4.15 พื้นที่ถือครองของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	83
ตารางที่ 4.16 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	84
ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	85
ตารางที่ 4.18 ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	87
ตารางที่ 4.19 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	89
ตารางที่ 4.20 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศดปช.	92
ตารางที่ 4.21 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศดปช.	97
ตารางที่ 4.22 ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	101
ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	103

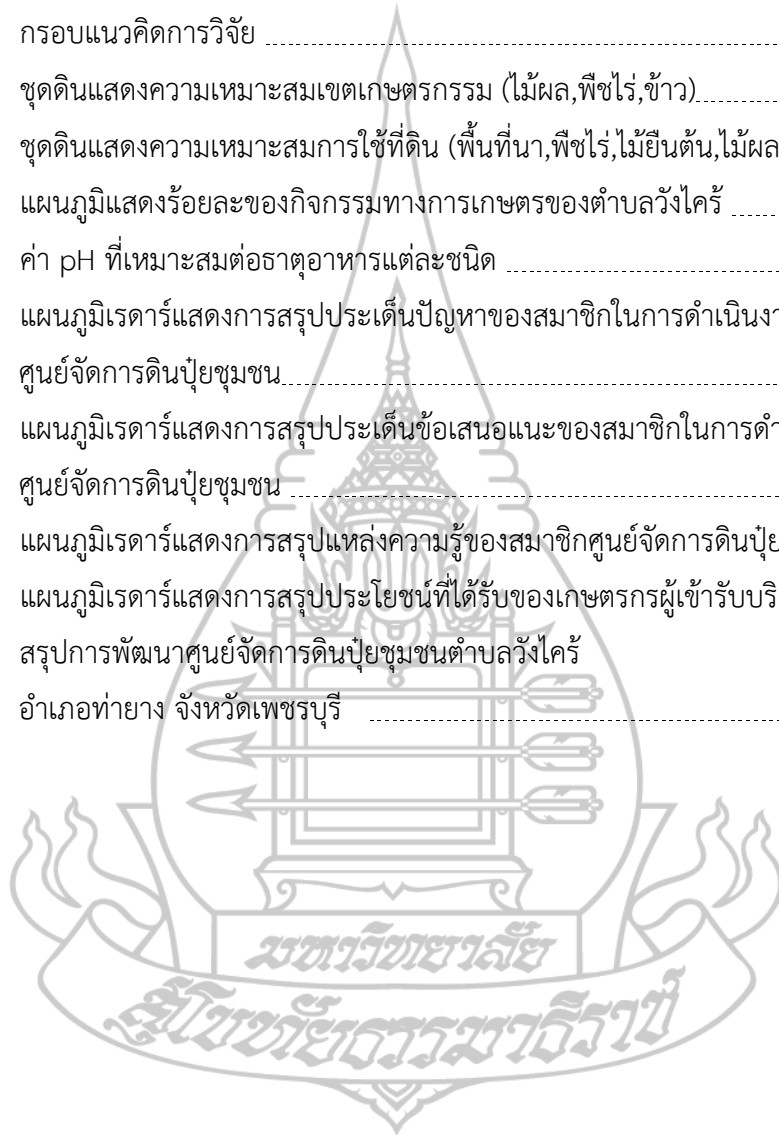
สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.24 ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	105
ตารางที่ 4.25 ระดับความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	108
ตารางที่ 4.26 แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	108
ตารางที่ 4.27 สรุปแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	112
ตารางที่ 4.28 ปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	112
ตารางที่ 4.29 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.	115
ตารางที่ 4.30 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส อุปสรรค).....	117
ตารางที่ 4.31 การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี.....	119

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 ชุดดินแสดงความเหมาะสมเขตเกษตรกรรม (ไม้ผล,พืชไร่,ข้าว).....	26
ภาพที่ 2.2 ชุดดินแสดงความเหมาะสมการใช้ที่ดิน (พื้นที่นา,พืชไร่,ไม้ยืนต้น,ไม้ผล,พืชสวน	27
ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงร้อยละของกิจกรรมทางการเกษตรของตำบลวังไคร้	30
ภาพที่ 2.4 ค่า pH ที่เหมาะสมต่อธาตุอาหารแต่ละชนิด	34
ภาพที่ 5.1 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปประเด็นปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	127
ภาพที่ 5.2 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปประเด็นข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	128
ภาพที่ 5.3 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน.....	130
ภาพที่ 5.4 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช. ..	131
ภาพที่ 5.5 สรุปการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	145

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดินเป็นแหล่งที่มาของธาตุอาหารที่จำเป็นเพื่อการเจริญเติบโตของพืช ดินที่บุกเบิกจากสภาพ ป่าใหม่ ๆ มีความอุดมสมบูรณ์สูง พืชที่ปลูกจะดึงดูดธาตุอาหารจากดินเพื่อการเจริญเติบโตและสร้างผลผลิตธาตุอาหารที่พืชได้จากดิน มีอยู่ 13 ธาตุด้วยกัน แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่พืชต้องการใช้เป็นปริมาณมาก ได้แก่ ธาตุไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม กำมะถัน แคลเซียม และแมกนีเซียม กลุ่มหนึ่งอีกกลุ่มหนึ่งเป็นธาตุที่พืชต้องการเป็นปริมาณน้อยมาก ได้แก่ ธาตุเหล็ก แมงกานีส โบรอน โมลิบดีนัม ทองแดง สังกะสี และคลอรีน แต่ละธาตุไม่ว่าพืชต้องการเป็นปริมาณมากหรือน้อยจะมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืชเท่าเทียมกัน ดังนั้นแนวทางการจัดการดินหรือการดำเนินการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชอย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่และสมบัติของดิน ตลอดจนปรับปรุงบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ให้ได้รับผลผลิตสูงสุดและคุ้มค่าต่อการลงทุน การจัดการดินบนพื้นฐานข้อมูลดินที่ถูกต้องกับความเหมาะสมในการปลูกพืชแต่ละชนิดจึงมีความสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ (อรรถ สมร่าง, 2562)

วิมล สิงหะพล (2558) กล่าวว่า ดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกควรมีอินทรีย์วัตถุ ประมาณร้อยละ 5 โดยปริมาตร แต่พื้นที่การเกษตรของประเทศไทย 149.25 ล้านไร่ เป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำกว่า ร้อยละ 1.5 ประมาณ 98.7 ล้านไร่ โดยอินทรีย์วัตถุมีความสำคัญในการช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดิน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งต้นทุนการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมี เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 23 และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง ปัจจุบันประเทศไทยมีการใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการให้พืชมีการเจริญเติบโตที่ไวทันใจ ในระยะเวลาที่สั้น และให้ผลผลิตสูง จึงส่งผลให้สภาพดินในการทำการเกษตรขาดความอุดมสมบูรณ์เสื่อมโทรมลง ดินมีความกระด้าง และหน้าดินแน่นนอกจากนี้เกษตรกรมักไม่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ดินก่อนการปลูกพืช เนื่องจากส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยตามสูตรและอัตราส่วนที่เคยใส่ ทำให้บางครั้งส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสูง ดังนั้น การวิเคราะห์ดินก่อนการปลูกพืชจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นพื้นฐานการวางแผนการใช้ประโยชน์ต่อการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด และยังเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่งการจัดการดินที่ถูกต้องเป็นหัวใจสำคัญในการทำการเกษตรแบบยั่งยืนและลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีลง

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ต้นแบบ ในปลายปี 2557 และในปี 2558 ได้จัดตั้ง ศดปช. ครอบคลุมอำเภอใน 77 จังหวัด รวม 882 ศูนย์ เพื่อเป็นรูปแบบแนวทางในการเลือกใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องในการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ปุ๋ยบำรุงดินมีทั้งปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยเคมี เพราะฉะนั้นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต โดยเกษตรกรจะต้องมีการวิเคราะห์ค่าของดินก่อนการปลูกพืชหรือก่อนการใช้ปุ๋ย โดยใช้เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น มีจุลินทรีย์ที่ส่งผลให้ดิน มีความร่วนซุยให้รากพืชชอนไชได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ปุ๋ยเคมีตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินแต่ละพื้นที่ และความต้องการของพืช ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้

ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรในพื้นที่ โดยมีสมาชิกเริ่มต้น จำนวน 28 คน ต่อมาได้มีเกษตรกรที่สนใจและเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 41 คน โดยกิจกรรมของกลุ่มมีการให้บริการแก่สมาชิกและคนในชุมชนตำบลวังไคร้ ในการตรวจวิเคราะห์ค่าดิน ให้คำแนะนำในการจัดการดินปุ๋ยในเบื้องต้น และรวบรวมความต้องการในการใช้แม่ปุ๋ยของเกษตรกร และสมาชิก จากแหล่งแม่ปุ๋ยที่มีคุณภาพ ราคาถูกให้กับสมาชิกตามคำแนะนำ อย่างไรก็ตามศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ ยังมีปัญหาบางประการที่ควรได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

จึงเห็นควรศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาข้อเสนอแนะ ประโยชน์ที่ได้รับหลังเข้ารับบริการ และกลยุทธ์พัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีให้ประสบความสำเร็จและเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอื่นๆอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ ดังนี้

2.1 เพื่อข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

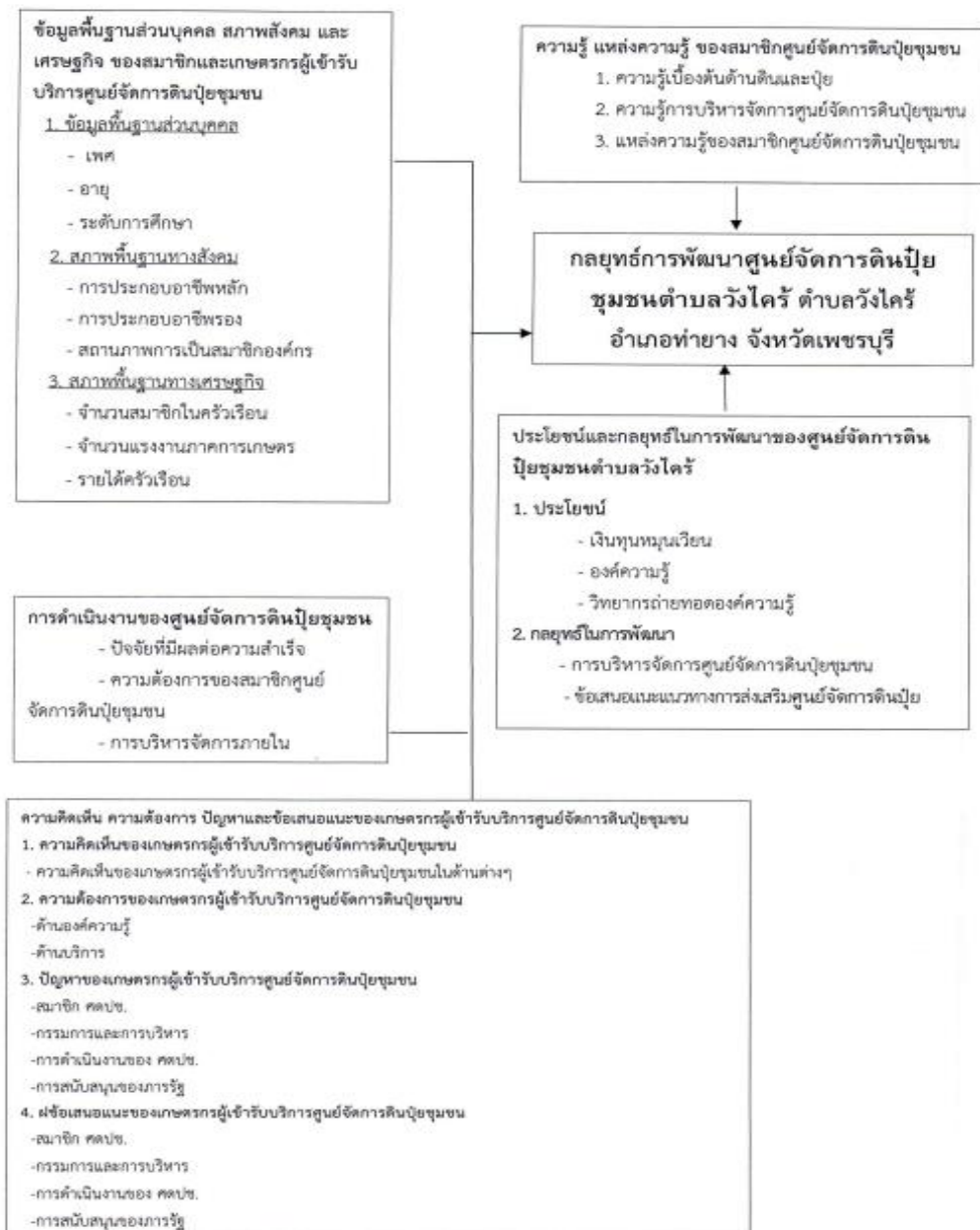
2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ของสมาชิกและเกษตรกร ผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2.3 เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2.4 เพื่อศึกษาประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ตรวจประเมิน ได้ตามภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านสถานที่ การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาพื้นที่ในตำบลวังไคร้ อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ 1) ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 3) ความรู้ แหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 4) ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2566 – กันยายน 2567 และเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2567 – เดือนมีนาคม 2567

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศตปช.) หมายถึง เครือข่ายสนับสนุนการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยเป็นศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านดินและปุ๋ยที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต มีการให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน และให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเบื้องต้น พร้อมทั้งบริการรวบรวมความต้องการจัดหาแม่ปุ๋ยให้เกษตรกรได้ใช้ตามคำแนะนำ

5.2 การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาเกษตรกร เป็นต้น โดยการทำให้เหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น

5.3 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลส่วนตัวของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา

5.4 สภาพพื้นฐานทางสังคม หมายถึง สภาพทางสังคมของเกษตรกร ประกอบด้วย การประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพรอง และการเป็นสมาชิกองค์กร

5.5 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้ครัวเรือน รายจ่ายครัวเรือน และหนี้สินภาคการเกษตร

5.6 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกร หมายถึง ข้อมูลของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร ประกอบด้วย ประสบการณ์ด้านการเกษตร กิจกรรมทางการเกษตรหลัก ประเภทที่ดิน พื้นที่ถือครอง และสถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตร

5.7 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ศตปช. และปัจจัยภายนอก ศตปช.

5.8 ความคิดเห็นของเกษตรกร หมายถึง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความคาดหวังที่หวังว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตได้ เป็นแหล่งศูนย์จัดการดินปุ๋ยที่ให้บริการกับเกษตรกรในชุมชนและเป็นจุดศูนย์กลางในการให้บริการระดับตำบล ของตำบลวังไคร้

5.9 ความต้องการของเกษตรกร หมายถึง ความต้องการของเกษตรกรด้านองค์ความรู้ด้านการบริการ ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ ด้านการสนับสนุนด้านทรัพยากร

5.10 สภาพปัญหา หมายถึง ปัญหาที่มีผลต่อการบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และการขับเคลื่อนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ในด้านสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน, กรรมการและการบริหาร, การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และการสนับสนุนของภาครัฐ

5.11 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร หมายถึง คำชี้แนะขอเกษตรกร เพื่อให้เกิดการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ในด้านสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน, กรรมการและการบริหาร, การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และการสนับสนุนของภาครัฐ

5.12 ความรู้ของเกษตรกร หมายถึง องค์ความรู้ จากประสบการณ์ที่สั่งสม ของเกษตรกรที่ใช้ในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย และความรู้การบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

5.13 แหล่งความรู้ของเกษตรกร หมายถึง ที่มาของความรู้ของเกษตรกรที่ใช้ในการดำเนินงาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนซึ่งอาจจะเกิดจากประสบการณ์จากบรรพบุรุษ หรือการศึกษา ค้นคว้าผ่านลายลักษณ์อักษร หรือจากการผ่านการอบรมให้ความรู้ในหน่วยงานต่างๆ โดยแหล่งความรู้ของเกษตรกรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อกิจกรรม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี สามารถนำผลการศึกษาด้านต่างๆ เช่น ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน, ปัญหาและข้อเสนอ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทั้งในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดสามารถนำข้อมูลการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนที่ต้องการพัฒนา ตลอดจนสามารถนำไปพัฒนางานของตนเองได้

6.3 หน่วยงานในระดับท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปบรรจุในแผนการพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และกิจกรรมทางการเกษตรด้านการจัดการดินและปุ๋ยในชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

6.4 หน่วยงานในระดับการกำหนดนโยบายภาครัฐ สามารถนำผลการศึกษาวิจัยใช้ในการวางแผนในการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการที่แท้จริง ส่งผลให้นโยบายต่างๆประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การพัฒนา ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปราย ผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
 2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
 3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
 4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้และแหล่งความรู้
 5. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และอุปสรรค (SWOT Analysis)
 6. บริบทอำเภอยาง่าง ตำบลวังไคร้ ข้อมูลศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 7. ข้อมูลความเป็นมาบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ ตำบลวังไคร้ จังหวัดเพชรบุรี
 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอา ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ นำออกไปสู่ประชาชนในชนบท โดยความรู้ที่นำ ออกไปนั้น ประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ ประโยชน์ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยประยุกต์ เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ต้องเข้าใจ ในความหมายของการส่งเสริมการเกษตร และวิธีที่เราจะนำไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจในหลักการทำการเกษตรที่ถูกต้อง เพื่อให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป

1.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

พัฒนา สุขประเสริฐ (2557) ระบุว่า ศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Science) คือ องค์ความรู้ที่ใช้ในการเกื้อหนุนให้การทำ กิจกรรมในด้านการส่งเสริมและการพัฒนาการเกษตร สามารถที่จะกระทำ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมโดยใช้หลักการและความรู้ในด้านวิชาการ ที่มีความสอดคล้องกับบริบทและสภาพการณ์ของเกษตรกร ชุมชน สังคมหรือกระแสโลก หรือก็คือ องค์ความรู้ที่จะช่วยทำให้การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง ป่าไม้ การจัดการฟาร์ม เคหะกิจ เกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตร เกิดประสิทธิภาพและให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการเกษตรนั้น ประกอบด้วย องค์ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ หลักการส่งเสริมการเกษตร รูปแบบในการส่งเสริมการเกษตร กลยุทธ์ในการส่งเสริมการเกษตร วิธีการและขั้นตอนในการส่งเสริมการเกษตร และเทคนิคในการส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะที่มีบทบาทภารกิจหลัก ในการดูแลและพัฒนาเกษตรกร ต้องเตรียมความพร้อมทั้งในตัวบุคลากรและเกษตรกร ให้สามารถสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด ให้บริการทางการเกษตรตามสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรการศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร และบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วนได้

พจน์ บุญเรือง (2522) กล่าวว่า การส่งเสริม (Extension) เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา (Education Advantages) และมีคุณค่าทางการปฏิบัติ (Practical Values) แก่บุคคลผู้ซึ่งได้รับความช่วยเหลือในการเรียนรู้หรือผู้รับการส่งเสริม (People Intended, Clientele, Audience) ให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better Living) เป็นสำคัญ

วรทัศน์ อินทร์คัมพร (2546) กล่าวว่า การส่งเสริม (Extension) คือ การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่างๆ นำออกไปสู่ประชาชนในชนบท โดยความรู้ที่นำออกไปนั้น ประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยประยุกต์ เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องที่ ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อให้

ประชาชนมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและ จริยธรรมควบคู่กันไป

สรุปได้ว่าความหมายของกรมส่งเสริมการเกษตรการส่งเสริมการเกษตรคือเป็น กระบวนการในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรในชนบท รวมทั้งวิถีชีวิตให้มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการให้บริการแก่ประชาชนด้านการเกษตร โดยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆเพื่อให้เขาได้รับความรู้นำไปปฏิบัติ ด้วยตัวของเขาเอง จน สามารถช่วยเหลือ และพึ่งพาตัวเองได้

1.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

Bradfield (1966) (อ้างใน วรทัศน์ อินทร์คัมพร, 2546) การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรจะช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับความรู้ใหม่หรือ วิทยาการใหม่ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการส่งเสริมหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคคล เป้าหมายอย่างเหมาะสม ได้แบ่งวิธีการส่งเสริม ออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกันดังนี้

วิธีการส่งเสริมการเกษตร การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะช่วยให้บุคคล เป้าหมายยอมรับความรู้ใหม่หรือ วิทยาการใหม่ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องพิจารณา เลือกใช้วิธีการส่งเสริมหรือ วิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคคลเป้าหมายอย่างเหมาะสม Bradfield (1966) ได้แบ่งวิธีการส่งเสริมออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 วิธีการส่งเสริมรายบุคคล (Individual Methods) เป็นการส่งเสริมบุคคล เป้าหมายในครั้งหนึ่งเพียงคนเดียว เป็นวิธีการส่งเสริมที่ช่วยให้ บุคคลเป้าหมายยอมรับได้มาก และจะ ได้รับประโยชน์มากหากบุคคลเป้าหมายเป็นผู้นำท้องถิ่น ประธานกลุ่มต่างๆ การส่งเสริมรายบุคคล อาจใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

1) การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่/นา (Farm Visits) เป็นการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ออกไปเยี่ยมเยียนบุคคลเป้าหมายถึงบ้าน หรือที่ไร่/นา เกษตรกร Mosher (1978) กล่าวว่า การเยี่ยม เยียนที่บ้านหรือไร่/นาเป็นวิธีการส่งเสริมที่ได้ผลมากที่สุด และใช้อย่างแพร่หลายในประเทศที่ด้อย พัฒนาหรือกำลังพัฒนา วิธีการส่งเสริมวิธีนี้มีข้อ เสียคือ ต้องใช้เวลามากและลงทุนสูง

2) การติดต่อที่สำนักงาน (Office Calls) โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมนัดหมายบุคคล เป้าหมายไปติดต่อที่สำนักงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เพื่อขอคำแนะนำ หรือเอกสารเผยแพร่ต่างๆ การ ติดต่อแบบนี้บุคคลเป้าหมายต้องมีความ กระตือรือร้นและมีความสนใจในการเฝ้าหาความรู้เพราะ บุคคลเป้าหมายทิ้งกิจกรรมที่ไร่/นาและต้องเสียเวลาจากการเดินทางไปสำนักงานด้วยตนเอง

3) การติดต่อทางจดหมาย (Letters) การเขียนจดหมายติดต่อกัน เป็นอีกวิธี หนึ่งของการส่งเสริมรายบุคคล เกษตรกร อาจเขียนจดหมายไปยังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการ เกษตร ฌ สำนักงาน เพื่อขอคำแนะนำ หรือ ถามปัญหาเกี่ยวกับการเกษตร อาจเป็นด้านการปลูกพืช

การเลี้ยงสัตว์การประมง หรือด้านอื่น นอกจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วยังมีหน่วยราชการอีกหลายหน่วยงานซึ่งจัดบริการทางด้านนี้ แต่วิธีนั้นต้องอาศัยระยะเวลาาน เพราะต้องผ่านขั้นตอนการดำเนินงาน และการจัดส่งไม่รวดเร็วเหมือนการพบด้วยตนเอง

4) การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone Calls) การใช้โทรศัพท์ติดต่อสอบถามปัญหาหรือขอความช่วยเหลือต่างๆ นับว่าเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็วและใช้กันมากในประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่สำหรับประเทศไทยยังมีขีดจำกัดอยู่มากในด้านความสะดวกและการขอติดตั้ง และราคาที่ยังสูงอยู่มีการใช้กันในเขตเมืองซึ่งรวมถึงตำบลที่พัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่สำหรับชนบทที่ห่างไกลในบางตำบลนั้นโทรศัพท์ยังเข้าไปไม่ถึง

1.2.2 วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มจะแตกต่างกับการส่งเสริมแบบรายบุคคลเนื่องจากต้องกระทำกับบุคคลเป้าหมายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องใช้เทคนิคการส่งเสริมเพื่อทำความเข้าใจ และถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป้าหมายเป็นจำนวนมากมีความเข้าใจอาจจะทำกลับกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การส่งเสริมแบบกลุ่ม มีข้อดี คือ เข้าถึงบุคคลเป้าหมาย ได้เป็นจำนวนมาก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา ส่วนข้อเสีย คือ นักส่งเสริมอาจไม่สามารถจูงใจให้บุคคลเป้าหมายทั้งหมดนำความรู้ไปปฏิบัติได้ และไม่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหของบุคคลเป้าหมายได้ทุกคน วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม มีหลายวิธีเช่น

1) การประชุม (Meeting) เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมปฏิบัติเพื่อแนะแนวทางในการประกอบอาชีพ และเพื่อรับทราบปัญหาของบุคคลเป้าหมาย เพื่อจะหาแนวทางในการแก้ปัญหาและติดตามผล ส่วนใหญ่จะจัดขึ้นเฉพาะกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน หรือกลุ่มผู้ทำนา เป็นต้น ซึ่งรูปแบบ การประชุมอาจจะใช้การบรรยาย (Lecture) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ก็ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประชุมนั้นๆ

2) การสาธิต (Demonstration) เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เพื่อถ่ายทอดความรู้โดยการแสดงให้เห็นแก่กลุ่มบุคคล ได้ชมพร้อมกับบรรยายประกอบทำให้บุคคลเป้าหมายได้เข้าใจเรื่องที่จะส่งเสริม ตลอดจนทราบขั้นตอนต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจัดบุคคลเป้าหมายอาจจะเป็นกลุ่มอาชีพไปศึกษาดูงานกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่มีอยู่จริงที่อยู่ต่างสถานที่ เพื่อให้บุคคลเป้าหมายได้เกิดความรู้และนำมาประยุกต์ใช้ ในไร่นาของตนเอง

4) การจัดฝึกอบรมพิเศษ (Special Training Course) การจัดหาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อฝึกอบรมเกษตรกร แม่บ้าน หรือกลุ่มที่สนใจ เฉพาะเรื่องก็เป็นวิธีหนึ่งของการส่งเสริมแบบกลุ่ม อาจใช้เวลา 1 วัน หรือ 2-3 วัน หัวข้อที่นำมาพูด หรือบรรยายต้องเหมาะสม เป็นที่สนใจ ตรงกับความต้องการของกลุ่ม อาจมีการฝึกภาคปฏิบัติในเรื่อง ที่ได้แนะนำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเชื่อมั่นว่า สามารถกระทำได้

5) การทดสอบในท้องถิ่น (Verification Trials) การทดสอบในท้องถิ่นเป็นกระบวนการวิจัยที่ทดลองทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลายๆ วิธี ในไร่นาของเกษตรกรท้องถิ่น เพื่อจะหาว่าวิธีไหนจะดีที่สุดหรือได้ผลดีที่สุด เช่น ทดลองปลูกพืช โดยใช้เมล็ดพันธุ์ต่างกัน การใช้ปุ๋ยต่างกัน หรือการเลือกวันหว่านพืชต่างกัน

6) การจัดงานวันเกษตรกร (Field Days) การจัดงานวันเกษตรกร โดยปกติอาจจัดในบริเวณไร่นาของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สถานีทดลองเกษตร หรือบริเวณศูนย์ที่ทำการของทางราชการในท้องถิ่น โดยหวังจะเผยแพร่ผลแห่งความสำเร็จไปยังบุคคลอื่น การจัดงานวันเกษตรกรขึ้นก็เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสาธิต เพื่อตรวจสอบดูผลความก้าวหน้า หรือเพื่อให้ประชาชนสังเกตการสาธิตผล (Result Demonstration)

1.2.3 วิธีการส่งเสริมมวลชน (Mass Methods) วิธีการส่งเสริมแบบนี้เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่บุคคลเป้าหมายได้ครั้งละมากๆ โดยไม่จำกัดจำนวนและไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลใด เราสามารถแยกวิธีการส่งเสริมมวลชนโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้ดังนี้

1) สิ่งพิมพ์ (Publications) ซึ่งสามารถแยกออกเป็น - หนังสือพิมพ์ (Newspaper), บทความในหนังสือพิมพ์ - แผ่นปลิวหรือใบปลิว (Leaflets) - เอกสารเผยแพร่แบบเล่ม (Pamphlets), โบรชัวร์ (Brochure) หรือบุ๊คเล็ต (Booklet) - หนังสือเวียน จดหมายเวียน (Circular Letters) - หนังสือพิมพ์ติดผนัง (Wall Newspapers)

2) นิทรรศการ (Exhibits) นิทรรศการ หมายถึงการจัดแสดงสิ่งของอาจจะเป็นของจริงของจำลอง เช่น วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ สัตว์ พืช ฯลฯ หรือแสดงแนวความคิด ความเห็น มีความมุ่งหมายที่จะสร้างความสนใจให้ความรู้ความเข้าใจอาจเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงาน หรือโฆษณาขายสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) วิทยุกระจายเสียง (Radio Programs) วิทยุกระจายเสียงทำหน้าที่คือเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารและเป็นเครื่องกระตุ้นความสนใจให้เกิดความเปลี่ยนแปลงการจัดทำรายการวิทยุกระจายเสียงที่นิยมกัน ได้แก่ จัดทำข่าวที่ให้ความรู้ทางด้านเกษตร ในปัจจุบันมีการจัดทำรายการให้ความรู้ทางด้านเกษตรกับเปิดเพลงลูกทุ่ง ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงจากบุคคล

4) รายการโทรทัศน์ (Television Programs) การจัดทำรายการโทรทัศน์คล้ายกับวิทยุ กระจายเสียง เพียงแต่เพิ่มส่วนรับรู้ในการมองเห็นเข้าไปด้วยทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

5) ภาพยนตร์ (Films) มีใช้กันแพร่หลายในอดีต ส่วนปัจจุบันมักนิยมใช้เทปโทรทัศน์หรือวีดิทัศน์ (Video Tape) เนื่องจากการผลิตภาพยนตร์ต้องใช้ต้นทุนสูง

6) การประกวด (Contest) การประกวดหรือการแข่งขันในด้านใดด้านหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจและความตื่นตัวให้กับผู้มาร่วมงานตลอดทั้งผู้ชมด้วย ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การประกวดพืช ประประกวดสัตว์ หรือการประกวดแข่งขันอื่นๆ เป็นวิธีการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน

7) การรณรงค์ (Campaigns) การรณรงค์ เป็นการประสานการใช้วิธีการส่งเสริมหลายๆ อย่างรวมกัน ตามแผนและกำหนดที่วางไว้ มีความมุ่งหมายที่จะดึงความสนใจของเกษตรกรหรือประชาชนมายังปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยเฉพาะที่กระทบคนหมู่มาก และวิธีที่จะแก้ปัญหาโดยปกติจะมีการวางแผนการรณรงค์และการสั่งการจากระดับชาติ ระดับภาค หรือระดับจังหวัด

วิธีการรณรงค์จะถูกนำมาใช้เมื่อมีปัญหาสำคัญเกิดขึ้นกับประชาชนส่วนมากและเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้โดยที่เกษตรกรไม่ต้องไปคิดปรับแก้กันตามลำพัง ด้วยวิธีการที่ต้องลงทุน ลงแรงมาก การรณรงค์ต้องอาศัยคนจำนวนมาก เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ มีเฉพาะงานชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ตัวอย่างการรณรงค์ด้านส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การรณรงค์การปราบตึกแตน ป่าหังก้า การปราบหนูนากที่ระบาดอย่างชุกชุม การส่งเสริมการใช้ปุ๋ย การปลูกป่า เป็นต้น

Chang (1974) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมแต่ละวิธีจะทำให้เกษตรกรยอมรับในขั้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าใช้วิธีส่งเสริมแบบมวลชน จะทำให้เกษตรกรยอมรับในขั้นต้นต้นและสนใจ แต่ถ้าใช้วิธีส่งเสริมแบบรายบุคคลนั้น สามารถทำให้เกษตรกรยอมรับถึงขั้นการยอมรับหรือนำไปใช้ในการปฏิบัติ

1) วิธีการส่งเสริมมวลชน มุ่งที่จะเผยแพร่สร้างการรับรู้ (Awareness) ความสนใจ (Interest) ในเรื่องใหม่ๆ แนวความคิดใหม่ๆ ให้บุคคลเป้าหมายรู้ว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นแล้ว หากสนใจก็จะหารายละเอียดต่อไป

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม จะช่วยบุคคลเป้าหมายให้ได้รายละเอียดในเรื่องที่เขาสงสัยมากขึ้น และนำไปสู่การไตร่ตรอง (Evaluation) ว่าจะลองทำดู (Trial) หรือไม่ หากทดลองทำก็เป็นการพิสูจน์ด้วยตนเองว่าผลจะออกมาดีหรือไม่ได้อย่างไร

3) วิธีการส่งเสริมรายบุคคล มุ่งส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำเฉพาะบุคคลแต่ละรายในด้านเทคนิคและรายละเอียดเฉพาะอย่าง เมื่อเกษตรกรตัดสินใจรับวิธีการใหม่ๆ ไปปฏิบัติ (Adoption)

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็ต้องช่วยเหลือติดตามแนะนำ เพื่อให้งานเป็นไปอย่างถูกวิธีและแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เขาบรรลุผลสำเร็จ และเกิดความพอใจเมื่องานสำเร็จตามที่คาดหวัง

สรุปว่าทุกวิธีการของการส่งเสริม ไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุด การส่งเสริมที่ประสบผลสำเร็จได้ดีขึ้น มีปัจจัยและองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งปัจจัยและองค์ประกอบเหล่านั้น อาจขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรหรือกลุ่มเป้าหมาย หรืออาจขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรืออาจจะเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักส่งเสริมจะต้องเตรียมพร้อมในเรื่องข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลเป้าหมาย เตรียมพร้อมในการเลือกวิธีการในการส่งเสริม ตลอดจนเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับตัวของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเองในการทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) อย่างดีที่สุด ก่อนลงมือปฏิบัติงาน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ความต้องการจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพราะมีความต้องการต่างๆ เป็นแรงขับผลักดัน ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์จะสนองความต้องการของตนซึ่งเกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต้นแล้ว ความต้องการขั้นถัดไปก็จะเกิดตามมา ไม่มีที่สิ้นสุด จึงมีผลให้บุคคลเกิดการแสวงหาในสิ่งอื่นๆ ต่อไป และการพัฒนาไปตามลำดับขั้นสุดท้ายคือการนำตนเองไปสู่ระดับสูงสุด โดยการพัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งความต้องการด้านจิตใจ จะมีส่วนร่วมให้เกิดแรงขับในการพัฒนาศักยภาพตนเองด้วย มนุษย์จึงต้องเข้าใจความหมายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ เพื่อให้เข้าใจความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นความต้องการพื้นฐานที่สนองทางด้านร่างกายและความรู้สึกต่างๆ สำหรับความต้องการทางด้านการศึกษาจึงเป็นความต้องการในการพัฒนาสถานภาพทางสังคม และสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล และความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต

2.1 ความหมายของความต้องการ

ความต้องการของมนุษย์ ได้รับการศึกษาจากนักปราชญ์เป็นเวลานานแล้ว โดยพยายามที่จะทำความเข้าใจว่า ทำไมคนจึงประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ แนวคิดที่จะอธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ มนุษย์หลีกเลี่ยงความเจ็บปวด และแสวงหาความสุขสบาย อย่างไรก็ตามข้อสังเกตในการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด และการแสวงหาความสุขสบาย จากการสังเกตจากสิ่งที่คนนั้นเลือกกระทำหรือหลีกเลี่ยงการกระทำซึ่งแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ความเจ็บปวดสำหรับคนหนึ่งอาจเป็นความสุขสบายของอีกคนหนึ่งก็ได้จากปัจจัยใจเดียวกัน เรื่องการจูงใจของมนุษย์โดยสัญชาตญาณแรงขับและความ

ต้องการจำเป็น แต่ก็ไม่สามารถอธิบายความต้องการของมนุษย์ได้ครอบคลุมอย่างไรก็ตามความเข้าใจในเรื่องความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร เพราะความต้องการของมนุษย์เป็นแรงผลักดันให้คนทำงานหรือทำให้มีกำลังใจในการทำงาน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2547)

ความต้องการของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Need) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วุฒิภาวะไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้แต่อย่างใด เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางร่างกายของคนเราเป็นสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูกกระตุ้นให้เกิดความว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาที่จะต้องสนองต่อสิ่งเร้า เกิดขึ้นจากสภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งภายนอกและภายใน

2) ความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม (Psychological and Social Need) ความต้องการประเภทนี้ค่อนข้างสลับซับซ้อนและเกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้และประสบการณ์ที่มนุษย์นั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ ความต้องการทางจิตใจและสังคมนี้แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล แต่ละสังคมและฐานะทางสังคมของบุคคล รวมทั้งเวลาและโอกาสที่แตกต่างออกไปด้วย ลักษณะสำคัญของความต้องการทางจิตใจและสังคม

เกศรินทร์ วิริยะอาภรณ์ (2545) ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะความต้องการจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพราะมีความต้องการต่างๆ เป็นแรงขับผลักดัน ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์จะสนองความต้องการของตนซึ่งเกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต้นแล้ว ความต้องการขั้นถัดไปก็จะเกิดตามมาไม่มีที่สิ้นสุด

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ (The Expectancy Theory)

ทฤษฎีความคาดหวังเป็นทฤษฎีหนึ่งที่สอดคล้องกับการสร้างจูงใจ (motivation) ของบุคคลในองค์กร ให้เกิดความคิดที่จะมีหรือความต้องการซึ่งเป็นการขยายความตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow, 1970) ว่าถ้าหากบุคคลเกิดความต้องการในสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลนั้นจะตั้งความคาดหวังไว้และจะเสาะแสวงหาหรือปฏิบัติให้ได้มาซึ่งความต้องการนั้น ๆ ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ได้กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง ความต้องการเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความต้องการ ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความต้องการขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้น ดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

3) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (affiliation or acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

4) ความต้องการการยกย่อง (esteem needs) หรือ ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการการได้รับการยกย่อง นับถือ และสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของ Maslow จะเห็นได้ว่าเป็นการตั้งเป้าหมายหรือการโน้มน้าวสิ่งที่มี ซึ่งจะส่งผลมาถึงความคาดหวังในทฤษฎีของวูม (Vroom, 1964) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดของมนุษย์ว่า เมื่อมนุษย์จะทำอะไรมนุษย์จะหาทางตอบคำถามที่จะทำ เช่น ฉันทำงานแล้วจะได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ และวูมให้ความสำคัญต่อการที่บุคคลรับรู้ในสถานการณ์หรือความคาดหวังว่าจะอะไรเกิดขึ้นหากเขาประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง การคาดการณ์ของความเป็นไปได้ของผลที่ได้รับ เป็นสิ่งจูงใจบุคคลให้แสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ต้องการออกมา ซึ่งทฤษฎีความคาดหวังที่วูม ได้เสนอไว้ประกอบด้วยมโนทัศน์ (concepts) ต่างๆ ที่นำมาอธิบายทฤษฎีของเขา ดังนี้ คือ

1) ความคาดหวัง (expectancy) หมายถึง การที่บุคคลประเมินตนเองว่าตนสามารถปฏิบัติงานอันใดอันหนึ่งได้ดีเพียงใด หรือกล่าวได้ว่าการที่บุคคลรับรู้ความเป็นไปได้ว่า หากมีความพยายามเพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ผลงานที่ดีขึ้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามในการทำงานกับผลงานที่เกิดขึ้น หรือเป็นความเชื่อที่ว่า ความพยายามนั้นๆ จะนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ เช่น คนบางคนคาดหวังว่าหากเขาทำงานหนักขึ้นเขาจะได้เลื่อนขั้น

2) โอกาสที่การปฏิบัติงานจะนำไปสู่ผลลัพธ์อีกอันหนึ่ง หรือความเป็นเครื่องมือ (Instrumentality) คือ การที่บุคคลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของตนกับผลลัพธ์ของการทำงาน หรือกล่าวได้ง่ายๆ หมายถึง ความเป็นไปได้ที่ผลงานที่เกิดขึ้นจากความพยายามที่เพิ่มขึ้น จะนำไปสู่รางวัลที่ต้องการ เช่น บุคคลคาดหวังจากผลงานเพิ่มมากขึ้น เขาจะได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น ความเป็นเครื่องมือสูง จะแสดงให้เห็นว่าความเป็นไปได้ ได้รับเงินเพิ่มมากขึ้น

3) การให้คุณค่ากับสิ่งที่ได้รับ (Valence) หมายถึง ความชอบหรือไม่ชอบในรางวัลหรือผลลัพธ์ที่ได้นั้น เขามีความต้องการเพียงไรและเขาให้คุณค่าต่อผลลัพธ์นั้นมากหรือน้อยเป็นที่ยอมรับต่อเขามากน้อยเพียงไร ซึ่งการที่บุคคลตีค่ารางวัลหรือผลรับที่ได้นั้น พอใจหรือไม่พอใจนั้น ไม่ได้เกิดจากรางวัลที่ได้รับ แต่เกิดจากปัจจัยของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบุคคล เช่น คนบางคนชอบทำงานราชการ เพราะเขาตีค่าความมั่นคงในการทำงานไว้สูง บางคนชอบงานที่ทำหายและมีความรับผิดชอบสูง เพราะเขามีค่านิยมสูงเกี่ยวกับความสำเร็จของงาน เป็นต้น

เช่นเดียวกันกับแนวคิดทฤษฎีความคาดหวังของพอตเตอร์และลอร์เยอร์ (Porter & Lawler, 1968) ได้ชี้ให้เห็นถึงความคาดหวังของบุคคล ซึ่งหมายถึงสิ่งเร้าในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ การที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จจะขึ้นอยู่กับมูลค่าของรางวัลกับความเป็นไปได้ของรางวัลและความสามารถในการทำงาน ตลอดจนการรับรู้ความต้องการในงาน ที่จะช่วยให้คุณมองเห็นความสำเร็จในการทำงานนั้นๆ ดังนั้นรางวัลมีอิทธิพลต่อความคาดหวัง ที่จะทำให้บุคคลมองเห็นความพยายาม ตลอดจนมูลค่าของรางวัลที่จะมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงาน จากตัวแบบความคาดหวังของพอตเตอร์และลอร์เยอร์ สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานจะทำให้บุคคลได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน รางวัลบางอย่างเป็นรางวัลจากภายนอก เช่น การเพิ่มค่าจ้างเงินเดือน หรือการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น ส่วนรางวัลที่เรียกว่า เป็นรางวัลภายใน เช่น การยอมรับตนเองและความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น บุคคลจะประเมินว่าการที่ตนจะทุ่มเทให้กับการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าจะได้รับความเป็นธรรมเพียงใด กล่าวคือ ถ้าเขาคาดหวังรางวัลที่เขาได้รับมี ความคุ้มค่าจะทำให้เขาเกิดความพอใจในการทำงาน

นักจิตวิทยาในยุคปัจจุบันในกลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) มีความเชื่ออย่างหนักแน่นว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญาหรือความคิดในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างไร เพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายที่สนองความต้องการของตนเองด้วยความเชื่อเช่นนี้เองจึงเกิด มีคติฐานดังนี้

- 1) พฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้น โดยผลรวมของแรงผลักดันภายในตัวของเขาเอง และแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม
- 2) มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมายแตกต่างกัน
- 3) บุคคลตัดสินใจที่กระทำพฤติกรรม โดยเลือกพฤติกรรมหลายอย่างสิ่งที่เป็นข้อมูลให้เลือก ได้แก่ ความคาดหวังในค่าของผลลัพธ์ที่ได้รับ ภายหลังจากที่แสดงพฤติกรรมนั้นไปแล้ว

จากคติฐานดังกล่าว นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ซึ่งนำโดยวูม (Vroom, 1964) พอตเตอร์และลอร์เยอร์ (Porter & Lawler, 1968) จึงได้เสนอทฤษฎี ซึ่งจะมีศัพท์วิชาการที่จะต้องทำความเข้าใจอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1) ความคาดหวังในความพยายาม (Effort Performance Expectancy) หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่า ถ้าหากตนเองลงมือแสดงพฤติกรรมเต็มที่ สุดความสามารถแล้ว จะมีโอกาส หรือความน่าจะเป็นสูงมากน้อยเพียงใดที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ กล่าวได้โดยง่ายก็คือ บุคคลจะซึ่งใจว่าพฤติกรรมที่ต้องกระทำนั้น มันยากเกินกำลังความสามารถตนเองหรือไม่ ก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นออกไป เช่น ถ้าหากเขายกพฤติกรรมที่มีจนเลิศเลอให้บุคคลผู้หนึ่งฟัง โดยหวังว่า เขาจะเลียนแบบ เขาอาจจะไม่ยอมเลียนแบบ เพราะเขาคิดว่าตัวเขาไม่มีคุณสมบัติ หรือความสามารถ ที่กระทำเช่นนั้นได้

2) การคาดหวังในผลการกระทำ (Performance outcome Expectancy) หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมว่า ถ้าหากเขาจะกระทำพฤติกรรม นั้นแล้ว เขาจะได้ผลลัพธ์ที่เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อตัวเขา ตัวอย่างเช่น ผู้ใต้บังคับบัญชาที่คิดจะ แสดงความคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชา เขาจะต้องซึ่งใจดูก่อนว่าแสดงความคิดเห็นนี้ออกไปแล้วเจ้านาย จะชอบหรือไม่ เป็นต้น จะเห็นว่าแต่ละพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะนำไปสู่ผลลัพธ์หลายอย่างที่ แตกต่างกัน

3) ค่าของการกระทำ (Valence) หมายถึง คุณค่าหรือความตั้งใจที่ผลกรรมมีให้แก่ บุคคลที่จะต้องแสดงพฤติกรรมออกไป เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกรรมนั้นแต่ละบุคคลมีความรู้ที่แตกต่างกัน ต่อผลกรรมเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพูดถึงความคาดหวังในด้านการเรียนการสอน นั้นหมายถึงการที่ ผู้เรียนพึงหวังไว้ว่าในการเรียนของตนเอง จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องประกอบด้วยสิ่งที่ตน ต้องการให้เป็นอย่างไรบ้าง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความต้องการสำเร็จ (Achievement Motivation Theory) ของเดวิด แมคเคลินแลนด์ (David Mc Clelland,1961) ได้อธิบายความ ต้องการของมนุษย์ว่าเป็นความต้องการเพื่อความสำเร็จ 3 ประการ ดังนี้

1) ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement: nAch) เช่น การมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมาย มองหาสิ่งที่ดีเลิศ เป็นต้น

2) ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation: nAff) เช่น การให้บุคคลอื่น ชอบตน การสร้างและรักษาสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม เป็นต้น

3) ความต้องการอำนาจ (Need for power: nPow) เช่น ต้องการได้รับความเคารพ นอบนอมจากผู้อื่น เป็นต้น

เช่นเดียวกันในการเรียนให้บรรลุผลสำเร็จ ผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีการสร้างแรงเสริม ตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือ แนวคิดที่ อธิบายความคาดหวังของบุคคลจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการวางเงื่อนไข โดยได้กล่าวถึงความคาดหวัง ของบุคคลว่าเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง เช่น เมื่อเห็น

เพื่อนได้รับรางวัลการตอบคำถามในชั้นเรียน จึงมีความคาดหวังจะได้รับบ้างหรือ เมื่อเห็นรุ่นพี่ได้รับใบปริญญาบัตร จึงมีความคาดหวังจะได้ประสบความสำเร็จอย่างรุ่นพี่ที่จบการศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีความต้องการและการสร้างแรงจูงใจเพื่ออธิบายความคาดหวังของบุคคลในลักษณะต่างๆ แต่ละทฤษฎีได้สรุปพฤติกรรมที่เกิดจากความคาดหวังหรือความต้องการที่คล้ายคลึงกัน โดยบอกว่า ความคาดหวังหรือแรงจูงใจนั้นเกิดจากความต้องการของมนุษย์เป็นหลัก รางวัลหรือสิ่งเสริมแรงมีอิทธิพลในการมุ่งสู่การประสบความสำเร็จทั้งตัวบุคคลที่ทำงานในองค์กรและผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่นั่นเอง

สรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการในแต่ละบุคคล ซึ่งความต้องการเกิดจากพื้นฐานพฤติกรรมมนุษย์ ที่เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากธรรมชาติ ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วย ความต้องการทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม เป็นแรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์มีความคาดหวังเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อเป็นการตอบสนองความอยากได้ของตน โดยถูกตั้งต้นระหว่างความต้องการมีอิสรภาพ และความปรารถนาจากแรงขับทางร่างกาย และแรงขับประเภทที่ไม่ใช่ความต้องการทางร่างกาย

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น จึงเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้เพราะความคิดเห็นมี ลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติแตกต่างกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกได้อย่างเปิดเผย หรือตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

3.1 ความหมายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น (The Opinion Theory)

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีขอบเขตตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นๆ ซึ่งมีข้อแตกต่างคล้ายคลึงหรือความหลากหลายของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น” ไว้ดังนี้

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Good, 1959) อ้างโดย สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2532) ให้คำจำกัดความของความคิดเห็นว่าหมายถึง ความเชื่อหรือการลงความเห็นที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ เป็นความคิดเห็นที่ค้นหาเหตุผลอย่างระมัดระวังรอบคอบในการตัดสินใจ ส่วนบุญธรรม คำพอ (2520) ได้กล่าวถึงความเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติบางอย่าง เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน และการติดต่อระหว่างบุคคล นับเป็นปัจจัย

สำคัญที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเดียวกัน ทั้งนี้เพราะพื้นฐานความรู้อันเป็นกระบวนการสังคมนิยมที่ได้รับจากการศึกษามาเป็นเวลาหลายปี จะเป็นรากฐานในการก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ

รัชนีกร เศรษฐ (2528) ได้กล่าวสนับสนุนให้เห็นเด่นชัดต่อไปอีกว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ประเมินออกมาเป็นทรศนะของความพึงพอใจหรือไม่พอใจ ของบุคคลหรือกลุ่มคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นถ้าจะวัดทรศนะ เราก็จะวัดความคิดของบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งนั้นๆ สำหรับความหมายของความคิดเห็นของมานิต (2531) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็นความรู้สึกที่ถ่ายทอดจากการรับรู้เป็นการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยเหตุผลของตนเองอย่างรอบคอบ ชัดเจนและต่อเนื่อง และอุทัย หิรัญโต (2524) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นมหาชนหรือมติชน (Public Opinion) ว่าเป็นความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจากกลุ่มชนที่เห็นพ้องต้องกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวนี้อาจจะมีหลายกลุ่มก็ได้

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2524) ได้กล่าวว่าความคิดเห็น คือการแสดงออกของเจตคติ เพราะเจตคติมีความเกี่ยวพันกับความนึกคิด ซึ่งการนึกคิดนั้นเป็นลักษณะความรู้สึกของจิตหรือสิ่งกระตุ้นให้ความคิดของบุคคลเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้และแสดงออกมาในรูปของความคิดเห็นหรือพฤติกรรมอย่างอื่น เช่นเดียวกันกับเทียนเมฆ เอื้องอังกูร (2531) ได้กล่าวว่าความคิดเห็นหมายถึง ความเชื่อหรือความรู้สึกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งไม่เป็นการผิดหรือถูก แต่เป็นแนวที่เห็นว่าได้ปฏิบัติในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยหรือน้อยที่สุด

จากความหมายของความคิดเห็นของนักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยาที่กล่าวไว้ข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอาจแสดงออกมาด้วยคำพูด การปฏิบัติหรือการเขียน การแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม การศึกษา ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมและพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่าก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นๆก็ได้

3.2 เงื่อนไขเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็นเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล กอร์ดอน ออลพอร์ต (Gordon Allport, 1961) เสนอความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเกิดขึ้นได้ตามเงื่อนไข 4 ประการ

- 1) กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนองแนวความคิดต่างๆ เช่น ความคิดเห็นจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอนอื่นๆ
- 2) ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคล ซึ่งมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป นอกจากประสบการณ์ของคนจะสะสมขึ้นเรื่อยๆแล้ว ยังทำให้มีรูปแบบเป็นของตัวเอง

ดังนั้น ความคิดเห็นบางอย่าง จึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล ตามพัฒนาการ และความเจริญเติบโตของบุคคลนั้น

3) การเลียนแบบการถ่ายทอดความคิดเห็นของบุคคล ได้มาจากการเลียนแบบความคิดเห็นของบุคคลอื่นๆ ที่ตนพอใจ เช่น พ่อแม่ ครู พี่น้อง และคนอื่นๆ

4) อิทธิพลของกลุ่มสังคม เช่น ความคิดต่อการเมือง หรือสถาบันต่างๆ

ความคิดเห็น (Opinion) เป็นการแสดงออกถึงความคิดหรือทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่ง เรมเมอร์ (Remmer, 1954) ได้แบ่งลักษณะความคิดเห็นออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ 1) ความคิดเห็นเชิงบวกสุด - เชิงลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งสามารถรวบรวมทิศทางได้เช่น ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักมาก และ ทิศทางลบสุด ได้แก่ รังเกียจมาก ความคิดเห็นนี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงได้ยาก และ 2) ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ การมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ ความรู้ความเข้าใจในทางไม่ดี ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย ความคิดเห็นที่สามารถบอกทิศทางได้ว่าสิ่งไหนรักมากที่สุด สิ่งไหนเกลียดมากที่สุดกับความคิดเห็นที่ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้ก็มีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลเช่นกัน

3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับความคิดเห็น

ออสแคมป์ (Oskamp, 1977) ได้สรุป ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดความคิดเห็น ดังนี้

1) ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ คือ อวัยวะต่างๆของบุคคลของบุคคลที่ใช้รับรู้ ผิดปกติหรือเกิดความบกพร่องซึ่งอาจมีความคิดเห็นที่ไม่ดีต่อบุคคลภายนอก

2) ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตัวเอง หรือได้พบเห็นทำให้บุคคลมีความฝังใจ และเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

3) อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นด้วย

4) ทัศนคติและความคิดเห็น คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มสังคม ดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิงหรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนกันหรือแตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อความคิดเห็นต่อบุคคลด้วย และ

5) สื่อมวลชน คือ สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนเรา ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ก็เป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

การวัดความคิดเห็น มอร์แกน และ คิง (Morgan and King, 1966) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นไว้ว่า การที่จะให้ออกความคิดเห็น ควรถามต่อหน้าบุคคลที่จะสอบถาม โดยอาจจะใช้แบบสอบถามสำหรับการวัดความคิดเห็น สำหรับแบบสอบถามวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดไว้ แบบสอบถามวัดความคิดเห็นนิยม

สร้างตามแนวของ ลีเคอธ ซึ่งแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่
แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง สวนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความว่าเป็นแบบปฏิฐาน
(Positive) หรือปฏิเสธ (Negative) และวิธีที่ง่ายในบอกถึงระดับความคิดเห็น คือการแจกแจงความถี่
แสดงให้เห็นถึงคะแนนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อคำถาม เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะ
ออกมาในลักษณะใด

สรุปความคิดเห็นคือ การแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งความรู้สึก
ภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยมด้วยการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคน
ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูด หรือการเขียน การแสดงออกทางพฤติกรรม และมีปัจจัยรอบ
ด้านประกอบ

4. แนวคิดทฤษฎีกับความรู้

ความรู้ โดยทั่วไปหมายถึง ความรู้ความเข้าใจซึ่งแต่ละคนได้รับจากประสบการณ์ชีวิตที่
ผ่านมาและการสะสมความรู้มาจากการศึกษา เล่าเรียน ซึ่งสถาบันการศึกษาจะมีอำนาจในการที่จะ
กำหนด กฎเกณฑ์และประกาศผลคะแนนทางการศึกษา โดยจะวัดระดับของความรู้ของบุคคลจากการ
อบรมสั่งสอนต่างๆ ซึ่งเป็นหลักสูตรในสถาบันการศึกษาเหล่านั้น จึงทำให้ทราบว่าบุคคลที่ได้รับ
การศึกษาในสถานศึกษาจะเป็นผู้ซึ่งมีความรู้และมีความสามารถในการเรียนรู้

4.1 ความหมายแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้

ได้มีผู้ให้ความหมายของความรู้ แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

คาร์เตอร์ วี กู้ด (Good. 1973: 325; อ้างถึงใน โสภิตสุตา มงคลเกษม, 2539:42)
กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์รายละเอียด ต่างที่มนุษย์ ได้รับและเก็บรวบรวมสะสมไว้

เซ็งกี (Senge. 1990: P.3) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถที่นำไปสู่การ
กระทำที่มีประสิทธิภาพ

ดาเวนพอร์ต และพรูแซค (Davenport and Prusak 1998) กล่าวว่า ความรู้
หมายถึง กรอบผสมผสานกันของประสบการณ์ ค่านิยม บริบท สารสนเทศ และการรู้แจ้งที่ซ้ำของทำ
ให้เกิดกรอบงานสำหรับการประเมิน ค่า และการประสานประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ๆ สิ่งเหล่านี้
เกิดขึ้นและถูกนำไปใช้ในจิตใจของผู้ที่รู้

บรูกกิง (Brooking.1999: 123) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง สารสนเทศที่ได้ผ่านการ
ประมวลผลแล้วอย่างมีความเข้าใจเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สุนัน ศลโกสม (2542: 196) กล่าวว่า ความหมายของความเข้าใจเป็นความสามารถในการเก็บ รวบรวมความรู้และขยายความรู้ความจำนั้นให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผลดังนั้น ผู้ที่จะมี ความสามารถในด้านนี้ได้ ต้องรู้ความหมายและรายละเอียดของเรื่องนั้นมาก่อน พร้อมกับต้องรู้ความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างชิ้นส่วน ที่เคยเรียนรู้มาแล้วโดยใช้ภาษาของตนเองได้

พัชรินทร์ พันธุ์แน่น (2543: 13) ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความจริง (Truth) ข้อเท็จจริง (Facts) กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นของการศึกษา หรือค้นคว้า หรือเป็นการสะสมประสบการณ์ ซึ่งความรู้จะเป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน และต้อง อาศัยเวลา

รัตน์กรณ จงวิศาล (2535: 49) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง กฎเกณฑ์ข้อเท็จจริงและข้อมูลต่างๆที่ ได้รับและสะสมไว้ในรูปของการจำ

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2543: 185-189) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึงข่าวสารที่เก็บไว้ในความทรงจำ ส่วนหนึ่งของข่าวสารทั้งหมดเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของผู้บริโภคในตลาดเรียกว่า ความรู้เกี่ยวกับผู้บริโภค (Consumer Knowledge) ซึ่งอาจจะศึกษาได้โดยการตอบคำถามดังนี้ คือ ผู้บริโภค รู้อะไร ความรู้ จัดระเบียบอยู่ในความทรงจำรูปแบบใด และจะวัดความรู้ได้อย่างไร

สรุปได้ว่า ความหมายของความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆที่มนุษย์ได้รับและ เก็บรวบรวมสะสมไว้ในสมอง และสามารถระลึกเกี่ยวกับเรื่องราวเหล่านั้นได้ เมื่อได้รับการกระตุ้นที่ เหมาะสม

4.2 เนื้อหาของความรู้

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2543; น.185-189) ได้ให้ความหมายขอบเนื้อหาของความรู้ไว้ คือ คำตอบของคำถามข้างบนนี้ เกี่ยวกับผู้บริโภคอะไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในสิ่งที่บรรจุอยู่ในความทรงจำนักจิตวิทยาได้จำแนกไว้ว่า มีความรู้ อยู่ 2 ประเภท ดังนี้

Declarative Knowledge เป็นข้อเท็จจริง (subjective Fact อันเกิดมาจากการนึกเอาเอง) ที่เรารู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) Episodic Knowledge ซึ่งเกี่ยวข้องกับข่าวสารที่ผูกพันกับระยะเวลา
- 2) Semantic Knowledge บรรจุความรู้ที่สรุปรวมย่อเอาไว้ (Generalized Knowledge)

Procedural Knowledge หมายถึง ความเข้าใจถึงการนำเอาข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปใช้ ข้อเท็จจริงเหล่านี้เกิดจากการที่ผู้บริโภคนึกเอาเอง เพราะมันไม่จำเป็นต้องผูกพันกับสิ่งที่เป็นจริงที่เราเห็นได้ (Objective Reality) เช่น ผู้บริโภคอาจจะเชื่อว่า ราคาเป็นเครื่องชี้คุณภาพ ซึ่งจริงๆแล้วมันไม่เกี่ยวข้องกันเลย

4.3 ประเภทของความรู้

ปัญญา เปรมปรีดี (2540; น.81-82) ได้อ้างจากบทความวารสารของบริษัท Ecoz-Alen of Hamiltion (ฉบับ Second Quarter 1996) ชื่อ The Right Path to Knowledge Management กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1) Craft ความรู้ชนิดนี้จะเกิดขึ้นในตัวคนที่ทำงานมานาน และเป็นงานที่บุคคลนั้นสร้างสรรค์ ขึ้นมาเองเป็นความรู้ที่มีการปรับเปลี่ยนไปได้ตลอดเวลา จึงเหมาะกับสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอๆ เป็นความรู้ที่ถ่ายทอดกันได้ยาก มักจะใช้เวลายาวนานในการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังยากต่อการที่ จะถ่ายทอดได้อย่างตรงกับที่ครูต้องการ เช่น ความรู้ในงานการผลิต ศิลปหัตถกรรม

2) Practical ความรู้ชนิดนี้จะเกิดขึ้นจากการทำงานตามสั่งแบบซ้ำๆ แต่ละคนจะคิดและ ปรับตัวให้เข้ากับระบบที่เขาออกแบบไว้ให้ เช่น ในการทำงานผลิตทางอุตสาหกรรม ผู้ปฏิบัติจะค่อยๆ พัฒนาตัวเองให้เข้ากับสายพานการผลิต เมื่อพวกเขาคุ้นเคยกับงานแล้วจะสามารถหยิบจับเครื่องมือต่างๆ ได้โดยไม่ต้องใช้ตามอง ความรู้เหล่านี้เกิดขึ้นกับคนรุ่นหนึ่งแล้วสามารถถ่ายทอดไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ ง่ายประโยชน์ของความรู้เหล่านี้เห็นได้เด่นชัดและสามารถสอนกันได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้แรงงาน

3) Architectural ความรู้ชนิดนี้จะเกิดจากการได้คิดและปรับปรุงกระบวนการผลิตต่างๆ วิธีการ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของระบบงานจะค่อยๆเปิดเผยตัวเองขึ้นมา และกลายเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวคนเหล่านั้น คนพวกนี้สามารถกลับมาตั้งโต๊ะแล้วออกแบบกระบวนการผลิตใหม่ๆ ได้มากมาย และสามารถ ประเมินความสามารถของกระบวนการผลิตเหล่านั้นได้อย่างแม่นยำ ความรู้ประเภทนี้เป็นส่วนผสม ระหว่างความรู้ 2 แบบแรกและเป็นสุดยอดของความรู้ ทั้งนี้เพราะสามารถช่วยพัฒนาวิธีการผลิตได้ใน ระดับสูง ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มความเร็วในการทำงาน คนที่มีความรู้ประเภทนี้หายาก คนที่มีความรู้ประเภทนี้จะต้องมีความสามารถสูงเป็นคนฉลาดและช่างสังเกต การสร้างคนประเภทนี้จึงค่อนข้างยาก แต่เมื่อเกิด ความรู้ความเข้าใจประเภทนี้แล้วจะสามารถถ่ายทอดให้แก่คนอื่น (ที่มีความฉลาดในระดับเดียวกัน) ได้ง่าย ความรู้ประเภทนี้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดที่สามารถพัฒนาสังคมได้ การก่อตัวของความรู้ทางด้านนี้จะ สามารถทำได้แทบจะนับไม่ถ้วนแต่ต้องใช้เวลาและโอกาส

บลูมและคณะอื่นๆ (Bloom; and et.al. 1956: 359) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านความรู้ หรือ ความสามารถทางด้านสติปัญญาออกเป็น 6 ระดับ โดยเรียงลำดับจากความสามารถขั้นต่ำไปสูง ดังนี้

1) ความรู้-ความจำ (Knowledge or Recall) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงการจำได้หรือ ระลึกได้ เป็นความรู้ในเรื่องเฉพาะๆ เช่น ความรู้คำศัพท์เฉพาะ ความรู้ในข้อเท็จจริง

บางอย่างเป็นความรู้ ในเรื่องวิธีการจัดกระทำเฉพาะเรื่อง และเป็นความรู้ในเรื่องที่เป็นสากลและนามธรรมในสาขาต่างๆ เช่น ความรู้ในเรื่องกฎหมายวิศวกรรม

2) ความเข้าใจ (Comprehension or Understanding) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงว่าสามารถอธิบายได้ขยายความด้วยคำพูดของตนเองได้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมหรือการตอบสนอง 3 แบบ คือ

- (1) การแปล (Translation)
- (2) การตีความหมาย (Interpretation)
- (3) การขยายความสรุปความ (Extrapolation)

3) การนำไปใช้ (Application) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงว่าสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ และแตกต่างจากสถานการณ์เดิมได้

4) การวิเคราะห์ (Analysis) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่สามารถแยกสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ ได้อย่างมีความหมายและเห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยๆ เหล่านั้นด้วยหรืออาจกล่าวได้ว่าวิเคราะห์มี 3 ความหมาย คือ

- (1) การวิเคราะห์ให้ได้หน่วยย่อย
- (2) การวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์
- (3) การวิเคราะห์เนื้อหาหลัก

5) การสังเคราะห์ (Synthesis) คือพฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงความสามารถในการรวบรวม ความรู้และข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้แนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ การสังเคราะห์มี 3 ประเภท คือ

- (1) สังเคราะห์ให้ได้ผลเฉพาะเรื่อง
- (2) สังเคราะห์ให้ได้แผนงานหรือแผนปฏิบัติการ
- (3) สังเคราะห์ให้ได้ระดับนามธรรมที่สูงขึ้น

6) การประเมินค่า (Evaluation) ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการตัดสิน คุณค่าของสิ่งของหรือทางเลือกได้อย่างถูกต้อง จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

- (1) การประเมินที่อิงเกณฑ์ภายใน
- (2) การประเมินที่อิงเกณฑ์ภายนอก

สรุปได้ความรู้ คือ สารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ เป็นเนื้อหาข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ทฤษฎี หลักการ รูปแบบ กรอบความคิด หรือข้อมูลอื่นๆ ที่มีความจำเป็นและเป็นกรอบของการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท สำหรับการประเมินค่า และการนำเอาประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ ๆ มาผสมรวมเข้าด้วยกัน

5. ข้อมูลทั่วไปตำบลวังไคร้ และข้อมูลศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้

5.1 ข้อมูลของตำบลวังไคร้

5.1.1 ที่ตั้ง

ตำบลวังไคร้ เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอท่ายางไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 17 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 30 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน

5.1.2 เนื้อที่

ตำบลวังไคร้ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 23,782 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 14,864 ไร่ พื้นที่เกษตรประมาณ 9,426 ไร่ ที่อยู่อาศัยประมาณ 1,346 ไร่ ป่าชุมชนบ้านหนองหว้า 168 ไร่

5.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลวังไคร้ มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มลาดเขาจากทิศเหนือและทิศใต้มาสู่ตอนกลางของพื้นที่ มีลำห้วยแม่ประจันต์ไหลผ่านจะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ในช่วงฤดูฝน ทำให้พื้นที่การเกษตรใช้ประโยชน์เพียงบางส่วน

5.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลวังไคร้มีลักษณะภูมิอากาศร้อน และมีฝนตกเฉพาะฤดู

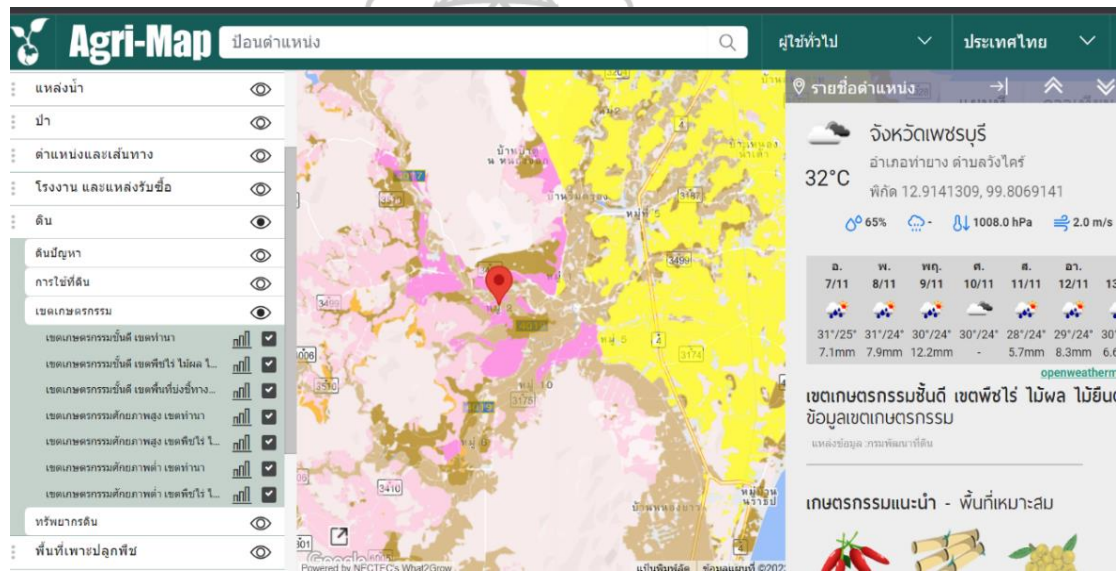
5.1.5 สถิติประชากรและบ้านระดับตำบล

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรของตำบลวังไคร้ (รายหมู่บ้าน)

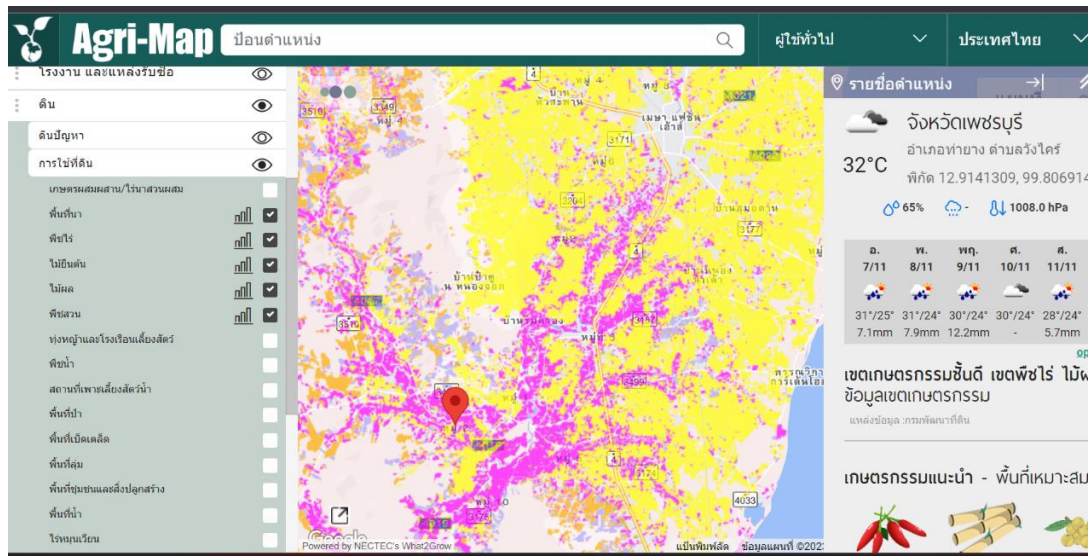
หมู่ที่	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	แม่ประจันต์	174	229	227	456
2	ห้วยเสือ	297	350	307	657
3	วังไคร้	246	282	353	635
4	หนองกระทุ่ม	206	298	302	600

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
5	ท่าหัวลบ	304	422	420	842
6	แม่ประจันต์	178	259	272	531
7	หนองหว้า	220	269	301	570
8	ฝั่งท่า	119	129	155	284
9	แม่ประจันต์	166	226	258	484
10	หนองแก	120	152	181	333
รวม		2,030	2,616	2,776	5,392

ภาพที่ 2.1 ชุดดินแสดงความเหมาะสมเขตเกษตรกรรม (ไม้ผล,พืชไร่,ข้าว)

ภาพที่ 2.2 ชุดดินแสดงความเหมาะสมการใช้ที่ดิน (พื้นที่นา,พืชไร่,ไม้ยืนต้น,ไม้ผล,พืชสวน)

จากแผนที่ Agri map จะแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ของตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จะมีพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชแทบทุกชนิด

5.1.6 ด้านศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ในเขตตำบลวังไคร้ มีวัดทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่

(1) วัดวังไคร้

(2) วัดแม่ประจันต์

(3) วัดหนองหว่า

5.1.7 ด้านการศึกษา

โรงเรียนในเขตตำบลวังไคร้ มีทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่

(1) โรงเรียนวัดวังไคร้

(2) โรงเรียนบ้านแม่ประจันต์

(3) โรงเรียนบ้านท่าหัวลบ

นอกจากโรงเรียน 3 แห่งแล้ว ตำบลวังไคร้ยังมี กศน. ตำบลวังไคร้ ซึ่งมีครูประจำ กศน. ตำบลวังไคร้ คือ นางสาวพรรณปพร ผลเต็ม และในระดับปฐมวัยมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.วังไคร้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ประจันต์

5.1.8 ด้านสุขอนามัย

สถานพยาบาลในเขตตำบลวังไคร้ มีทั้งหมด 2 แห่ง ได้แก่

- (1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังไคร้
- (2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังไคร้ บ้านฝั่งท่า

5.1.9 การคมนาคม

ตำบลวังไคร้ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอท่ายางไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 17 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดเพชรบุรี ประมาณ 30 กิโลเมตร ถนนที่ใช้เป็นสายหลักในการคมนาคม และการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาด ได้แก่

- ถนนชลประทาน (แก่งกระจาน - เขื่อนเพชร)
- ถนน รพช. (แม่ประจันต์ - ท่าลาว)
- ถนนโยธาธิการ (แม่ประจันต์ - หนองแก)
- ถนนสายทุ่งน้อย - หนองหว่า
- ถนนกรป.กลาง (หนองแก - หนองหงษ์)
- ถนนฝั่งท่า - หนองมะค่า

5.1.10 ข้อมูลกลุ่มชุดดินความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน

ตำบลวังไคร้ มีชุดดิน 3 ชุด คือ

1) ดินชุดกำแพงแสน

เป็นดินร่วนปนทรายแห้ง มีสีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนแดง ดินล่างลึก ๆ มีจุดประสีเทาและสีน้ำตาลอาจมีแร่ไมก้า หรือก้อนปูนปะปนอยู่ เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล ผัก บริเวณหมู่ 5, 10

2) ดินชุดเพชรบุรี

เนื้อดินเป็นดินร่วนมีสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาล-เทา หรือน้ำตาลปนเหลือง มีแร่ไมก้าปนอยู่ เกิดจากตะกอนลำน้ำ พบบนส่วนต่ำของชั้นดินริมน้ำ สภาพพื้นที่ค่อนข้างเรียบ ใช้ปลูกผัก ไม้ผล ข้าว พืชไร่ พบที่หมู่ 5, 6, 7, 8

3) ดินชุดนครปฐม

เป็นดินที่มีเนื้อดินเหนียว สีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีเหลือง สีน้ำตาลหรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดินกลุ่มดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิด พวกตะกอนลำน้ำ เป็นดินลึก การระบายน้ำค่อนข้างเลวพบบริเวณพื้นที่ราบเรียบ ใช้ทำนาและไม้ผลบางส่วน พบที่หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 9

5.1.11 ข้อมูลทางชีวภาพ (พันธุ์พืชที่ปลูก/พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ)

1) พันธุ์พืช

- มะนาว นิยมปลูกพันธุ์แป้นรำไพ 80% ที่เหลือเป็นอิมันและมะนาวหนัง
 - ข้าว เกษตรกรปลูกพันธุ์ที่ทางราชการส่งเสริม เช่น ชัยนาท 1
 - กล้าย ปลูกกล้ายน้ำว่าเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ กล้ายไข่และกล้ายหอมทองซึ่งส่งออกไปขายประเทศญี่ปุ่นซึ่งเกษตรกรเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร
 - ชมพู่ ใช้พันธุ์ทับทิมจันทร์ แต่มีปริมาณไม่มากนัก
 - มะม่วง พันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ น้ำดอกไม้ เที่ยวเสวย โชคอนันต์ ฟาลัน
- อกร่อง มะนาวแก้ว
- กระท้อน พันธุ์ที่ปลูก ปุยฝ้าย นิ่มนวล ทับทิม
 - พืชผัก ที่ปลูก ได้แก่ ถั่วฝักยาว แตงกวา กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี
- มะเขือเปราะเจ้าพระยา ค่ะน้า

2) พันธุ์สัตว์

สัตว์เลี้ยงได้แก่ โค สุกร ไก่ เป็ด ปลา กัด

ระบบการผลิต

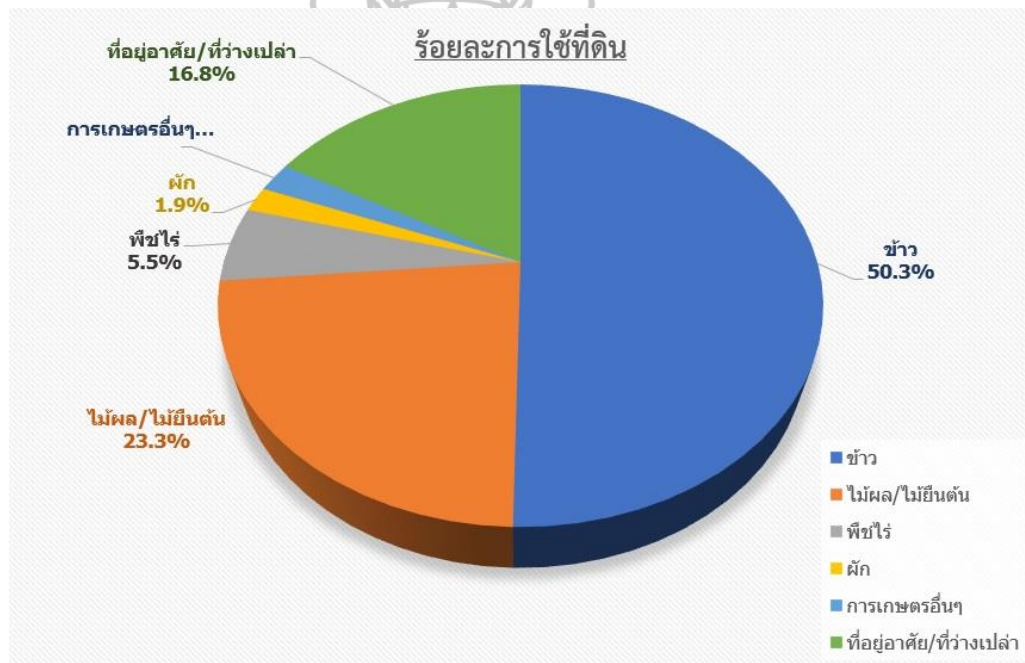
- การทำนา ส่วนใหญ่ทำ 2 ครั้งโดยอาศัยน้ำฝน น้ำจากเครื่องสูบน้ำไฟฟ้า และเครื่องสูบน้ำขอสันับสนุนจากเครื่องสูบน้ำชลประทาน เพราะไม่มีระบบชลประทานผ่าน
 - การปลูกพืชแซม ส่วนใหญ่นิยมปลูกมะนาวแซมด้วยกล้ายไข่, กล้ายหอม, กล้ายน้ำว่า
 - การปลูกพืชผักหลังการทำนา ไม่นิยมทำเพราะอยู่นอกเขตชลประทาน
 - การปลูกพืชหมุนเวียน มีทำไม่มากนักเพราะขาดแคลนน้ำ
 - การทำไร่นาสวนผสม มีบางส่วนในไม้ผล เช่น มะนาว กล้าย ชมพู่
- มะละกอ ขนุน

การเลี้ยงสัตว์

- โค, กระบือเลี้ยงแบบธรรมชาติ และเลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป
- สุกรนิยมเลี้ยงไว้ทำพิธีกรรม เช่น เสนเรื่อน บ้านละ 1 - 2 ตัว
- ไก่ เป็ด เลี้ยงปล่อยตามบ้าน เป็นพันธุ์พื้นเมือง รายละ 5 - 20 ตัว
- ปลา กัดเชิงพาณิชย์จะเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ในปริมาณที่ไม่มาก

ตารางที่ 2.2 พื้นที่กิจกรรมทางการเกษตรของตำบลวังไคร้

ชนิดพืช	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ข้าว	7,480	50.3
ไม้ผล / ไม้ยืนต้น	3,464	23.3
พืชไร่	821	5.5
ผัก	277	1.9
การเกษตรอื่นๆ	327	2.2
ที่อยู่อาศัย / ที่ว่างเปล่า	2,495	16.8
รวม	14,864	100.0

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงร้อยละของกิจกรรมทางการเกษตรของตำบลวังไคร้

เทคโนโลยีการผลิต (การใช้ปุ๋ย, สารเคมี)

<u>ข้าว</u>	ใช้ปุ๋ย สูตร 16 - 20 - 0	25 -30	กก./ไร่
	สูตร 46 - 0 -0	10	กก./ไร่
	สารเคมี ไร่ละ	200	บาท

ไม้ผล

- มะนาว

ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	1,000	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15	150	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 8 - 24 - 24	100	กก./ไร่
ฮอร์โมนเร่งดอกผล	300	บาท/ไร่
สารเคมี ไร่ละ	3,500	บาท

- กล้วยไข่

ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	500	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15	200	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 13 - 13 - 21	100	กก./ไร่
สารเคมี ไร่ละ	200	บาท

- กล้วยน้ำว้า

ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	500	กก./ไร่
-----------------	-----	---------

- ชมพู่ซูลเกล้า

ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	500	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15	150	กก./ไร่ หรือ
ปุ๋ยสูตร 16 - 16 - 16	150	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 8 - 24 - 24	100	กก./ไร่
สารเคมี ไร่ละ	800	บาท

- มะม่วง

ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	500	กก./ไร่
ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15	100	กก./ไร่
ฮอร์โมนต่าง ๆ	250	บาท/ไร่
สารเคมี ไร่ละ	1,000	บาท

3) ปริมาณผลผลิต

ตารางที่ 2.3 ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรหลักของตำบลวังไคร้

ชื่อพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก.)	ผลผลิตรวม (ตัน)	หมายเหตุ
ข้าว	4,093	700	5,236	
กล้วยหอม	200	3,500	700	
กล้วยไข่	260	3,000	780	
กล้วยน้ำว้า	930	2,750	2,557.5	
มะนาว	1,850	100,000	9,250	มะนาว 20 ผล/1
ชมพูทูลเกล้า	-	2,000	20	กิโลกรัม
ชมพูเพชรสุวรรณ	-	2,000	60	
ชมพูเพชรสายรุ้ง	-	2,500	-	
ชมพูทับทิมจันทร์	10	3,000	30	
มะม่วง	418	1,500	627	
สับปะรด	190	4,000	520	
เผือก	-	3,500	56	
พืชผัก	470	2,000	940	

5.2 ข้อมูลศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.)

ปุ๋ยเคมี เป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการผลิตพืชของเกษตรกรในยุคปัจจุบัน เกษตรกรส่วนใหญ่ของตำบลวังไคร้มีการใช้ปุ๋ยเคมี สาเหตุที่เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี เพราะตอบสนองความต้องการที่จะให้พืชเติบโต ไวทันใจ เห็นผลในทันที จึงเป็นที่มาของสภาพดินในปัจจุบันมีความกระด้าง หน้าดินแน่น เพราะเกษตรกรยังขาดความรู้ ในเรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามหลักการที่ถูกต้อง (ถูกสูตร ถูกอัตรา ถูกเวลา และถูกวิธี) เกษตรกรจึงมีต้นทุนที่สูงขึ้น เพราะฉะนั้นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต โดยให้เกษตรกรมีการวิเคราะห์ค่าของดินก่อนการปลูกพืชหรือก่อนการใช้ปุ๋ย โดยใช้เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินก่อนการปลูกพืชหรือก่อนการใช้ปุ๋ย ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อสามารถจัดการให้ดินร่วนซุยมีจุลินทรีย์ ให้รากพืชงอกงามได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ปุ๋ยเคมีตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินแต่ละพื้นที่ และความต้องการของพืช ซึ่งสามารถให้เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิต เนื่องจากการใช้ปุ๋ยและเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง ได้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ขึ้นมา ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลวัง

ไคร้ อำเภอยาง ในปี 2558 เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้กับเกษตรกรภายในตำบลมีความรู้ในการใช้ปุ๋ย เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ที่บริหารจัดการโดยเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ให้บริการแก่สมาชิกและคนในชุมชนตำบลวังไคร้ ในการตรวจวิเคราะห์ดิน ให้คำแนะนำในการจัดการดินปุ๋ย ในเบื้องต้นและรวบรวมความต้องการในการใช้แม่ปุ๋ยของเกษตรกรและสมาชิก จากแหล่งแม่ปุ๋ยที่มีคุณภาพ ราคาถูกให้กับสมาชิกตามคำแนะนำ

ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยของชุมชน ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจวิเคราะห์ดินแบบรวดเร็ว (Soil test kit) ให้คำแนะนำการจัดการดินและปุ๋ยเบื้องต้น บริการจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสมเพื่อให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง โดยมีคณะกรรมการ ศดปช. ซึ่งเป็นเกษตรกร บริหารจัดการกิจกรรมภายในศูนย์ร่วมกัน ในขณะที่เจ้าหน้าที่จะทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยง

5.2.1 การบริการ

1) บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว

2) ให้คำแนะนำการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเบื้องต้น

3) จัดหาบริการปุ๋ยคุณภาพดีและบริการผสมปุ๋ย

5.2.2 การบริการของศูนย์จัดการดินปุ๋ย

1) ให้ความรู้เรื่องดินและปุ๋ย

2) ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน

3) จัดหาบริการปุ๋ยคุณภาพดีและบริการผสมปุ๋ย

4) สนับสนุน

5.2.3 ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ

1) ความรู้ในการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง

2) ลดต้นทุนการผลิต

3) ลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

4) เกษตรกรและชุมชนได้ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม

5) ดินได้รับการบำรุงรักษา

5.2.4 คุณสมบัติและธาตุอาหารในดิน

1) **ดิน** ประกอบด้วยอนินทรีย์วัตถุ (หิน แร่ธาตุ) ผสมคลุกเคล้ากับอินทรีย์วัตถุ (ซากพืช ซากสัตว์) น้ำและอากาศ ช่วยค้ำจุนและเป็นแหล่งอาหารของพืช

2) **ธาตุอาหารหลัก** พืชต้องการในปริมาณมาก แต่ในดินมักจะขาด จึงต้องเพิ่มเติมในรูปของปุ๋ย ได้แก่ ไนโตรเจนฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม

3) ธาตุอาหารรอง พืชต้องการในปริมาณมากแต่น้อยกว่าธาตุอาหารหลักได้แก่ แคลเซียม แมกนีเซียม และกำมะถัน

4) ธาตุอาหารเสริม พืชต้องการในปริมาณน้อยแต่ขาดไม่ได้ ได้แก่ ทองแดง โบรอน สังกะสี เหล็ก แมงกานีส โมลิบดีนัม และคลอรีน pH ของดินเป็นตัวควบคุมความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชในดิน บอกเป็นตัวเลขตั้งแต่ 0-14 ดินที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชจะมี pH อยู่ในช่วง 5.6-7.3

ภาพที่ 2.4 ค่า pH ที่เหมาะสมต่อธาตุอาหารแต่ละชนิด

5.2.5 หลักการจัดการดิน และการใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ

1) วิเคราะห์ดินก่อนการปลูกพืชหรือก่อนการใส่ปุ๋ย เพื่อทราบ ความเป็นกรดต่าง และปริมาณธาตุอาหารของพืชในดิน

2) ปรับปรุงดินก่อนการใส่ปุ๋ย หากดินมี pH ไม่เหมาะสม ถ้าดินเป็นด่างเพิ่มเติมอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ใส่ปุ๋ยที่มีฤทธิ์ตกค้างเป็นกรด เช่น ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (สูตร 21-0-0) แต่ถ้า ดินเป็นกรด ใช้ปูนปรับปรุงดิน

3) กำจัดวัชพืชรากก่อนการใส่ปุ๋ย เพื่อไม่ให้วัชพืชแย่งปุ๋ย

4) ใส่ปุ๋ยถูกสูตรและอัตรา ตามคำแนะนำ จากผลการวิเคราะห์ดิน

5) ใส่ปุ๋ยถูกเวลา ในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต ของพืชตามคำแนะนำ

6) ใส่ปุ๋ยอย่างถูกวิธี ถ้าใส่ปุ๋ยทางดิน ให้ใส่บริเวณรากพืช และกลบปุ๋ย หรือ หากจำเป็นต้องฉีดพ่นปุ๋ยทางใบให้ฉีดพ่นในช่วงที่ปากใบเปิด

7) ใช้ปุ๋ยแบบผสมผสาน ทั้ง ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดตามคุณสมบัติของปุ๋ยแต่ละประเภท

6. ข้อมูลความเป็นมาบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ ตำบลวังไคร้ จังหวัดเพชรบุรี

6.1 ที่มาของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้

ประเทศไทยในช่วง 6 ปี (ปี 2552 - 2557) มีการนำเข้าปุ๋ยเคมีจากหลายบริษัท ภายในประเทศ อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 15.05 แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง (ถูกสูตร ถูกอัตรา ถูกเวลา และถูกวิธี) ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมีสูง มีอัตราการใช้ที่สูงขึ้น เช่น ในนาข้าวเฉลี่ย สูงถึงร้อยละ 25 ในขณะที่อินทรีย์วัตถุในดิน ซึ่งมีความสำคัญ ในการปรับสภาพดิน และ บำรุง โครงสร้างของดิน และเป็นตัวช่วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยเคมี ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นใน การทำการเกษตร เกษตรกรจะต้องทำให้ดินดี มีคุณภาพและมีความเหมาะสม ในการเพาะปลูกพืชทุก ชนิด เพราะฉะนั้น ควรมีอินทรีย์วัตถุ ประมาณ 5 % โดยปริมาตร แต่ในปัจจุบันดินในประเทศไทย กลับมีอินทรีย์วัตถุต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ 1.5 % ประมาณ 98.7 ล้านไร่ จากพื้นที่ของเกษตรกรใน ประเทศไทย จำนวน 150.23 ล้านไร่ ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในขณะนี้แปลงใหญ่ ตำบลวังไคร้ ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ให้เกิดประสิทธิภาพในการ ลดต้นทุน ในการทำการเกษตรแผนใหม่

สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องยกระดับ เรื่องของดินและปุ๋ยเป็นวาระสำคัญให้กับเกษตรกร โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้การใช้ปุ๋ยเพื่อ ลดต้นทุนการผลิต โดยให้เกษตรกรนำดินมาตรวจวิเคราะห์ดินก่อนการปลูกพืชหรือก่อนการใส่ปุ๋ย เช่นการใช้เทคโนโลยีในการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือปุ๋ยสั่งตัด ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อ สามารถจัดการเรื่องดินและใช้ปุ๋ยเคมีตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินในแต่ละพื้นที่และความ ต้องการของพืช ซึ่งสามารถช่วยให้เกษตรกร มีการลดต้นทุนในการผลิต เนื่องจากปุ๋ยเคมีมีราคาแพง มีต้นทุนสูง และจะมีการเพิ่มเติมอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน โดยมีการขับเคลื่อนการใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามค่า วิเคราะห์ดินในแต่ละพื้นที่ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ผ่านกลไกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ที่มีการบริหารจัดการโดยเกษตรกร และมีการทำหน้าที่ให้บริการสมาชิกและชุมชน ในการตรวจ

วิเคราะห์ดิน หรือให้คำแนะนำการจัดการดินและปุ๋ย ถูกต้องตามกระบวนการเบื้องต้น อีกทั้งยังมีการรวบรวมความต้องการในการใช้ปุ๋ยมาผสมของสมาชิก โดยสั่งซื้อจากแหล่งที่มีคุณภาพดี ราคา ย่อมเยาว์ โดยให้สมาชิกได้ใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำ โดยการคิดกระบวนการในพื้นที่ภายในองค์กรและ เครือข่าย ในระดับตำบล - อำเภอ ยกเว้นในการลดต้นทุนในการทำการเกษตร

ดังนั้นสำนักงานเกษตรอำเภอท่ายางเห็นสมควรดำเนินการโครงการส่งเสริม ในการ ใช้ปุ๋ยในกลุ่มเกษตรกรในการลดต้นทุนในการผลิต เพราะฉะนั้นเพื่อให้ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบล วังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่จัดตั้งขึ้นในปี 2558 มีประสิทธิภาพได้รับการพัฒนาให้มีความ เข้มแข็ง สามารถจัดการศูนย์ดินปุ๋ยชุมชนดำเนินกิจกรรมในการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนในการผลิตเป็นไป อย่างต่อเนื่อง อย่างยั่งยืน และเกิดการขยายผลออกไปสู่ชุมชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น

6.2 สถานที่ตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้

หมู่ที่ 3 ตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2558

6.3 พิกัดที่ทำการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้

ค่าพิกัด X : 588704

ค่าพิกัด Y : 1428854

6.4 ข้อตกลงของกลุ่มศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้

ให้สมาชิกทุกคนได้มีการตรวจวิเคราะห์ดิน เพื่อใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ในการลด ต้นทุนในการผลิตพืช พร้อมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก น้ำหมัก และ ฮอร์โมนพืชที่ผลิตใช้เอง รวมถึงการผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ และรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อต่อรอง ราคาและลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง แนะนำให้สมาชิกไถกลบเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรได้แก่ ตอ ซังข้าว และข้าวโพด เพื่อรักษามลภาวะและสิ่งแวดล้อม ให้สมาชิกปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อลดการ ระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช และกำหนดข้อตกลงของสมาชิกคือ

- 1) สมาชิกต้องมีการพบปะพูดคุยในการประกอบอาชีพ เดือนละ 1 ครั้ง
- 2) ให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร เพื่อพัฒนาอาชีพ
- 3) ร่วมกันจัดการบริหารเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 4) ร่วมกันวางแผนการผลิตสินค้าในรูปแบบกิจกรรมแปลงใหญ่ข้าว
- 5) ร่วมกันแปรรูปและจำหน่ายผลิต (ข้าว,กล้วย)

7. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT Analysis คือ กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในของกิจการ ณ เวลาปัจจุบัน และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน และเป็นการกำหนดโอกาส อุปสรรค จากสภาพแวดล้อมภายนอก (Kotler, and Armstrong 2018; William, Etzel and Walker, 2007; อดุลย์ จาตุรงค์กุล 2551) เพื่อให้ทราบศักยภาพที่แท้จริงของกิจการ และนำมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับการดำเนินของกิจการ ณ ปัจจุบัน

7.1 สภาพแวดล้อมภายใน คือ สิ่งที่เกิดขึ้นภายในของกิจการสภาพแวดล้อมภายใน คือ การวิเคราะห์การดำเนินในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อกิจการ แบ่งออกเป็น ส่วนประสมทางการตลาด การเงิน การผลิต บุคลากร การบริหารงาน และการจัดองค์การ เป็นต้น โดยการวิเคราะห์จะมีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างกิจการกับคู่แข่ง ดังนี้

7.1.1 จุดแข็ง (Strengths: S) คือ ข้อได้เปรียบที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายใน ข้อมูลที่นำมาใช้จะเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสมการตลาด การเงิน การผลิตบุคลากร การบริหารงาน และการจัดองค์การ โดยบริษัทต้องทำการเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้น รวมถึงอธิบายความแตกต่างที่เห็นได้พอสังเขป

7.1.2 จุดอ่อน (Weakness: W) คือ ปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในด้านต่าง ๆ ของกิจการทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น จุดอ่อนด้านส่วนประสมการตลาด การเงิน การผลิตบุคลากร การบริหารงาน และการจัดองค์การ โดยบริษัทต้องทำการเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้น ข้อสังเกตในการเขียนจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็งและจุดอ่อน เป็นปัจจัยภายในของกิจการ โดยกิจการต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้นทั้งทางตรงและทางอ้อมที่อยู่ในระดับเดียวกับกิจการ และสรุปประเด็นสำคัญที่แสดงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของกิจการรวมการให้รายละเอียดพอสังเขปของจุดแข็งและจุดอ่อนในแต่ละข้อ (ธนภณ นิธิเชาวกุล 2562)

7.2 สภาพแวดล้อมภายนอก คือ สภาวะภายนอกองค์กรที่อาจมีผลกระทบต่อ การดำเนินกิจการ ซึ่งมีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมภายใน กล่าวคือ สภาพแวดล้อมภายนอกไม่ต้องทำการเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้น ด้วยสาเหตุที่ว่า เป็นปัจจัยที่ทุกๆ กิจการที่มีการผลิต ขายสินค้า การจำหน่ายสินค้า หรือบริการในลักษณะเดียวกันจะได้รับผลกระทบเหมือนกัน ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมจุลภาค(ลูกค้า คู่แข่ง ผู้ผลิต คนกลาง) และสิ่งแวดล้อมมหภาค (ประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม การเมือง กฎหมาย ทรัพยากรธรรมชาติ) โดยการวิเคราะห์จะมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ โอกาส และอุปสรรคของกิจการที่ได้จากปัจจัยภายนอก ดังนี้

7.2.1 โอกาส (Opportunities: O) คือ ข้อได้เปรียบจากสภาพแวดล้อมภายนอก ที่กิจการแสวงหาโอกาส เพื่อมากำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

7.2.3 อุปสรรค (Threats: T) คือ ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่ง กิจการจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และหาทางรับมือกับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นข้อสังเกตในการเขียนโอกาสและอุปสรรค โอกาสและอุปสรรค ซึ่งเป็น สภาพแวดล้อมภายนอกที่เข้ามามีผลกระทบต่อกิจการ ในการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในข้อนี้จะ แตกต่างจากจุดแข็งและจุดอ่อนตรงที่โอกาสและอุปสรรค ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่ง เพราะเนื่องจากกิจการประเภทเดียวกันหรือลักษณะคล้ายคลึงกัน ก็จะได้รับโอกาสและอุปสรรค คล้ายกัน เช่น โอกาสของร้านกาแฟ คือ มีแหล่งวัตถุดิบ ที่มี คุณภาพที่อยู่ในประเทศนั้นก็หมายความว่าคู่แข่งสามารถซื้อ วัตถุดิบภายในประเทศได้ด้วยเช่นกัน (ธนภณ นิธิเชาวกุล 2562)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การวิเคราะห์ SWOT Analysis มีข้อสังเกตในการเขียนว่า จุด แข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ได้มาเป็นผลจากการระดมสมอง หรือการระดมความคิดในการ วิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาดในปัจจุบัน แต่ในที่นี้ ผู้เขียนเสนอแนวทางการใช้การระดมสมอง หรือการระดมความคิดควบคู่กับสถิติเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ SWOT Analysis ดังนี้

7.3 การระดมความคิดควบคู่กับสถิติเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ SWOT Analysis

7.3.1 การระดมสมอง หรือ การระดมความคิด (Brainstorm) เป็นเทคนิคในการ ระดมความคิดเพื่อใช้ในวิเคราะห์ SWOT Analysis จากหลายๆ มุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อได้ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาสและอุปสรรค โดยเรื่องจากการสรุปสาระสำคัญของปัจจัยภายในและ ภายนอกจากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ได้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่ง สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 การระดมความคิดร่วมกัน กล่าวคือ การให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาร่วมกันทำ การวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นและสรุปผลจากข้อมูลที่มีออกมาเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค ของกิจการ

1.2 การระดมความแบบสรุปประเด็น กล่าวคือ การให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของกิจการจากข้อมูลที่มีและหลังจากนั้นนำมาระดมความคิดสรุปประเด็นความเหมือนและแตกต่างออกมาเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของกิจการจากที่กล่าวมาข้างต้น ทั้ง 2 วิธีการ เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ นิยมนำมาใช้ในการวิเคราะห์ SWOT Analysis ซึ่งในบางครั้งผลของการวิเคราะห์ดังกล่าวจะพบว่า มี จำนวนข้อของการวิเคราะห์จำนวนมากและไม่สามารถเลือกตัดข้อใดออกได้ ทำให้สิ่งที่ได้จากการ วิเคราะห์ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของกิจการส่งผลต่อการวิเคราะห์ในลำดับถัดไป (ธนภณ นิธิเชาวกุล 2562)

7.4 องค์กรประกอบ SWOT ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลวังไคร้

จุดแข็ง (Strengths: S)

- 1) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีทีมงานที่เข้มแข็ง
- 2) อุปกรณ์ที่ใช้ของศูนย์มีมาตรฐานที่ดี
- 3) เกษตรกรมีความชำนาญในการทำการเกษตร

จุดอ่อน (Weakness: W)

- 1) สมาชิกของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีอายุมาก
- 2) กำลังในการผลิตปุ๋ยต่ำ
- 3) จำนวนแรงงานไม่พอ

โอกาส (Opportunities: O)

- 1) การแข่งขันยังมีน้อย
- 2) ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล
- 3) เทคโนโลยีหรือวิชาการใหม่ๆที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม

อุปสรรค (Threats: T)

- 1) ราคาของต้นทุนสูงขึ้นเรื่อยๆ
- 2) ไม่ค่อยมีเกษตรกรรุ่นใหม่

8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

8.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรที่มาใช้บริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

8.1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

1) เพศ

วสุกาญจน์ ปานขริบ และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษา การใช้ปุ๋ยของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า ส่วนมากสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แต่ไม่สอดคล้องกับ กาญจนารมณีย์ ทองโปร่ง และคณะ (2562) พบว่าสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.80) และเป็นเพศชาย (ร้อยละ 47.20) ด้านชุดิกาญจน์ คานา (2557, น. 37) ศึกษาการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ของ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเขตที่ 6 กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ส่วนมากเป็นเพศหญิง

2) อายุ

กาญจนารมณ ทองโปร่ง (2562, น.3117) พบว่า สมาชิกสมาชิก ศตปช. จังหวัดเพชรบูรณ์ ร้อยละ 40.10 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีอายุเฉลี่ย 52.49 ปี สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิก ศตปช. จังหวัดนครปฐม ร้อยละ 36.7 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี อายุเฉลี่ย 49.07 ปี และภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศตปช. จังหวัดบึงกาฬ ร้อยละ 53.0 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี อายุเฉลี่ย 47.02 ปี และรุ่งรัตน์ มาประสิทธิ์ และคณะ (2559) ศึกษาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตในนาข้าวของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51.09 ปี แต่ไม่สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อัครปัญญาผล (2560, น.55) ร้อยละ 48.75 ของสมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีอายุระหว่าง 30-39 ปี และอดุลย์ กองสัมฤทธิ์ (2557, น.85) ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 46.50 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี

3) ระดับการศึกษา

กาญจนารมณ ทองโปร่ง (2562, น.3117) พบว่า สมาชิกสมาชิก ศตปช. จังหวัดเพชรบูรณ์ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 61.30 เช่นเดียวกับ ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศตปช. จังหวัดบึงกาฬ ร้อยละ 61.70 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และวสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิกศตปช. จังหวัดนครปฐมจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 30.3 และชัยวัฒน์ อัครปัญญาผล (2560, น.55) ร้อยละ 69.36 ของประชากรที่ศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า แต่ไม่สอดคล้องกับ อดุลย์ กองสัมฤทธิ์ (2557, น.85) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 51.25

8.1.2 สภาพทางสังคม

1) การประกอบอาชีพหลัก

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า ร้อยละ 70.8 ประกอบอาชีพทางการเกษตรร้อยละ 16.9 รับจ้างทางการเกษตร และร้อยละ 12.3 รับจ้างทั่วไป ว่าที่ ร.ต.รุ่งโรจน์ สิ้นธุ์เทียม (2555, น.54) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 64.2 รองลงมา ร้อยละ 15.8 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และร้อยละ 10.6 ประกอบอาชีพอื่นๆ และ สอดคล้องกับสุดารัตน์ แซ่มเงิน และคณะ (2560) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรร้อยละ 57.9 ตามลำดับ

2) การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า ร้อยละ 47.5 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า.ก.ส. ร้อยละ 32.5 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 15.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

สอดคล้องกับ ภัทรานิชฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศตปช. จังหวัดบึงกาฬ ร้อยละ 45.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และกาญจนารมณ ท่องโปรง (2562, น.3117) พบว่า สมาชิกสมาชิศตปช. จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ร้อยละ 64.80 เป็นสมาชิก ธ.ก.ส. ว่าที่ ร.ต.รุ่งโรจน์ สิ้นธุ์เทียม (2555, น.57) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.2 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 33.6 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และร้อยละ 7.5 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัว แต่ไม่สอดคล้องกับ พัฒน์พิไล วุฒิสาวงค์ (2550, น.44) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 64.6 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 24.9 เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และ ร้อยละ 0.5 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

8.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.80 คน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพรุ้ง บุญเลิศ และคณะ (2560) ศึกษา ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์สาธิตการเกษตรร้านค้าชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน แต่พัฒน์พิไล วุฒิสาวงค์ (2550, น.46) ศึกษา ความต้องการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่าร้อยละ 61.3 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน

2) จำนวนแรงงานในครัวเรือน

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.08 คน สอดคล้องกับ พัฒน์พิไล วุฒิสาวงค์ (2550, น.46) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 74.4 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน หรือน้อยกว่าเฉลี่ย 2.95 คน กิตติยา นวลหิน (2557) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรในอำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรธานี พบว่า จำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.25 คน และไพรุ้ง บุญเลิศ และคณะ (2560) พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน

3) รายได้ครัวเรือน

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.49) พบว่า สมาชิก ศตปช. จังหวัดนครปฐม มีรายได้เฉลี่ย 201,320 บาท/ปี สอดคล้องกับภัทรานิชฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) พบว่า สมาชิก ศตปช. จังหวัดบึงกาฬ มีรายได้เฉลี่ย 16,278 บาท/เดือน ไม่สอดคล้องกับจิตจิรา ไชยขวัญ (2556, น.1201) พบว่า รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 341,472.39 บาท/ปี และนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 122,489.66 บาท/ปี และเจณิภา คงอิม (2561, น.161) พบว่า รายได้เฉลี่ย 25,001 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 35.70 สุดารัตน์ แซ่มเงิน และคณะ (2560, น.135) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมี

รายได้เฉลี่ย 10,615.79 บาท/เดือน และกิตติยา นวลหิน (2557) พบว่า รายได้ในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 144,687 บาท

8.2 การดำเนินงานและผลการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1133) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีการดำเนินงานด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด คือ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมา คือ มีการดำเนินงานในระดับมาก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.15) ด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.09) และด้านบทบาทและภารกิจของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.83)

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.53) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความคิดเห็นว่าการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีความยุ่งยาก อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นที่ว่าแม่ปุ๋ยมีราคาแพงอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นว่าร้านที่จำหน่ายแม่ปุ๋ยมีน้อยอยู่ในระดับมาก เช่นกัน และมีความคิดเห็นว่าการรับรู้ความชำนาญในการคำนวณปุ๋ย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วราภรณ์ จรรย์ธัญ และสุพัตรา ศรีสุวรรณ (2558) ที่ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในการปลูกข้าวของเกษตรกร ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นวิธีการใช้มีความสะดวกสบาย ไม่ยุ่งยาก สามารถปฏิบัติตามได้ อีกทั้งช่วยลดระยะเวลาในการหว่านปุ๋ย ทำให้เกษตรกรมีเวลาว่างมากขึ้น สามารถอภิปรายได้ว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังคิดว่าการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีความยุ่งยาก เนื่องจากยังไม่เข้าใจ และยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้

8.3 แหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

นันทิกานต์ สิงคเสลิต และคณะ (2560) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวในพื้นที่ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า (1) เกษตรกรได้รับความรู้เรื่องปุ๋ยอินทรีย์จากการฝึกอบรมเฉลี่ย 2.05 ครั้ง ทำนาปีละ 1 ครั้ง รายได้จากการทำนาเฉลี่ย 4,886.83 บาทต่อไร่ รายจ่ายเฉลี่ย 2,256.44 บาทต่อไร่ มีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ยละ 1.91 คน ส่วนใหญ่มีเงินทุนเป็นของตนเอง (2) เกษตรกรใช้ปุ๋ยคอกโดยใช้มูลโคหว่านทั่วทั้งแปลงนาในระยะเตรียมดินเกษตรกรส่วนน้อยใช้ปุ๋ยหมักหว่านทั่วแปลงนาในระยะหลังการปลูก เกษตรกรส่วนน้อยใช้ปุ๋ยพืชสดที่ปลูกหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนน้อยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำฉีดพ่นในช่วงการเจริญเติบโตของพืช โดยผลิตปุ๋ยอินทรีย์น้ำใช้เอง ทั้งนี้เกษตรกรได้รับความรู้จากการส่งเสริมด้วยวิธีต่างๆ ในระดับปานกลาง (3) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตและการใช้ปุ๋ยในระดับมากทุกประเด็น ส่วนความต้องการวิธีการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมแบบรายบุคคล การ

ส่งเสริมแบบกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชนในระดับปานกลาง และเกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนในระดับมาก (4) เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวในระดับปานกลาง ส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตและการใช้ปุ๋ย เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้อย่างถูกต้องและเหมาะสม พักตร์เพ็ญ ภูมิพันธ์ และคณะ (2560) ศึกษาผลของปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงต่อการผลิตข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี 1 พบว่า การใส่ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงอัตรา 50 กก./ไร่ มีผลทำให้ข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี 1 มีการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตมากที่สุด 892 กก./ไร่ ซึ่งใกล้เคียงกับปริมาณผลผลิตตามการคาดคะเน (816 กก./ไร่) แต่มีผลทำให้ข้าวมีความนุ่มเหนียวและความหอมลดลง ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากปริมาณโปรตีนในเมล็ดเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณสารความหอม (2-AP) ในเมล็ดลดลง และการใส่ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงอัตรา 50 กก./ไร่ มีประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยต่อการผลิตข้าวไม่แตกต่างกับการใส่ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพอัตรา 25 กก./ไร่

รุ่งรัตน์ มาประสิทธิ์ (2559) ศึกษาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตในนาข้าวของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร พบว่า 1) เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51.09 ปี จบชั้นประถมศึกษา มีสถานภาพการเป็นผู้นำเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.14 คน มีพื้นที่เฉลี่ย 48.16 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 4,770 บาทต่อไร่ และต้นทุนเฉลี่ย 2,661 บาทต่อไร่ 2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ในระดับมาก 3) เกษตรกรใช้ปุ๋ยคอกในระยะเตรียมดิน เฉลี่ย 166.52 กิโลกรัม ต่อไร่ การไถกลบพืชปุ๋ยสดก่อนการทำนาอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เฉลี่ย 6.97 กิโลกรัมต่อไร่ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำฉีดพ่นในแปลงนาในระยะข้าวแตกกอ อัตราเฉลี่ย 36.88 ลิตรต่อไร่ 20 ลิตร ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดในระยะข้าวแตกกอ อัตราเฉลี่ย 36.39 กิโลกรัมต่อไร่ 4) ประเด็นที่มีความสำคัญต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตในนาข้าวในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะของปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างของดิน การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ทำให้ดินร่วนซุยการเตรียมดินง่ายขึ้น และเพื่อเพิ่มธาตุอาหารหลัก ธาตุอาหารรอง 5) ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ด้านการผลิต และด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานราชการควรมาให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอและจัดทำแปลงตัวอย่างด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

อิทธิพล ชิมภูเขียว และอรวรรณ รักสงฆ์ (2560) ศึกษาผลของปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนต่อสมบัติทางเคมีของดินและการเจริญเติบโตของแก่นตะวัน พบว่า การใช้ปุ๋ยพืชสดทำให้แก่นตะวันมีความสูง และน้ำหนักหัวสดมากกว่าดำรับควบคุม ส่วนการใส่ปุ๋ยแบบต่างๆ พบว่าการใช้ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนอัตรา 500 กก./ไร่ ทำให้แก่นตะวันมีขนาดลำต้นบริเวณโคนต้น ความสูง และน้ำหนักหัวสดไม่ต่างกับการใช้อัตรา 1,000 กก./ไร่ และปุ๋ยเคมี การใส่ปุ๋ยแบบต่างๆ ให้น้ำหนักหัวสดไม่มีปฏิสัมพันธ์ กับการใช้ปุ๋ยพืชสด แต่พบแนวโน้มว่าการใช้ปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยหมักมูล

ใส่เดือน จะทำให้แก่นตะวันมีน้ำหนักหัวสดมากกว่าการใช้ปุ๋ยพืชสดเพียงอย่างเดียว สำหรับผลต่อสมบัติทางเคมีของดินหลังการทดลอง สรุปได้ว่า การใช้ปุ๋ยพืชสดทำให้ดินหลังการทดลองมีปริมาณอินทรีย์วัตถุมากกว่าค่ารับควบคุม ส่วนการใส่ปุ๋ยแบบต่างๆ ให้ลักษณะสมบัติทางเคมีของดินหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

บัญชา รัตนีทุ และ ศิราณี วงศ์กระจ่าง (2558) ศึกษาคุณค่าของปุ๋ยหมักในการเกษตร พบว่า ปุ๋ยหมักมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งในด้านการเกษตร สามารถช่วยปรับปรุงและรักษาให้ดินมีคุณสมบัติที่ดีอยู่เสมอในดินที่เสื่อมโทรมหรือดินที่ไม่เหมาะที่จะทำการเกษตร การใช้ปุ๋ยหมักสามารถช่วยปรับปรุงบำรุงดินให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก ในดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์การใช้ปุ๋ยหมักสามารถเพิ่มปริมาณธาตุอาหารให้กับดินได้หรือกล่าวโดยสรุป คือ ปุ๋ยหมักช่วยปรับปรุงและรักษาสมบัติของดินให้มีความเหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของพืช ทั้งทางด้านกายภาพของดินเคมีดิน และทางชีวภาพของดิน รวมทั้งการเพิ่มระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินนอกจากนี้การทำปุ๋ยหมักเป็นการนำเอาเศษวัสดุเหลือใช้ต่างๆ ไม่ว่าจะจากภาคเกษตรกรรม โรงงานอุตสาหกรรม บ้านเรือนมาผ่านกระบวนการหมักวัสดุเหลือใช้เหล่านี้ ถ้าหากไม่นำมาใช้ประโยชน์จะเกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมการทำปุ๋ยหมักจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ ในการทำการเกษตรปุ๋ยหมักมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าเกษตรกรจะไม่ให้ความสำคัญมากนัก แต่ปัจจุบันมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น ย่อมหมายถึง เกษตรกรเริ่มให้ความสำคัญในการดูแลรักษาดินมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและไม่เฉพาะแก่เกษตรกรเท่านั้น ที่ควรเห็นคุณค่าของปุ๋ยหมักแต่มนุษย์ทุกคนควรให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของปุ๋ยหมัก ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าและจำเป็นต่อมนุษย์ที่จะช่วยกันรักษาทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นแหล่งของปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน

เปรม เสนา และ บุญแสน เตียนกุลธรรม (2555) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี พบว่า

- 1) ปัญหาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวในภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก
- 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวของกลุ่มเกษตรกรประกอบด้วยแนวทาง ดังนี้ 1) ด้านแรงจูงใจ ควรรณรงค์ให้เห็นถึงโทษของการใช้ปุ๋ยเคมีและผลกระทบในด้านสุขภาพ 2) ด้านความสามารถและประสบการณ์ ควรรวมตัวจัดกลุ่มเกษตรกรสอนเทคนิคการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ประธานกลุ่มควรกำหนดวันให้เกษตรกรได้พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3) ด้านแนวคิดการตลาด ควรส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพและราคาดีและร่วมกันจัดสรรค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอนของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 4) ด้านทรัพยากร ควรจัดหาแปลงสาธิตในกลุ่มเกษตรกรด้วยกันในการทำแปลงตัวอย่างเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้เป็นแหล่งรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติและฟื้นฟูสภาพดินให้อุดมสมบูรณ์

พรรณธิดา ภู เชียงใหม่ (2561) ศึกษาการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดินสำหรับปลูกข้าวไร่ในพื้นที่บ้านป่าละอู จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า จากการปรับสูตรปุ๋ยหมักเพื่อหลีกเลี่ยงต้นทุนจากการใช้ปุ๋ยมูลโค ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรบนพื้นที่สูงที่ไม่ได้เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก เพราะไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และศึกษารูปแบบการให้น้ำระหว่างการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อลดปริมาณการใช้น้ำและลดแรงงานให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร พบว่า การผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้สูตรที่มีฟางข้าวต่อดินขุยไผ่ในสัดส่วนประมาณ 8:1 โดยปริมาตร ได้รับการประเมินจากเกษตรกรว่าเป็นสูตรที่เหมาะสมที่สุด รวมทั้งปุ๋ยหมักที่ผลิตได้มีสมบัติทางกายภาพและเคมีที่สามารถนำไปใช้เพื่อการบำรุงดินได้ และผลจากการผลิตและนำปุ๋ยสูตรดังกล่าวไปใช้บำรุงดินในแปลงข้าวไร่ พบว่าให้ผลผลิตข้าวไร่เพิ่มขึ้น โดยไม่กระทบต่อการหักล้างของต้นข้าว ผลการประเมินข้อคิดเห็นของเกษตรกรจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในการศึกษาวิธีการบำรุงดินสำหรับพื้นที่ของตนเองและเรียนรู้การรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตร

อิสรา โคตรจันดี (2555) ศึกษาอิทธิพลของอินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงดินเค็มชุดร้อยเอ็ด ที่มีต่อผลผลิตของข้าวขาวดอกมะลิ 105 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การใช้อินทรีย์วัตถุทุกชนิดช่วยปรับปรุงสมบัติทางเคมีของดินให้ดีขึ้น จากการศึกษาชนิดและปริมาณของอินทรีย์วัตถุที่เหมาะสมต่อการปรับปรุงดินเค็ม การใส่แกลบ 4 ตัน/ไร่ ทำให้ค่าความเค็มของดินก่อนการทดลองจาก 15.26 dS/m ลดลงเป็น 4.86 dS/m เมื่อเปรียบเทียบกับผลของอินทรีย์วัตถุ ที่มีต่อผลผลิตของข้าวขาวดอกมะลิ 105 พบว่า การใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 6 ตัน/ไร่ ให้ผลผลิตของข้าวขาวดอกมะลิ 105 สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแปลงควบคุม เนื่องจากปุ๋ยคอกทำให้ดินมีความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารได้มากขึ้นจึงทำให้ข้าวเจริญเติบโตที่ดีขึ้นกว่าสิ่งทดลองอื่นๆ เป็นส่วนใหญ่

8.4 ความคิดเห็นและความต้องการ ของผู้มาใช้บริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

8.4.1 ความคิดเห็น

วสุกาญจน์ ปานขริบ (2559, น.53) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความคิดเห็นว่าการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีความยุ่งยากอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นว่ามีราคาแพงอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นว่าร้านที่จำหน่ายแม่ปุ๋ยมีน้อยอยู่ในระดับมากเช่นกัน และมีความคิดเห็นว่าการรับรู้ความชำนาญในการคำนวณปุ๋ย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับวารสารณ์ จจรจัญญ และสุพัตรา ศรีสุวรรณ (2558) ที่ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ในการปลูกข้าวของเกษตรกร ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นวิธีที่ใช้มีความสะดวกสบาย ไม่ยุ่งยาก สามารถปฏิบัติตามได้ อีกทั้งช่วยลดระยะเวลาในการหว่านปุ๋ยทำให้เกษตรกรมีเวลาว่างมากขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังคิดว่าการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีความยุ่งยาก เนื่องจากยังไม่เข้าใจ และยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้

ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม และคณะ (2563, น.1134) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน ได้แก่ บรรยากาศของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.61) ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.59) เป้าหมายของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.54) กิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.52) การสร้างและรักษามาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.40) แรงผลักดันของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.34) รองลงมา คือ มีความเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ใน 2 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.08) การปรับตัวของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) โดยมีปัจจัยภายนอกเกี่ยวข้องกันความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ มีนโยบายภาครัฐที่อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.42) รองลงมา คือมีความเกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ใน 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายการดำเนินงานของจังหวัดบึงกาฬ (ค่าเฉลี่ย 4.12) และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99)

8.4.2 ความต้องการ

ดร.ณิ ส่งเสริม (2556, น. 65) พบว่า ความต้องการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ภาพรวมความต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการปัจจัยการผลิตในการสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน (ค่าเฉลี่ย 2.86) งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน (ค่าเฉลี่ย 2.69) การร่วมมือประสานงานในการทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.65) ความรู้เพิ่มเติมด้านเคหกิจเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.39) และความรู้เพิ่มเติมด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.38) ส่วนชุดกาญจนา (2557, น. 53-54) พบว่า มีความต้องการสนับสนุนในการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร มิติใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด 15 ประเด็น คือ จุดบริการอินเทอร์เน็ตและความเร็วอินเทอร์เน็ตที่สนับสนุนการทำงานอย่างเหมาะสม โทรศัพท์สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต ในการติดต่อ ทางไกลกับเกษตรกร ค่าอินเทอร์เน็ตในอัตราที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารทางไกลกับเกษตรกร เครื่อง GPS ในการจับพิกัดเพื่อหาแผนที่ การฝึกปฏิบัติออกแบบการสื่อสารระยะไกล ความชัดเจนของนโยบายระบบส่งเสริม MRCF แหล่งความรู้การศึกษาระบบการส่งเสริมแบบ MRCF การฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีตัวอย่างการส่งเสริมมิติใหม่ การฝึกปฏิบัติการจัดเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม คอมพิวเตอร์ในการจัดทำแผนที่ โปรแกรมแผนที่ในการจัดทำข้อมูล การฝึกปฏิบัติจริงในการนำข้อมูลและแผนที่ การอบรม สัมมนา เรื่องการส่งเสริมแบบ MRCF เอกสารความรู้ในการศึกษาระบบการส่งเสริมแบบ MRCF

ในขณะที่มานิตย์ ลาเกลี้ยง (2557, น. 66) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการใช้สื่อประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ คือ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์

8.5 กลยุทธ์การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ (2562, น. 4) รายงานผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ ว่ามีการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในการด้านดินและปุ๋ยที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต สามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะอธิบายถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดบึงกาฬ สภาพทางกายภาพ ชีวภาพ และการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจังหวัดบึงกาฬ

ดังนั้น จากการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ สรุปได้ว่า ควรจัดให้มีการอบรม ทบทวน ขั้นตอน และฝึกปฏิบัติ ทุกๆ ด้าน ให้กับคณะกรรมการและสมาชิก ให้มีการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตนเอง ควรจัดประชุมสมาชิกชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับบาทหน้าที่ และควรให้บทบาทและความรู้แก่เกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรและชุมชน ควรเชิญผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาร่วมในการจัดทำแผนฯ ควรถ่ายทอดความรู้ให้เป็นกลุ่มเล็กๆ และควรเข้าไปดำเนินการตามที่ตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการฯ ควรร่วมกันประสานงานหน่วยงานต่างๆ ให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่ควรให้เวลากับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และควรให้คำแนะนำในการติดต่อประสานงานหาแหล่งงบประมาณอื่นๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำมากำหนดเป็นเครื่องมือในแบบสอบถามและประเด็นการสนทนาแบบกลุ่ม ดังนี้ สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี การจัดการ/การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและความคิดเห็นต่อการจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานตามภารกิจและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อจัดทำกลยุทธ์และหาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทาย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศูนย์จัดการดินปุ๋ย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ปี 2566 ที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน 2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 41 ราย และ 3) คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทาย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 12 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้บริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จึงได้ใช้วิธีการคำนวณโดยใช้สูตร W.G. Cochran 1953 (อ้างถึงในยุทธ ไกยวรรณ, 2552, น. 64) ที่ระดับความเชื่อมั่น 93% ที่ความคลาดเคลื่อน 0.07 ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{p(1-p)z^2}{e^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร ($p = 0.7$)

Z = ระดับความคลาดเคลื่อนที่กำหนด

e = ระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่กำหนด เท่ากับ 0.07

$p = 0.7$

$z = 1.96$ $z^2 = 3.8416$

$e = 0.07$ $e^2 = 0.0049$

การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 93% โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.07 และสัดส่วนของประชากร เท่ากับ 0.7 ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ เท่ากับ

$$n = \frac{0.7(1 - 0.7)1.96^2}{(0.07)^2}$$

$$n = \frac{0.7(0.3)3.8416}{0.0049} = 165$$

$$n = 165$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เท่ากับ 165 ราย

โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช. ตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 165 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มเลือกตัวอย่างโดย ความสะดวกในการเก็บข้อมูล และเพื่อให้เกิดการกระจายครอบคลุมทั้งตำบล ผู้วิจัยจึงได้ทำการหาสัดส่วน ของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกรายหมู่บ้าน

หมู่ที่	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	16
2	16
3	16
4	16
5	16
6	17
7	17
8	17
9	17
10	17
รวม	<u>165</u>

1.2.2 สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี
จำนวน 41 ราย โดยทำการเก็บข้อมูลทั้งหมด

1.2.3 คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่พบ และหาแนวทางการแก้ไข การดำเนินงาน สอบถามจากคณะกรรมการ จำนวน 10 ราย ซึ่งคัดเลือกจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน (SWOT Analysis) และ การใช้เครื่องมือ TOWS Matrix

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Closed-ended Question) และ แบบปลายเปิด (Open-ended-Question) ตามลำดับ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา แล้วนำข้อมูลนั้นมาสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างเครื่องมือวิจัยฉบับร่างซึ่งประกอบด้วย การเขียนคำถามฉบับร่างตามกรอบตัวแปรของเครื่องมือวิจัยที่กำหนดประเด็น การจัดเรียงข้อคำถาม การกำหนดวิธีการ การตรวจคะแนนและสรุปผลการตอบคำถาม การจัดทำ คำชี้แจงในการตอบข้อคำถาม

2.1.3 นำเครื่องมือวิจัยฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง และสามารถวัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของเครื่องมือวิจัย หลังจากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability)

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 เครื่องมือ ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (2) แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และ (3) ประเด็นสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพรอง การเป็นสมาชิกองค์กร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้รวมภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร ต้นทุนภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตร และหนี้สินภาคการเกษตรโดยเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกและเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย ประสบการณ์ด้านการเกษตร กิจกรรมทางการเกษตรหลัก ประเภทที่ดิน พื้นที่ถือครอง และสถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตร โดยเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกและเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ และด้านการบริการ โดยลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

2) ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ และด้านการบริการ โดยลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) ประเด็นปัญหาของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย คำถามประเด็นต่างๆ ได้แก่ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน กรรมการและการบริหาร การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และการสนับสนุนของภาครัฐ โดยลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย คำถามประเด็นต่างๆ ได้แก่ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน กรรมการและการบริหาร

การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และการสนับสนุนของภาครัฐ โดยลักษณะเป็นคำถาม ให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับ *หลัง* เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ระดับความเห็นด้วยของประโยชน์ที่ได้รับ *หลัง* เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ ด้านการเกษตร และด้านการผลิต โดยลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

2.2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพรอง สถานภาพภายในกลุ่ม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้รวมภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร ต้นทุนภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตร และหนี้สินภาคการเกษตร โดยเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกและเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย ประสบการณ์ด้านการเกษตร กิจกรรมทางการเกษตรหลัก ประเภทที่ดิน พื้นที่ถือครอง และสถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตร โดยเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกและเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 3 ความรู้ และแหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย และความรู้การบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยรูปแบบของคำถามในแบบสอบถามจะเป็นคำถามแบบ ถูก-ผิด จำนวน 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ 1 คะแนน

ตอบไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ 0 คะแนน

2) ระดับการได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อกิจกรรม ลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

โดยสอบถามระดับความเห็นด้วยต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

โดยสอบถามระดับความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ด้านความรู้ ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ และการสนับสนุนด้านทรัพยากร ลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) ประเด็นปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย คำถามด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านทุนและทรัพยากร ด้านองค์ความรู้ ด้านการบริหาร ลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

2) ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย คำถามด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านทุนและทรัพยากร ด้านองค์ความรู้ ด้านการบริหาร ลักษณะเป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

2.2.3 ประเด็นสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ราย มีรายละเอียดคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended-Question) จำนวน 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน คณะกรรมการ องค์ความรู้ การบริหารองค์กร ทรัพยากร เครือข่าย เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น ด้านทุน และทรัพยากร ด้านองค์ความรู้ ด้านการบริหาร ด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์จัดการ ดินปุ๋ยชุมชน

แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การอบรมให้ความรู้สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน การใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้มีการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จ สามารถเป็นจุดเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรที่สนใจ และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนภายในจังหวัดเพชรบุรีได้

2.3 การตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) หลังจากที่ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างแล้ว และเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน พิจารณาว่าข้อคำถามเพื่อวัดว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์ และครอบคลุมเนื้อหาที่ดำเนินการศึกษาหรือไม่ หลังจากให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์และให้ข้อคิดเห็น ผู้วิจัยนำข้อเสนอไปปรับปรุงแก้ไข และทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยอีกครั้ง และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) โดย ไพบุรณ์ คะเชนทรพรรค์ (2557, น. 42 - 43) ให้ความหมายการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ดังนี้ การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน หรืออย่างน้อย 3 คน เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในเรื่อง ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน การตรวจสอบความตรงของเนื้อหานั้น ผู้เชี่ยวชาญจะตรวจสอบด้วยการเปรียบเทียบข้อคำถามกับเนื้อหาที่จะวัด โดยที่ผู้วิจัยจัดทำแบบฟอร์มให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามแต่ละข้อโดยกำหนดคะแนน ผลการพิจารณา ดังนี้

- 1) ให้ +1 ถ้าข้อคำถามวัดตรงกับเนื้อหาที่กำหนด
- 2) ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดตรงกับเนื้อหาที่กำหนด
- 3) ให้ -1 ถ้าข้อคำถามวัดไม่ตรงกับเนื้อหาที่กำหนด

เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้ว จึงนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมาหาค่าเฉลี่ยที่ เรียกว่า การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยใช้สูตรดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2549 : 148)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่	IOC	หมายถึง	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวัด
	R	หมายถึง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
	$\sum R$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทุกคนในแต่ละข้อคำถาม (คิดเครื่องหมายด้วย)
	N	หมายถึง	จำนวนข้อคำถาม

การพิจารณาว่า ข้อคำถามแต่ละข้อวัดได้ตรงตามเนื้อหาหรือไม่นั้นให้ใช้เกณฑ์ว่า ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดตรงกับเนื้อหาที่กำหนด ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดไม่ตรงกับเนื้อหาที่กำหนด ผู้สร้างเครื่องมือวิจัยต้องปรับปรุงแก้ไขจนข้อความมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดจากการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบสอบถาม ดังนี้

(1) แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

$$\text{ค่า IOC} = \frac{80.00}{86} = 0.930$$

(2) แบบสอบถามสำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

$$\text{ค่า IOC} = \frac{107.33}{109} = 0.984$$

สรุปผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ (1) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (2) แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผ่านเกณฑ์การตัดสินค่า IOC เนื่องจากมีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้นแสดงว่า ข้อคำถามข้อนั้น **ใช้ได้**

2.3.2 การทดสอบความเที่ยง (reliability) หลังจากแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ผู้วิจัยต้องนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่

ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539) อธิบายว่า การหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัด ในกรณีที่เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดปลายปิดที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า หรือให้เรียงลำดับ มาตรฐานวัดแตกต่างกัน ๑ ครอนบาค (Cronbach) ได้เสนอแนะวิธี หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือวิจัยโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (ยูทอร์ ไทวอร์รณ, 2550:83-87)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum Si^2}{St^2} \right]$$

โดยที่ α หมายถึง ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด

K หมายถึง จำนวนข้อคำถาม

$\sum Si^2$ หมายถึง ค่าความแปรปรวนของแต่ละข้อคำถาม

St^2 หมายถึง ค่าความแปรปรวนทั้งฉบับ

สำหรับเกณฑ์ความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย อารยา องค์กรเอี่ยม และพงศักราร วิจิตรเวชไพศาล (2561, น.42) แนะนำว่าโดยทั่วไปแล้วค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

จากการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยนำแบบสอบถามทดสอบความเที่ยง ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบสัมภาษณ์ ปรากฏว่า ได้ค่าความเที่ยง (Reliability) ดังนี้

1) แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- (1) ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.709**
- (2) ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.701**
- (3) ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.703**
- (4) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.798**
- (5) ประโยชน์ที่ได้รับ หลัง เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.866**

2) แบบสอบถามสำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- (1) แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.944**
- (2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.857**

(3) ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.894**

(4) ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.712**

(5) ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เท่ากับ **0.778**

สรุปผลการหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าสูงกว่า 0.70 ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างจัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำชี้แจง เนื้อหาคำถาม เพื่อนำไปใช้ เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 165 ราย เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับหลังเข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานขอความร่วมมือคณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อขออนุญาตและข้อมูลชื่อ - นามสกุล และช่องทางการติดต่อของเกษตรกรที่ลงทะเบียนเข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

3.1.2 กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย เพื่อใช้ในการนัดหมายลงเก็บข้อมูลวิจัย

3.1.3 นัดหมายเกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูลวิจัย ติดต่อ ประสาน เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

3.1.4 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย เมื่อถึงตามกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนการตอบแบบสัมภาษณ์ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง นั่นคือ เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3.1.5 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับ

3.2 สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 41 ราย เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานขอความร่วมมือ คณะกรรมการ และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อดำเนินการขอความอนุเคราะห์ถึงเก็บข้อมูลวิจัย

3.2.2 กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย และแจ้งกลับไปยังคณะกรรมการ และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

3.2.3 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย เมื่อถึงตามกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียด และขั้นตอนการตอบแบบสัมภาษณ์ ให้แก่ประชากร นั่นคือ สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3.2.4 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ที่ได้รับ

3.3 คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 10 ราย เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข ปัญหา และแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานขอความร่วมมือ คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อดำเนินการขอความอนุเคราะห์จัดการสนทนากลุ่มย่อย

3.3.2 กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มย่อย และแจ้งกลับไปยังคณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

3.3.3 แนะนำตนเองและชี้แจงรายละเอียด เมื่อถึงตามกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยต้องเริ่มต้นด้วยการแนะนำตนเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่มย่อย

3.3.4 เริ่มการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มย่อย โดยในระหว่างการสนทนากลุ่มย่อยนั้นต้องมีการสร้างบรรยากาศ สร้างความคุ้นเคย และเริ่มคำถามตามที่ลำดับไว้ และจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.3.5 ปิดการสนทนากลุ่มย่อย เมื่อครบมีการสอบถามตามคำถามที่กำหนดไว้จนครบ ผู้วิจัยกล่าวสรุปการสนทนากลุ่มย่อย พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ลงรหัสข้อมูล และจัดทำตารางข้อมูล เพื่อประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

4.1 เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็น/ความต้องการในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ความคิดเห็น/ความต้องการในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ความคิดเห็น/ความต้องการในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ความคิดเห็น/ความต้องการในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ความคิดเห็น/ความต้องการในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมาก
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะระดับปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับน้อย
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับ หลัง เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการ แบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับในระดับมากที่สุด
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับในระดับมาก
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับในระดับปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับในระดับน้อย
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับในระดับน้อยที่สุด

4.2 สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 3 ความรู้ และแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3.1 ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พิจารณาจากข้อมูลการเลือกตอบ (ถูกหรือผิด) ตามความรู้ โดยกำหนดเกณฑ์การวัดความรู้ด้วยการให้คะแนน

สำหรับข้อที่ตอบถูกเท่ากับ 1 และข้อที่ตอบผิดเท่ากับ 0 จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็มเท่ากับ 15 คะแนน ซึ่งนำมาจัดกลุ่ม ดังนี้

ตอบถูกต้อง 1-3 ข้อ เท่ากับ มีความรู้ในระดับน้อยที่สุด

ตอบถูกต้อง 4-6 ข้อ เท่ากับ มีความรู้ในระดับน้อย

ตอบถูกต้อง 7-9 ข้อ เท่ากับ มีความรู้ในระดับปานกลาง

ตอบถูกต้อง 10-12 ข้อ เท่ากับ มีความรู้ในระดับมาก

ตอบถูกต้อง 13-15 ข้อ เท่ากับ มีความรู้ในระดับมากที่สุด

3.2 แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง เข้าถึงแหล่งความรู้ในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง เข้าถึงแหล่งความรู้ในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง เข้าถึงแหล่งความรู้ในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง เข้าถึงแหล่งความรู้ในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง เข้าถึงแหล่งความรู้ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ
ในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ
ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกร ตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ
ในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ
ในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ
ในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ
ในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ปัญหาและความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ
ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี คือ การจัดหมวดหมู่ข้อมูล การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์การพัฒนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทม จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งหมด 3 เครื่องมือ ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (2) แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และ (3) ประเด็นสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 4 ความรู้ แหล่งความรู้ และความเข้มแข็งของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.1 – 4.3

1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้ ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165		
ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	75	45.5
หญิง	90	54.5
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 40	14	8.5
41 - 50	35	21.2
51 - 60	55	33.3
61 - 70	33	20.0
มากกว่า หรือเท่ากับ 71	28	17.0
ค่าต่ำสุด = 23 ปี ค่าสูงสุด = 84 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 57.20 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.894 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	4	2.4
ประถมศึกษา	90	54.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	12.1
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	32	19.4
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	10	6.1
ปริญญาตรี	9	5.5

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้ ดังนี้

เพศ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 54.5 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 45.5 เพศชาย

อายุ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 33.3 มีอายุ 51-60 ปี รองลงมา เกษตรกร ร้อยละ 21.2 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 20.0 มีอายุ 61-70 ปี ร้อยละ 17.0 มีอายุมากกว่า หรือเท่ากับ 71 ปี และร้อยละ 8.5 มีอายุน้อยกว่า 40 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุน้อยที่สุด 23 ปี อายุสูงสุด 84 ปี มีอายุเฉลี่ย 57.20 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 54.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาเกษตรกร ร้อยละ 19.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ร้อยละ

12.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 6.1 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 5.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 2.4 ไม่ได้รับการศึกษา ตามลำดับ

1.1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. ประกอบด้วย การประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพรอง และการเป็นสมาชิกองค์กร มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. การประกอบอาชีพหลัก		
การประกอบการเกษตร	154	93.3
รับเงินเดือนประจำ	5	3.0
รับจ้างทั่วไป	6	3.7
2. การประกอบอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ประกอบการเกษตร	10	6.1
รับเงินเดือนประจำ	1	0.6
รับจ้างทางการเกษตร	4	2.4
ประกอบธุรกิจการค้า	4	2.4
รับจ้างทั่วไป	20	12.1
ไม่มีอาชีพรอง	126	76.4
3. การเป็นสมาชิกองค์กร		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	56	33.9
เป็นสมาชิกองค์กร (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	109	66.1
สหกรณ์ภาคการเกษตร	22	20.2
สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	49	45.0
กลุ่มเกษตรกร	7	6.4
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	2	1.8

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	3	2.8
วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	8	7.3
อาสาสมัครเกษตรกร	1	0.9
เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	2	1.8
อื่นๆ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร)	68	62.4

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้ดังนี้

การประกอบอาชีพหลัก พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 93.3 มีอาชีพประกอบการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 3.7 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และ ร้อยละ 3.0 รับเงินเดือนประจำ ตามลำดับ

การประกอบอาชีพรอง พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 75.8 ไม่มีอาชีพรอง รองลงมา ร้อยละ 12.1 มีอาชีพรอง รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 6.1 มีอาชีพรอง ประกอบการเกษตร ร้อยละ 2.4 มีอาชีพรอง รับจ้างทางการเกษตร และประกอบธุรกิจการค้า และร้อยละ 0.6 มีอาชีพรอง รับเงินเดือนประจำ ตามลำดับ

การเป็นสมาชิกองค์กร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 66.1 เป็นสมาชิกองค์กร และร้อยละ 33.9 ไม่เป็นสมาชิกองค์กรได้เลย โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกองค์กร พบว่า ร้อยละ 62.4 เกษตรกร เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ รองลงมา ร้อยละ 45.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 20.2 เป็นสมาชิกสหกรณ์ ภาคการเกษตร ร้อยละ 7.3 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 6.4 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 1.8 เป็นสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ และร้อยละ 0.9 เป็นสมาชิกอาสาสมัครเกษตรกร ตามลำดับ

1.1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้ครัวเรือน รายจ่าย ครัวเรือน หนี้สินภาคการเกษตร มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 3	86	52.1
4-6	52	31.5
7-9	19	11.5
10-12	6	3.7
มากกว่า หรือเท่ากับ 13	2	1.2
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 14 คน		
ค่าเฉลี่ย 3.87 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.608 คน		
2. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร(คน)		
1	49	29.7
2	85	51.6
3	24	14.5
4	6	3.6
5	1	0.6
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน		
ค่าเฉลี่ย 1.88 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.711 คน		
3. รายได้ครัวเรือน (บาท/ปี)		
รายได้รวมภาคการเกษตร		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 50,000	4	2.4
50,001 - 100,000	77	46.7
100,001 - 150,000	58	35.2
150,001 - 200,000	19	11.5
มากกว่า หรือเท่ากับ 200,001	7	4.2
ต่ำสุด 45,000 บาท สูงสุด 350,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 112,978.79 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 47,506.622		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้นอกภาคการเกษตร		
ไม่มี	35	21.2
มี	130	78.8
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 15,000	11	6.7
15,001 - 30,000	55	33.3
30,001 - 45,000	8	4.8
45,001 - 60,000	26	15.8
มากกว่า หรือเท่ากับ 60,001	30	18.2
ต่ำสุด 7,000 บาท สูงสุด 300,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 48,869.23 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 42,213.997 บาท		
4. รายจ่ายครัวเรือน (บาท/ปี)		
ต้นทุนภาคการเกษตร		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 15,000	9	5.5
15,001 - 30,000	73	44.2
30,001 - 45,000	22	13.3
45,001 - 60,000	40	24.3
มากกว่า หรือเท่ากับ 60,001	21	12.7
ต่ำสุด 10,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 40,646.67 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 25,776.922 บาท		
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 25,000	40	24.2
25,001-50,000	58	35.1
50,001-75,000	26	15.8
75,001-100,000	31	18.8
มากกว่า หรือเท่ากับ 100,001	10	6.1
ต่ำสุด 4,500 บาท สูงสุด 180,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 51,930.30 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 35,012.624 บาท		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5.หนี้สินภาคการเกษตร		
ไม่มี	80	48.5
มี	85	51.5
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 25,000	22	13.3
25,001-50,000	29	17.6
50,001-75,000	21	12.7
75,001-100,000	12	7.3
มากกว่า หรือเท่ากับ 100,001	1	0.6
ต่ำสุด 7,000 บาท สูงสุด 120,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 46,389.41 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 25,926.602 บาท		

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้ดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 52.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน รองลงมา ร้อยละ 31.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน ร้อยละ 11.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7-9 คน ร้อยละ 3.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 10-12 คน และร้อยละ 1.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มากกว่า หรือเท่ากับ 13 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 14 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.87 คน

จำนวนแรงงานภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 51.6 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 2 คน รองลงมา ร้อยละ 29.7 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 1 คน ร้อยละ 14.5 มีจำนวนแรงงาน ภาคการเกษตร 3 คน ร้อยละ 3.6 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 4 คน และร้อยละ 0.6 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 5 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน และจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 1.88 คน

รายได้รวมภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 46.7 มีรายได้รวมภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 35.2 มีรายได้อยู่ระหว่าง 100,001 - 150,000 บาท/ปี ร้อยละ 11.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 150,001 - 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 4.2 มีรายได้มากกว่า หรือเท่ากับ 200,001 บาท/ปี และร้อยละ 2.4 มีรายได้น้อยกว่า หรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมี

รายได้รวมภาคการเกษตรต่ำสุด 45,000 บาท/ปี สูงสุด 350,000 บาท/ปี และรายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 112,978.79 บาท/ปี

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 21.2 ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร และร้อยละ 78.8 มีรายได้นอกภาคการเกษตร โดยร้อยละ 33.3 มีรายได้นอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 27.9 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท/ปี ร้อยละ 18.2 มีรายได้มากกว่า หรือเท่ากับ 60,001 บาท/ปี ร้อยละ 15.8 มีรายได้อยู่ระหว่าง 45,001 – 60,000 บาท/ปี และร้อยละ 4.8 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 45,000 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 7,000 บาท/ปี สูงสุด 300,000 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 48,869.23 บาท/ปี

ต้นทุนภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 44.2 มีต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 24.3 มีต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 45,001 – 60,000 บาท/ปี ร้อยละ 13.3 มีต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 30,001 – 45,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.7 มีต้นทุนภาคการเกษตร มากกว่า หรือเท่ากับ 60,001 บาท/ปี และร้อยละ 5.5 มีต้นทุนภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีต้นทุนภาคการเกษตรต่ำสุด 10,000 บาท/ปี สูงสุด 150,000 บาท/ปี และต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,646.67 บาท/ปี

รายจ่ายนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 35.2 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 25,001 – 50,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 24.2 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท/ปี ร้อยละ 18.8 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 75,001 – 100,000 บาท/ปี ร้อยละ 15.8 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 50,000 – 75,000 บาท/ปี และร้อยละ 6.1 มีรายจ่าย นอกภาคการเกษตรมากกว่า หรือเท่ากับ 100,001 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร ต่ำสุด 4,500 บาท/ปี สูงสุด 180,000 บาท/ปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 51,930.30 บาท/ปี

หนี้สินภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 51.5 มีหนี้สินภาคการเกษตร และร้อยละ 48.5 ไม่มีหนี้สิน โดยเกษตรกรที่มีหนี้สินภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 17.6 มีหนี้สินภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 25,001 – 50,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 13.3 มีหนี้สินภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท ร้อยละ 12.7 มีหนี้สินภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 50,001 – 75,000 บาท ร้อยละ 7.3 มีหนี้สินภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 75,001 – 100,000 บาท และร้อยละ 0.6 มีหนี้สินภาคการเกษตร มากกว่า หรือเท่ากับ 100,001 บาท ตามลำดับ โดยมีหนี้สินภาคการเกษตรต่ำสุด 7,000 สูงสุด 120,000 และหนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 46,389.41 บาท

1.2 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.4 – 4.6

1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41		
ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	18	43.9
หญิง	23	56.1
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	1	2.4
41 - 50	8	19.5
51 - 60	12	29.3
61 - 70	13	31.7
มากกว่า หรือเท่ากับ 71	7	17.1
ค่าต่ำสุด = 38 ปี ค่าสูงสุด = 80 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 59.61 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.414 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	27	65.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	12.2
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	3	7.3
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	2	4.9
ปริญญาตรี	4	9.8

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนสรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 56.1 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 43.9 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 31.7 มีอายุอยู่ระหว่าง 61-70 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.3 มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 19.5 มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 17.1 มีอายุมากกว่า หรือเท่ากับ 71 ปี และร้อยละ 2.4 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุต่ำสุด 38 ปี อายุสูงสุด 80 ปี มีอายุเฉลี่ย 59.61 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 65.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 12.2 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.8 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 7.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) และร้อยละ 4.9 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ตามลำดับ

1.2.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนประกอบด้วย การประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพรอง และสถานภาพภายในกลุ่ม มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.5 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
N = 41		
1. การประกอบอาชีพหลัก		
การประกอบการเกษตร	40	97.6
รับเงินเดือนประจำ	1	2.4
2. การประกอบอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ประกอบการเกษตร	1	2.4
รับจ้างทางการเกษตร	1	2.4
ประกอบธุรกิจการค้า	2	4.9
รับจ้างทั่วไป	10	24.4
ไม่มีอาชีพรอง	27	65.9

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
3. สถานภาพภายในกลุ่ม		
คณะกรรมการ	12	29.3
สมาชิก	29	70.7

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนสรุปได้ดังนี้

การประกอบอาชีพหลัก พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 97.6 มีอาชีพประกอบ การเกษตร และร้อยละ 2.4 มีอาชีพรับเงินเดือนประจำ

การประกอบอาชีพรอง พบว่า สมาชิกจัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 65.9 ไม่มีอาชีพรอง รองลงมา ร้อยละ 24.4 มีอาชีพรองรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 4.9 มีอาชีพประกอบธุรกิจการค้า ร้อย ละ 2.4 มีอาชีพประกอบการเกษตร และรับจ้างทางการเกษตร ตามลำดับ

สถานภาพภายในกลุ่ม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 29.3 เป็น คณะกรรมการ และร้อยละ 70.7 เป็นสมาชิก โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ที่ปรึกษา เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ กรรมการ

1.2.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้ครัวเรือน รายจ่าย ครัวเรือน และหนี้สิน ภาคการเกษตรมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.6 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1	3	7.3
2	24	58.5
3	12	29.3
4	2	4.9

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน ค่าเฉลี่ย 2.32 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.687 คน		
2. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร(คน)		
1	9	22.0
2	29	70.7
3	3	7.3
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 3 คน ค่าเฉลี่ย 1.85 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.527 คน		
3. รายได้ครัวเรือน (บาท/ปี)		
รายได้รวมภาคการเกษตร		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 100,000	9	21.9
100,001 - 150,000	15	36.6
150,001 - 200,000	10	24.4
200,001 - 250,000	5	12.2
มากกว่า หรือเท่ากับ 250,001	2	4.9
ต่ำสุด 80,000 บาท สูงสุด 300,000 บาท ค่าเฉลี่ย 149,946.34 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 52,931.919 บาท		
รายได้นอกภาคการเกษตร		
ไม่มี	19	46.3
มี	22	53.7
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 60,000	6	14.6
60,001 - 80,000	7	17.1
80,001 - 100,000	5	12.2
100,001 - 120,000	2	4.9
มากกว่า หรือเท่ากับ 120,001	2	4.9
ต่ำสุด 50,000 บาท สูงสุด 240,000 บาท ค่าเฉลี่ย 89,000.00 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 41,187.145 บาท		

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
4. รายจ่ายครัวเรือน (บาท/ปี)		
ต้นทุนภาคการเกษตร		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 20,000	1	2.4
20,001 – 40,000	9	22.0
40,001 – 60,000	15	36.6
60,001 – 80,000	5	12.2
มากกว่า หรือเท่ากับ 80,001	11	26.8
ต่ำสุด 20,000 บาท สูงสุด 120,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 65,365.85 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 26,561.020 บาท		
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 60,000	9	22.0
60,001 – 90,000	19	46.4
90,001 – 120,000	11	26.8
120,001 – 150,000	1	2.4
มากกว่า หรือเท่ากับ 150,001	1	2.4
ต่ำสุด 50,000 บาท สูงสุด 180,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 84,658.54 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 26,847.355 บาท		
5.หนี้สินภาคการเกษตร		
ไม่มี	7	17.1
มี	34	82.9
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 50,000	14	34.1
50,001-75,000	12	29.3
75,001-100,000	7	17.1
มากกว่า หรือเท่ากับ 100,001	1	2.4
ต่ำสุด 30,000 บาท สูงสุด 120,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย 62,500.00 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 21,576.151 บาท		

จากตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สรุปลงได้ดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 58.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 29.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 7.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 คน และร้อยละ 4.9 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.32 คน

จำนวนแรงงานภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 70.7 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 2 คน รองลงมา ร้อยละ 22.0 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 1 คน และร้อยละ 7.3 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 3 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรต่ำสุด 1 คน สูงสุด 3 คน และจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 1.85 คน

รายได้รวมภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 36.6 มีรายได้ รวมภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 100,001 – 150,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 24.4 มีรายได้ อยู่ระหว่าง 150,001 – 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 21.9 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.2 มีรายได้ อยู่ระหว่าง 200,001 – 250,000 บาท/ปี และร้อยละ 4.9 มีรายได้มากกว่า หรือมากกว่า 250,001 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีรายได้รวมภาคการเกษตรต่ำสุด 80,000 บาท/ปี สูงสุด 300,000 บาท/ปี และรายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,946.34 บาท/ปี

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 53.7 มีรายได้นอก ภาคการเกษตร และร้อยละ 46.3 ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร โดยสมาชิกศูนย์จัดการดิน ปุ๋ยชุมชนที่มีรายได้ นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 17.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 60,001 – 80,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 14.6 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 60,000 บาท/ปี และร้อยละ 12.2 มีรายได้ อยู่ระหว่าง 80,001 – 100,000 บาท/ปี และร้อยละ 4.9 มีรายได้นอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 100,001 – 120,000 บาท/ปี และมากกว่าหรือเท่ากับ 120,001 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีรายได้นอกภาค การเกษตรต่ำสุด 50,000 บาท/ปี สูงสุด 240,000 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 89,000.00 บาท/ปี

ต้นทุนภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 36.6 มีต้นทุน ภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 40,001 – 60,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 26.8 มีต้นทุนภาคการเกษตร มากกว่า หรือเท่ากับ 80,001 บาท/ปี ร้อยละ 22.0 มีต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 20,001 – 40,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.2 มีต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 60,001 – 80,000 บาท/ปี และร้อยละ 2.4 มีต้นทุนภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีต้นทุนภาค การเกษตรต่ำสุด 20,000 บาท/ปี สูงสุด 120,000 บาท/ปี และต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 65,365.85 บาท/ปี

รายจ่ายนอกภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 46.4 มีรายจ่ายนอก ภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 60,001 – 90,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 26.8 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 90,001 – 120,000 บาท/ปี ร้อยละ 22.0 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 60,000 บาท/ปี และร้อยละ 2.4 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 120,001 – 150,000 บาท/ปี และมากกว่า หรือเท่ากับ 150,001 บาท/ปี ตามลำดับ โดยมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 50,000 บาท/ปี สูงสุด 180,000 บาท/ปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 84,658.54 บาท/ปี

หนี้สินภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 82.9 มีหนี้สินภาคการเกษตรและร้อยละ 17.1 ไม่มีหนี้สิน โดยสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนที่มีหนี้สินภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 34.1 มีหนี้สินภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 รองลงมา ร้อยละ 29.3 มีหนี้สินภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 50,001 – 75,000 บาท ร้อยละ 17.1 มีหนี้สินภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 75,001 – 100,000 บาท และร้อยละ 2.4 มีหนี้สินภาคการเกษตรมากกว่า หรือเท่ากับ 100,001 บาทโดยมีหนี้สินภาคการเกษตร ต่ำสุด 30,000 บาท สูงสุด 120,000 บาท และหนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 62,500 บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.7 - 4.11

2.1 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

2.1.1 ประสิทธิภาพด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.7 ประสิทธิภาพด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประสิทธิภาพด้านการเกษตร		
ระยะเวลา (ปี)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 20 ปี	91	55.2
21-30 ปี	32	19.4

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
31-40 ปี	21	12.7
41-50 ปี	14	8.5
มากกว่า หรือเท่ากับ 51 ปี	7	4.2
ต่ำสุด 3 ปี สูงสุด 55 ปี		
ค่าเฉลี่ย 23.66 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.276 ปี		

จากตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาประสบการณ์ด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้ดังนี้

ประสบการณ์ด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 55.2 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี รองลงมา ร้อยละ 19.4 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 12.7 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 8.5 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 41-50 ปี และร้อยละ 4.2 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรมากกว่า หรือเท่ากับ 51 ปี ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ด้านการเกษตรต่ำสุด 3 ปี สูงสุด 55 ปี และประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 23.66 ปี

2.1.2 กิจกรรมหลักทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.8 กิจกรรมหลักทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กิจกรรมหลักทางการเกษตร		
ข้าว	137	83.0
ไม้ผล (มะนาว, กล้วยหอม, กล้วยน้ำว้า, มะละกอ)	26	15.8
พืชไร่ (ข้าวโพดหวาน)	2	1.2

จากตารางที่ 4.8 ผลการศึกษากิจกรรมหลักทางการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 83.0 มีการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ ข้าว รองลงมา

ร้อยละ 15.8 ได้แก่ ไม้ผล (ประกอบด้วย มะนาว, กล้วยหอม, กล้วยน้ำว้า, มะละกอ) และร้อยละ 1.2 ได้แก่ พืชไร่ (ข้าวโพดหวาน)

2.1.3 ประเภทที่ดินของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.9 ประเภทที่ดินของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165		
ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประเภทที่ดิน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
โฉนดที่ดิน (น.ส.4)	164	99.4
น.ส.3ก	11	6.7
อื่นๆ (ภ.ด.ส.7)	3	1.8

จากตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาประเภทที่ดินของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 99.4 มีประเภทที่ดินโฉนดที่ดิน (น.ส.4) รองลงมา ร้อยละ 6.7 มีประเภทที่ดินโฉนด น.ส.3ก และร้อยละ 1.8 มีประเภทที่ดินอื่นๆ (ได้แก่ ภ.ด.ส.7)

2.1.4 พื้นที่ถือครองของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.10 พื้นที่ถือครองของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165		
ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (ไร่)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 5	34	20.6
6-10	50	30.3
11-15	52	31.5
16-20	14	8.5
มากกว่า หรือเท่ากับ 21 ไร่	15	9.1
ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 43 ไร่		
ค่าเฉลี่ย 11.54 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.529 ไร่		

จากตารางที่ 4.10 ผลการศึกษาพื้นที่ถือครองของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 31.5 มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 11-15 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 30.3 มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 6-10 ไร่ ร้อยละ 20.6 มีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า หรือเท่ากับ 5 ไร่ ร้อยละ 9.1 มีพื้นที่ถือครอง มากกว่า หรือเท่ากับ 21 ไร่ และร้อยละ 8.5 มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 16-20 ไร่ ตามลำดับ โดยมีพื้นที่ถือครองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 43 ไร่ และพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 11.54 ไร่

2.1.5 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.11 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานะเจ้าของแปลง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช่	118	71.5
ไม่ใช่	47	28.5

จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาสถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 71.5 มีสถานะเป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตร และร้อยละ 28.5 ไม่ได้เป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตร

2.2 ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12 – 4.16

2.2.1 ประสพการณ์ด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.12 ประสบการณ์ด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ด้านการเกษตร		
ระยะเวลา (ปี)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 20 ปี	5	12.2
21-30 ปี	11	26.8
31-40 ปี	13	31.7
41-50 ปี	11	26.8
มากกว่า หรือเท่ากับ 51 ปี	1	2.5
ต่ำสุด 10 ปี สูงสุด 55 ปี		
ค่าเฉลี่ย 33.71 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.778 ปี		

จากตารางที่ 4.12 ผลการศึกษาประสบการณ์ด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ร้อยละ 31.7 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 31-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 26.8 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 21-30 ปี และ 41-50 ปี ร้อยละ 12.2 มีประสบการณ์ด้านการเกษตร น้อยกว่า หรือเท่ากับ 20 ปี และร้อยละ 2.4 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรมากกว่า หรือเท่ากับ 51 ปี ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์ด้านการเกษตรต่ำสุด 10 ปี สูงสุด 55 ปี และประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 33.71 ปี

2.2.2 กิจกรรมหลักทางการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.13 กิจกรรมหลักทางการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กิจกรรมทางการเกษตร		
ข้าว	35	85.4
ปาล์มน้ำมัน	1	2.5
ไม้ผล (มะนาว, กล้ายหอม, มะละกอ)	4	9.6
อื่นๆ (พริกชี้หนู)	1	2.5

จากตารางที่ 4.13 ผลการศึกษากิจกรรมหลักทางการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ร้อยละ 85.4 มีการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ ข้าว รองลงมา ร้อยละ 9.6 ได้แก่ ไม้ผล (ประกอบด้วย มะนาว, กล้วยหอม, มะละกอ) ร้อยละ 2.5 ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน และร้อยละ 2.5 ได้แก่ กิจกรรมอื่นๆ (พริกชี้หนู)

2.2.3 ประเภทที่ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.14 ประเภทที่ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประเภทที่ดิน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
โฉนดที่ดิน (น.ส.4)	41	100.0
น.ส.3ก	2	4.9
ภ.บ.ท.5	1	2.4

จากตารางที่ 4.14 ผลการศึกษาประเภทที่ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ร้อยละ 100.0 มีประเภทที่ดิน โฉนดที่ดิน (น.ส.4) รองลงมา ร้อยละ 4.9 มีประเภทที่ดิน น.ส.3ก และ ร้อยละ 2.4 มีประเภทที่ดิน ภ.บ.ท.5 ตามลำดับ

2.2.4 พื้นที่ถือครองของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.15 พื้นที่ถือครองของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (ไร่)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 5	6	14.6
6-10	10	24.4
11-15	8	19.5
16-20	7	17.1
มากกว่า หรือเท่ากับ 21 ไร่	10	24.4

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 43 ไร่		
ค่าเฉลี่ย 16.22 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.016 ไร่		

จากตารางที่ 4.15 ผลการศึกษาพื้นที่ถือครองของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ร้อยละ 24.4 มีพื้นที่ถือครอง อยู่ระหว่าง 6-10 ไร่ และมากกว่า หรือเท่ากับ 20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 19.5 มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 11-15 ไร่ ร้อยละ 17.1 มีพื้นที่ถือครอง อยู่ระหว่าง 16-20 ไร่ และ ร้อยละ 14.6 มีพื้นที่ถือครอง น้อยกว่า หรือเท่ากับ 5 ไร่ ตามลำดับ โดยมีพื้นที่ถือครองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 43 ไร่ และพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 16.22 ไร่

2.2.5 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.16 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานะเจ้าของแปลง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช่	30	73.2
ไม่ใช่	11	26.8

จากตารางที่ 4.16 ผลการศึกษาสถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ร้อยละ 73.2 มีสถานะเป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตร และร้อยละ 26.8 ไม่ได้เป็น เจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับ
บริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3.1 ความคิดเห็น และความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

3.1.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ความคิดเห็น	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
ความคิดเห็นของเกษตรกร ผู้เข้ารับบริการ ศตปช.						4.64 (0.122)	มากที่สุด	
1. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมี องค์ความรู้ด้านการจัดการ ดินและปุ๋ยที่ถูกต้องและ เชื่อถือได้	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	24 (14.5)	141 (85.5)	4.85 (0.354)	มากที่สุด	1
2. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ต้องมีบริการด้านการจัดการ ดินและปุ๋ยที่ครบวงจร เช่น คลินิกปรึกษาปัญหาดินปุ๋ย, การวิเคราะห์ดิน,เทคโนโลยี การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีปุ๋ย สังกัด เป็นต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	44 (26.7)	121 (73.3)	4.73 (0.444)	มากที่สุด	2
3. ความรู้ด้านการจัดการ ดินและปุ๋ยที่ได้จาก ศตปช. มีความสำคัญต่อเกษตรกร ในด้านการเกษตร	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	50 (30.3)	115 (69.7)	4.70 (0.461)	มากที่สุด	4
4. การจัดการด้านดินและปุ๋ย อย่างถูกต้องตามคำแนะนำ ของ ศตปช.ส่งผลให้ต้นทุนการ ผลิตลดลง	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	72 (43.6)	93 (56.4)	4.56 (0.497)	มากที่สุด	8

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

n = 165

ความคิดเห็น	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
5. การจัดการด้านดินและปุ๋ยอย่างถูกต้องของ ศตปช. ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.2)	82 (49.7)	81 (49.1)	4.48 (0.525)	มากที่สุด	9
6. ความชัดเจนในการอธิบายชี้แจง แนะนำของเจ้าหน้าที่ ศตปช. มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการจัดการด้านดินและปุ๋ยของเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	47 (28.5)	118 (71.5)	4.72 (0.453)	มากที่สุด	3
7. เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเป็นการจัดการดินและปุ๋ยของ ศตปช. ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.6)	62 (37.6)	102 (61.8)	4.61 (0.501)	มากที่สุด	6
8. การจัดทำแปลงเรียนรู้ และจุดสาธิตด้านการจัดการดินและปุ๋ย ของ ศตปช. ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.6)	66 (40.0)	98 (59.4)	4.59 (0.506)	มากที่สุด	7
9. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องมีการจัดตั้งทุกตำบล เพื่อเกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว	0 (0.0)	0 (0.0)	11 (6.7)	68 (41.2)	86 (52.1)	4.45 (0.619)	มากที่สุด	10
10. การบริการของ ศตปช. มีผลต่อการเข้าใช้บริการของเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.6)	53 (32.1)	111 (67.3)	4.67 (0.486)	มากที่สุด	5

จากตารางที่ 4.17 ผลการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. พบว่าเกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. มีระดับความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 10 ประเด็น โดยสามารถเรียงตามระดับความเห็นด้วยได้ ดังนี้ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีองค์

ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (ค่าเฉลี่ย 4.85) รองลงมา ได้แก่ ศูนย์จัดการดิน ปุ๋ยชุมชนต้องมีบริการด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ครบวงจร เช่น คลินิกปรึกษาปัญหาดินปุ๋ย, การวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.73) ความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำของเจ้าหน้าที่ ศตปช. มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการจัดการด้านดินและปุ๋ยของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.72) ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ได้จาก ศตปช. มีความสำคัญต่อเกษตรกรในด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.70) การบริการของ ศตปช. มีผลต่อการเข้าใช้บริการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.67) เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเป็นการจัดการดินและปุ๋ยของ ศตปช. ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 4.61) การจัดทำแปลงเรียนรู้ และจุดสาธิตด้านการจัดการ ดินและปุ๋ย ของ ศตปช. ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.59) การจัดการด้านดินและปุ๋ยอย่างถูกต้องตามคำแนะนำของ ศตปช. ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง (ค่าเฉลี่ย 4.56) การจัดการด้านดินและปุ๋ยอย่างถูกต้องของ ศตปช. ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.48) และ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องมีการจัดตั้งทุกตำบล เพื่อเกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ย 4.45) ตามลำดับ

3.1.2 ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.18 ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ความต้องการ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ด้านองค์ความรู้						4.60	มากที่สุด	
						(0.101)		
1. การอบรมให้ความรู้เรื่อง การจัดการดินและปุ๋ยที่ ถูกต้อง	0	0	1	45	119	4.72	มากที่สุด	1
	(0.0)	(0.0)	(0.6)	(27.3)	(72.1)	(0.466)		
2. การอบรมให้ความรู้การ ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน/ เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด	0	0	2	59	104	4.62	มากที่สุด	2
	(0.0)	(0.0)	(1.2)	(35.8)	(63.0)	(0.512)		

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

n = 165

ความต้องการ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3. การอบรมให้ความรู้การ ตรวจวิเคราะห์ดิน แปลผล และการปรับปรุงดินให้อยู่ ในสภาพที่เหมาะสม	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.3)	63 (38.2)	101 (61.2)	4.61 (0.502)	มากที่สุด	3
4. สื่อองค์ความรู้ด้านการ จัดการดินและปุ๋ย เช่น แผ่นพับคู่มือ, เว็บไซต์ เป็น ต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.2)	63 (38.2)	100 (60.6)	4.59 (0.517)	มากที่สุด	4
5. องค์ความรู้เกี่ยวกับ ข้อมูล ชุดดินในเขตพื้นที่	0 (0.0)	0 (0.0)	9 (5.5)	74 (44.8)	82 (49.7)	4.44 (0.598)	มากที่สุด	5
ด้านการบริการ						4.76 (0.026)	มากที่สุด	
6. การชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำขั้นตอนใน การให้บริการของเจ้าหน้าที่	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	35 (21.2)	130 (78.8)	4.79 (0.410)	มากที่สุด	1
7. ขั้นตอนการเข้ารับบริการ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความคล่องตัว	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	39 (23.6)	126 (76.4)	4.76 (0.426)	มากที่สุด	3
8. ความรวดเร็วในการ ให้บริการ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	44 (26.7)	121 (73.3)	4.73 (0.444)	มากที่สุด	4
9. การอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	44 (26.7)	121 (73.3)	4.73 (0.444)	มากที่สุด	4
10. ความเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการ ให้บริการของเจ้าหน้าที่	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	38 (23.0)	127 (77.0)	4.77 (0.422)	มากที่สุด	2

จากตารางที่ 4.18 ผลการศึกษาความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้
ดังนี้

ด้านองค์ความรู้ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านองค์ความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า มีประเด็นความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 4.72) รองลงมา ได้แก่ การอบรมให้ความรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน / เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด (ค่าเฉลี่ย 4.62) การอบรมให้ความรู้การตรวจวิเคราะห์ดิน แผลผล และการปรับปรุงดินให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.61) สื่อองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, เว็บไซต์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.59) และองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลชุดดินในเขตพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.44) ตามลำดับ

ด้านการบริการ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ การชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำขั้นตอนในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.79) รองลงมา ได้แก่ ความเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.77) ขั้นตอนการเข้ารับบริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความคล่องตัว (ค่าเฉลี่ย 4.76) และความรวดเร็วในการให้บริการ / การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.73) ตามลำดับ

3.2 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.19 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (\bar{O})	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ด้านความรู้						4.56	มากที่สุด	
						(0.149)		
1. อบรม ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยแก่สมาชิก	0	0	0	14	27	4.66	มากที่สุด	1
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(34.1)	(65.9)	(0.480)		
2. อบรมและสาธิตการตรวจวิเคราะห์ดินแก่สมาชิก	0	0	0	14	27	4.66	มากที่สุด	1
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(34.1)	(65.9)	(0.480)		

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

N = 41

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3. อบรม ให้ความรู้การ ผสม ปู๋ยตามค่าวิเคราะห์ ดิน	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	14 (34.1)	27 (65.9)	4.66 (0.480)	มากที่สุด	1
4. ให้ความรู้ด้านการ บริหารจัดการทุน บัญชี และการเงิน	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (7.3)	21 (51.2)	17 (41.5)	4.34 (0.617)	มากที่สุด	5
5. ความรู้ในขั้นตอนการ ประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้อง	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (7.3)	16 (39.0)	22 (53.7)	4.46 (0.636)	มากที่สุด	4
ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่						4.45 (0.251)	มากที่สุด	
6. เจ้าหน้าที่ติดตามการ ดำเนินงานศูนย์จัดการดิน ปุ๋ยชุมชนอย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	12 (29.3)	29 (70.7)	4.71 (0.461)	มากที่สุด	1
7. เจ้าหน้าที่เพิ่มทักษะใน การพูดและอธิบาย	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (9.8)	22 (53.7)	15 (36.6)	4.27 (0.633)	มากที่สุด	4
8. เพิ่มทักษะในการใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	10 (24.4)	30 (73.2)	4.71 (0.512)	มากที่สุด	1
9. พัฒนาการคิดสร้างสรรค์	0 (0.0)	0 (0.0)	6 (14.6)	22 (53.7)	13 (31.7)	4.17 (0.667)	มาก	5
10. เน้นให้เจ้าหน้าที่ลงมือ ปฏิบัติจริง	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (4.9)	22 (53.7)	17 (41.5)	4.37 (0.581)	มากที่สุด	3
ด้านการสนับสนุนทรัพยากร						4.76 (0.075)	มากที่สุด	
11. สนับสนุนแม่ปุ๋ย	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	10 (24.4)	31 (75.6)	4.76 (0.435)	มากที่สุด	2
12. สนับสนุนชุดตรวจ วิเคราะห์ดิน	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (31.7)	28 (68.3)	4.68 (0.471)	มากที่สุด	5
13. สนับสนุนเทคโนโลยี หรือเครื่องจักรใหม่ๆ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	11 (26.8)	30 (73.2)	4.73 (0.449)	มากที่สุด	3

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

N = 41

ประเด็นความต้องการ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
14. งบประมาณเพื่อเป็น เงิน ทุนหมุนเวียนภายใน กลุ่ม	0	0	0	11	30	4.73	มากที่สุด	3
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(26.8)	(73.2)	(0.449)		
15. สนับสนุนสื่อ ประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์	0	0	0	5	36	4.88	มากที่สุด	1
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(12.2)	(87.8)	(0.331)		

จากตารางที่ 4.19 ผลการศึกษาความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการ
ดินปุ๋ยชุมชน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความต้องการในการดำเนินงาน
ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนด้านความรู้ ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.56) เมื่อพิจารณา
เป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความต้องการในประเด็นความต้องการอยู่ใน
ระดับมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ อบรมให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยแก่สมาชิก / อบรมและ
สาธิตการตรวจวิเคราะห์ดินแก่สมาชิก / อบรมให้ความรู้การผสม ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย
เท่ากัน 4.66) รองลงมา ได้แก่ ความรู้ในขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 4.46) และให้
ความรู้ด้านการบริหารจัดการทุน บัญชี และการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.34) ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความ
ต้องการในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ ในภาพรวมอยู่ระดับ
มากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.45) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความ
ต้องการในประเด็นความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ติดตามการ
ดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอย่างต่อเนื่อง / เพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย
เท่ากัน 4.71) รองลงมา ได้แก่ เน้นให้เจ้าหน้าที่ลงมือปฏิบัติจริง (ค่าเฉลี่ย 4.37) และเจ้าหน้าที่เพิ่ม
ทักษะในการพูดและอธิบาย (ค่าเฉลี่ย 4.27) ตามลำดับ นอกจากนี้สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมี
ความต้องการในประเด็นความต้องการอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ พัฒนาการคิดสร้างสรรค์
(ค่าเฉลี่ย 4.17)

ด้านการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความต้องการในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนด้านการสนับสนุนทรัพยากร ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.76) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีความต้องการในประเด็นความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ค่าเฉลี่ย 4.88) รองลงมา ได้แก่ สนับสนุนแม่ปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 4.76) สนับสนุนเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรใหม่ๆ / งบประมาณเพื่อเป็นเงิน ทุนหมุนเวียน ภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.73) และสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.68) ตามลำดับ

3.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

3.3.1 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.20 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
สมาชิก ศตปช.						4.07 (0.097)	มาก	
1. สมาชิกที่ให้บริการมีองค์ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยไม่เพียงพอ	0 (0.0)	2 (1.2)	50 (30.3)	62 (37.6)	51 (30.9)	3.98 (0.815)	มาก	5
2. สมาชิกขาดการอบรม/ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	55 (33.3)	55 (33.3)	55 (33.3)	4.00 (0.819)	มาก	4
3. สมาชิกขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการให้บริการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การบริการผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, การตรวจวิเคราะห์ดิน เป็นต้น	0 (0.0)	3 (1.8)	43 (26.1)	37 (22.4)	82 (49.7)	4.20 (0.892)	มาก	1

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

n = 165

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
4. สมาชิกที่ทำหน้าที่ บริการอายุมาก ส่งผลต่อ การสื่อสาร การรับรู้ สำหรับศูนย์จัดการดินปุ๋ย ชุมชน	0 (0.0)	4 (2.4)	41 (24.8)	48 (29.1)	72 (43.6)	4.14 (0.876)	มาก	2
5. สมาชิกดำเนินงาน ศตปช. ไม่ต่อเนื่อง	0 (0.0)	2 (1.2)	47 (28.5)	61 (37.0)	55 (33.3)	4.02 (0.819)	มาก	3
กรรมการและการบริหาร						3.54 (0.279)	มาก	
6. คณะกรรมการ ขาด ความรู้ในการพัฒนา ศตปช.	0 (0.0)	6 (3.6)	68 (41.2)	70 (42.4)	21 (12.7)	3.64 (0.749)	มาก	2
7. คณะกรรมการ ศตปช. มีการตัดสินใจที่ไม่เด็ดขาด	0 (0.0)	5 (3.0)	106 (64.2)	37 (22.4)	17 (10.3)	3.40 (0.714)	ปานกลาง	3
8. คณะกรรมการ ศตปช. ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น เท่าที่ควร	0 (0.0)	9 (5.5)	96 (58.2)	45 (27.3)	15 (9.1)	3.40 (0.731)	ปานกลาง	3
9. คณะกรรมการ ศตปช. ขาดการมีจิตสาธารณะ ต่อส่วนรวม	0 (0.0)	16 (9.7)	102 (61.8)	32 (19.4)	15 (9.1)	3.28 (0.762)	ปานกลาง	5
10. คณะกรรมการ ศตปช. ขาดเทคนิคการสื่อสารที่มี ประสิทธิผล	0 (0.0)	3 (1.8)	55 (33.3)	49 (29.7)	58 (35.2)	3.98 (0.873)	มาก	1

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

n = 165

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน						4.01	มาก	
						(0.123)		
11. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์ถึง บทบาทและหน้าที่การ ดำเนินงาน ส่งผลให้เกษตรกร เข้าใช้บริการน้อย	0 (0.0)	3 (1.8)	50 (30.3)	25 (15.2)	87 (52.7)	4.19 (0.934)	มาก	1
12. ศดปช.ขาดสื่อองค์ ความรู้สำหรับการเรียนรู้ ของเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น	0 (0.0)	9 (5.5)	48 (29.1)	41 (24.8)	67 (40.6)	4.01 (0.960)	มาก	3
13. ศดปช. ขาดการ สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น	0 (0.0)	7 (4.2)	44 (26.7)	64 (38.8)	50 (30.3)	3.95 (0.861)	มาก	4
14. ศดปช.ขาดการบริการ ด้านเทคโนโลยีการจัดการที่ ทันสมัย	0 (0.0)	10 (6.1)	44 (26.7)	38 (23.0)	73 (44.2)	4.05 (0.977)	มาก	2
15. ศูนย์จัดการดินปุ๋ย ชุมชนมีเวลาเปิด-ปิด และ การให้บริการที่ไม่แน่นอน	0 (0.0)	7 (4.2)	49 (29.7)	69 (41.8)	40 (24.2)	3.86 (0.833)	มาก	5
การสนับสนุนของภาครัฐ						3.99	มาก	
						(0.063)		
16. ศดปช.ขาดการ สนับสนุนด้านแม่ปุ๋ยจาก ภาครัฐ	0 (0.0)	3 (1.8)	54 (32.7)	37 (22.4)	71 (43.0)	4.07 (0.912)	มาก	1
17. เมื่อมีอบรมแล้วขาด การติดตามจากภาครัฐ	0 (0.0)	4 (2.4)	54 (32.7)	56 (33.9)	51 (30.9)	3.93 (0.856)	มาก	4

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

n = 165

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
18. ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านการเปิดตลาด เพื่อขยายพื้นที่	0 (0.0)	2 (1.2)	52 (31.5)	67 (40.6)	44 (26.7)	3.93 (0.793)	มาก	4
19. ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านความรู้ที่ต่อเนื่อง	0 (0.0)	1 (0.6)	58 (35.2)	39 (23.6)	67 (40.6)	4.04 (0.886)	มาก	2
20. การได้รับสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตของภาครัฐเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่มี การจัดสรรงบประมาณ	0 (0.0)	1 (0.6)	56 (33.9)	51 (30.9)	57 (34.5)	3.99 (0.845)	มาก	3

จากตารางที่ 4.20 ผลการศึกษาปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้ดังนี้

สมาชิก ศตปช. พบว่า เกษตรกรมีประเด็นปัญหาด้านสมาชิก ศตปช. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.07) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อปัญหาอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ สมาชิกขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการให้บริการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การบริการผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, การตรวจวิเคราะห์ดิน เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.20) รองลงมา ได้แก่ สมาชิกที่ทำหน้าที่บริการอายุมาก ส่งผลต่อการสื่อสาร การรับรู้สำหรับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.14) สมาชิกดำเนินงาน ศตปช.ไม่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.02) สมาชิกขาดการอบรม/ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.00) และสมาชิกที่ให้บริการมีองค์ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.98) ตามลำดับ

กรรมการและการบริหาร พบว่า เกษตรกรมีประเด็นปัญหาด้านกรรมการและการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.54) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นปัญหาอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการ ศตปช.ขาดเทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิผล (ค่าเฉลี่ย 3.98) และคณะกรรมการขาดความรู้ในการพัฒนา ศตปช.

(ค่าเฉลี่ย 3.64) ตามลำดับ และเกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการ ศตปช. มีการตัดสินใจที่ไม่เด็ดขาด / คณะกรรมการ ศตปช. ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นเท่าที่ควร (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.40) และคณะกรรมการ ศตปช. ขาดการมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย 3.28) ตามลำดับ

การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า เกษตรกรมีประเด็นปัญหาด้านการดำเนินงานศูนย์จัดการ ดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.01) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นปัญหาอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทและหน้าที่การดำเนินงาน ส่งผลให้เกษตรกรเข้าใช้บริการน้อย (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมา ได้แก่ ศตปช.ขาดการบริการด้านเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 4.05) ศตปช.ขาดสื่อองค์ความรู้สำหรับการเรียนรู้ของเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.01) ศตปช. ขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.95) และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีเวลาเปิด-ปิด และการให้บริการที่ไม่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 3.86) ตามลำดับ

การสนับสนุนของภาครัฐ พบว่า เกษตรกรมีประเด็นปัญหาด้านการสนับสนุนของภาครัฐ ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นปัญหาอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านแม่ปุ๋ยจากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมา ได้แก่ ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านความรู้ที่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.04) การได้รับสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตของภาครัฐเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่มีการจัดสรรงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.99) และเมื่อมีอบรมแล้วขาดการติดตามจากภาครัฐ / ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านการเปิดตลาด เพื่อขยายพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.93)

3.3.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.21 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศคปช.

n = 165

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
สมาชิก ศคปช.						4.62 (0.015)	มากที่สุด	
1. ควรมีการพัฒนาความรู้ ของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ อย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (4.2)	51 (30.9)	107 (64.8)	4.61 (0.571)	มากที่สุด	3
2. ควรมีการจัดอบรมให้ ความรู้ด้านการจัดการดิน และปุ๋ยให้เกษตรกรที่สนใจ อย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	1 (0.6)	12 (7.3)	38 (23.0)	114 (69.1)	4.61 (0.650)	มากที่สุด	3
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่องในด้านงาน ตรวจวิเคราะห์ดิน,และ ผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (4.2)	49 (29.7)	109 (66.1)	4.62 (0.568)	มากที่สุด	2
4. ควรมีสมาชิกที่อายุน้อย มีความคล่องแคล่วในการ สื่อสาร	0 (0.0)	1 (0.6)	7 (4.2)	49 (29.7)	108 (65.5)	4.60 (0.603)	มากที่สุด	5
5. ควรมีการจัดหน้าที่ให้ดี เพื่อให้เกิดการบริการของ ศคปช. อย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	11 (6.7)	37 (22.4)	117 (70.9)	4.64 (0.604)	มากที่สุด	1
สมาชิก ศคปช.						4.62 (0.015)	มากที่สุด	
กรรมการและการบริหาร						4.61 (0.159)	มากที่สุด	
6. ควรมีการบูรณาการ หน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้ามาส่งเสริมองค์ ความรู้ในด้านต่างๆในการ พัฒนา ศคปช.	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (2.4)	41 (24.8)	120 (72.7)	4.70 (0.509)	มากที่สุด	2

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

n = 165

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
7. คณะกรรมการต้องกล้า ตัดสินใจ ไม่โลเล ลังเล	0 (0.0)	0 (0.0)	18 (10.9)	75 (45.5)	72 (43.6)	4.33 (0.664)	มากที่สุด	5
8. คณะกรรมการต้องรับฟัง ความคิดเห็นของสมาชิกและ ผู้มาใช้บริการ ศคปช.	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (3.0)	51 (30.9)	109 (66.1)	4.63 (0.544)	มากที่สุด	4
9. คณะกรรมการต้องมีความ โปร่งใส ไม่เอาเปรียบ มีจริยธรรม	0 (0.0)	1 (0.6)	3 (1.8)	48 (29.1)	113 (68.5)	4.65 (0.548)	มากที่สุด	3
10. คณะกรรมการต้องมีการใช้ เทคนิคในการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ	0 (0.0)	1 (0.6)	5 (3.0)	34 (20.6)	125 (75.8)	4.72 (0.550)	มากที่สุด	1
การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน						4.58 (0.128)	มากที่สุด	
11. ส่งเสริมให้มีการเพิ่ม ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายในชุมชน ที่เพียงพอต่อความต้องการ ของเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (7.9)	75 (45.5)	77 (46.7)	4.39 (0.630)	มากที่สุด	5
12. ส่งเสริมการแจกสื่อองค์ ความรู้ให้กับเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	9 (5.5)	36 (21.8)	120 (72.7)	4.67 (0.576)	มากที่สุด	2
13. ควรมีการสนับสนุนปัจจัย การผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	8 (4.8)	57 (34.5)	100 (60.6)	4.56 (0.588)	มากที่สุด	3
14. ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนเทคโนโลยีการ จัดการที่ทันสมัย	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (2.4)	38 (23.0)	123 (74.5)	4.72 (0.501)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

n = 165

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
15. ศตปช. ควรมีการกำหนดเวลาเปิด-ปิดที่แน่นอนให้กับเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (3.0)	65 (39.4)	95 (57.6)	4.55 (0.557)	มากที่สุด	4
การสนับสนุนของภาครัฐ						4.62 (0.080)	มากที่สุด	
16. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในส่วนของแม่ปุ๋ยหรือแหล่งจำหน่ายแม่ปุ๋ยราคาถูกลง	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (2.4)	53 (32.1)	108 (65.5)	4.63 (0.532)	มากที่สุด	4
17. เมื่อมีการจัดอบรมจากภาครัฐควรมีการติดตามผลจากเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการพัฒนา ศตปช. ในระยะยาว	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (2.4)	50 (30.3)	111 (67.3)	4.65 (0.527)	มากที่สุด	3
18. ควรมีการส่งเสริมด้านตลาดการเกษตร เพื่อเพิ่มช่องทางของกลุ่ม ศตปช.	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (1.8)	80 (48.5)	82 (49.7)	4.48 (0.536)	มากที่สุด	5
19. อยากให้ภาครัฐสนับสนุนด้านการอบรมให้ความรู้ อย่างต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (2.4)	48 (29.1)	113 (68.5)	4.66 (0.524)	มากที่สุด	2
20. ภาครัฐควรมีงบประมาณในการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มมากขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.2)	48 (29.1)	115 (69.7)	4.68 (0.491)	มากที่สุด	1

จากตารางที่ 4.21 ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. สรุปได้ดังนี้

สมาชิก ศตปช. พบว่า เกษตรกรมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านสมาชิก ศตปช. ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.62) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ควรมีการจัดหน้าที่ให้ดี เพื่อให้เกิดการบริการของ ศตปช. อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.64) รองลงมา ได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในด้านการตรวจวิเคราะห์ดิน, และผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.62) ควรมีการพัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างต่อเนื่อง / ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้เกษตรกรที่สนใจอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.61) และควรมีสมาชิกที่อายุน้อย มีความคล่องแคล่วในการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 4.64) ตามลำดับ

กรรมการและการบริหาร พบว่า เกษตรกรมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านกรรมการ และการบริหาร ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.61) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ คณะกรรมการต้องมีการใช้เทคนิคในการสื่อสารที่มีประสิทธิผล (ค่าเฉลี่ย 4.72) รองลงมา ได้แก่ ควรมีการบูรณาการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านต่างๆในการพัฒนา ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.70) คณะกรรมการต้องมี ความโปร่งใส ไม่เอาเปรียบ มีจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.65) คณะกรรมการต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและผู้มาใช้บริการ ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.63) และคณะกรรมการต้องกล้าตัดสินใจ ไม่โลเล ลังเล (ค่าเฉลี่ย 4.33) ตามลำดับ

การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า เกษตรกรมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.58) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 4.72) รองลงมา ได้แก่ ส่งเสริมการแจกสื่อองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.67) ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.56) ศตปช. ควรมีการกำหนดเวลาเปิด-ปิดที่แน่นอนให้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.55) และส่งเสริมให้มีการเพิ่มศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายในชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.39) ตามลำดับ

การสนับสนุนของภาครัฐ พบว่า เกษตรกรมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนของภาครัฐ ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.62) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ภาครัฐควรมีงบประมาณในการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.68) รองลงมา ได้แก่ อยากให้ภาครัฐสนับสนุนด้าน การอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.66) เมื่อมีการจัดอบรมจากภาครัฐควรมีการติดตามผล จากเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการพัฒนา

ศตปช. ในระยะยาว ค่าเฉลี่ย 4.65) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในส่วนของแม่ปุ๋ย หรือ แหล่งจำหน่าย แม่ปุ๋ยราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 4.63) และควรมีการส่งเสริมด้านตลาดการเกษตร เพื่อเพิ่มช่องทางของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.48) ตามลำดับ

3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

3.4.1 ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.22 ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (σ)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน						4.51	มากที่สุด	
						(0.207)		
1. ขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนภายในกลุ่ม	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (9.8)	26 (63.4)	11 (26.8)	4.17 (0.587)	มาก	7
2. เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	14 (34.1)	27 (65.9)	4.66 (0.480)	มากที่สุด	2
3. สมาชิกกลุ่มบางรายไม่เชื่อมั่นในเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ย	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	14 (34.1)	27 (65.9)	4.66 (0.480)	มากที่สุด	2
4. ขาดงบประมาณในการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	17 (41.5)	24 (58.5)	4.59 (0.499)	มากที่สุด	4
5. ขาดสมาชิกที่มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยในการให้บริการเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	9 (22.0)	31 (75.6)	4.73 (0.501)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

N = 41

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (σ)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
6. แหล่งจัดซื้อแม่ปุ๋ยหายาก ราคาสูง	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	26 (63.4)	14 (34.1)	4.32 (0.521)	มากที่สุด	6
7. ขาดตลาดที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	21 (51.2)	19 (46.3)	4.44 (0.550)	มากที่สุด	5
8. สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (7.3)	34 (82.9)	4 (9.8)	4.02 (0.418)	มาก	8
9. สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม	0 (0.0)	0 (0.0)	6 (14.6)	29 (70.7)	6 (14.6)	4.00 (0.548)	มาก	9
10. พื้นที่ดำเนินการของกลุ่มยังไม่เป็นสัดส่วน	0 (0.0)	2 (4.9)	21 (51.2)	14 (34.1)	4 (9.8)	3.49 (0.746)	มาก	10

จากตารางที่ 4.22 ผลการศึกษาปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.51) โดยมีระดับความเห็นด้วยของปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ ขาดสมาชิกที่มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยในการให้บริการเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.73) รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต / สมาชิกกลุ่มบางรายไม่เชื่อมั่นในเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ย (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.66) ขาดงบประมาณในการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.59) ขาดตลาดที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 4.44) และแหล่งจัดซื้อแม่ปุ๋ยหายาก ราคาสูง (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ นอกจากนี้สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.17) รองลงมา ได้แก่ สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (ค่าเฉลี่ย 4.02) สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00) และพื้นที่ดำเนินการของกลุ่มยังไม่เป็นสัดส่วน (ค่าเฉลี่ย 3.49) ตามลำดับ

3.4.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (σ)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน						4.35 (0.311)	มากที่สุด	
1. ควรมีการระดมหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุน	0 (0.0)	0 (0.0)	10 (24.4)	20 (48.8)	11 (26.8)	4.02 (0.724)	มาก	10
2. ควรมีการสร้างแปลงสาธิตโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเปรียบเทียบกับการทำเกษตรด้วยวิธีเดิมของเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	12 (29.3)	29 (70.7)	4.71 (0.461)	มากที่สุด	1
3. ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	15 (36.6)	26 (63.4)	4.63 (0.488)	มากที่สุด	4
4. ควรรวบรวมความต้องการแม่ปุ๋ยของสมาชิกก่อนการสั่งซื้อ เพื่อสามารถต่อรองราคาปุ๋ยได้	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	34 (82.9)	6 (14.6)	4.12 (0.400)	มาก	8
5. ควรมีการสร้างเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนระดับจังหวัด	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	33 (80.5)	8 (19.5)	4.20 (0.401)	มาก	7
6. ควรมีการเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในพื้นที่	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (31.7)	28 (68.3)	4.68 (0.471)	มากที่สุด	2

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

N = 41

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (σ)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
7. ควรร่วมกันจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน รวมถึงบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (17.1)	24 (58.5)	10 (24.4)	4.07 (0.648)	มาก	9
8. ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	18 (43.9)	23 (56.1)	4.56 (0.502)	มากที่สุด	5
9. ควรมีการจัดตารางสมาชิกกลุ่มในการทำหน้าที่ให้บริการแก่เกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	26 (63.4)	14 (34.1)	4.32 (0.521)	มากที่สุด	6
10. ควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	14 (34.1)	27 (65.9)	4.66 (0.480)	มากที่สุด	3

จากตารางที่ 4.23 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีระดับความเห็นด้วยของข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.35) โดยมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการสร้างแปลงสาธิตโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเปรียบเทียบกับการทำเกษตรด้วยวิธีเดิมของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.71) รองลงมา ได้แก่ ควรมีการเขียนโครงการ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.68) ควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 4.66) ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.63) ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาการ

ดำเนินงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.56) และควรมีการจัดตารางสมาชิกกลุ่มในการทำหน้าที่ให้บริการแก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ นอกจากนี้สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการสร้างเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนระดับจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 4.20) รองลงมา ได้แก่ ควรรวบรวมความต้องการแม่ปุ๋ยของสมาชิกก่อนการสั่งซื้อเพื่อสามารถต่อรองราคาปุ๋ยได้ (ค่าเฉลี่ย 4.12) ควรร่วมกันจัดตั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน รวมถึงบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม (ค่าเฉลี่ย 4.07) และควรมีการระดมทุนของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.02) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ความรู้ แหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

4.1 ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.24 ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ประเด็นความรู้	ผู้ตอบได้ถูกต้อง		ลำดับที่ถูกต้อง
	เฉลี่ย	จำนวน ร้อยละ (คน)	
ความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย		209 60.0	
1. เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ดินร่วน และดินเหนียว (เฉลี่ย : เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว)	ผิด	12 29.3	9
2. ค่าความเป็นกรดต่าง (pH 6.0-7.0) เป็นช่วงที่ธาตุอาหารใน 3นดินส่วนใหญ่ละลายอยู่ในสารละลายดิน	ถูก	23 56.1	5
3. ค่าความเป็นกรดต่าง (pH 4.5-6.0) เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชส่วนใหญ่ (เฉลี่ย : ค่าความเป็นกรดต่าง (pH 5.6-7.3) เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชส่วนใหญ่)	ผิด	17 41.5	6
4. เมื่อวัดค่าความเป็นกรดต่าง pH ของดินได้ค่าเท่ากับ 5.2 แสดงว่าดินมีสภาพเป็นกรด	ถูก	35 85.4	1
5. ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับจากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ธาตุ (เฉลี่ย : ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับจากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 13 ธาตุ)	ผิด	7 17.1	10

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

N = 41

ประเด็นความรู้	เฉลย	ผู้ตอบได้ถูกต้อง		ลำดับที่ถูก
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	
6. ธาตุอาหารหลัก คือ ธาตุอาหารที่พืชต้องการในปริมาณมาก ได้แก่ ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K)	ถูก	26	63.4	4
7. ปุ๋ย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ	ถูก	29	70.7	2
8. ธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), สังกะสี (Zn), เหล็ก (Fe) (เฉลย : ธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), แมกนีเซียม (Mg), กำมะถัน (S))	ผิด	15	36.6	8
9. พืชมีอาหารใบล่างเหลืองซีดทั้งใบ ต่อมากลายเป็นสีน้ำตาล และหลุดร่วง หลังจากนั้นที่ใบบนๆมีสีเหลือง แสดงว่าพืชแสดงอาการขาดธาตุไนโตรเจน (N)	ถูก	29	70.7	2
10. ปุ๋ยสั่งตัดและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน คือ ปุ๋ยชนิดเดียวกัน (เฉลย : ปุ๋ยสั่งตัดและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ไม่ใช่ปุ๋ยชนิดเดียวกัน)	ผิด	16	39.0	7
ความรู้การบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน		126	61.4	
11. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพ (เฉลย : ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เพื่อลดต้นทุนการผลิต)	ผิด	32	78.0	1
12. การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน จะตรวจด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว	ถูก	26	63.4	3
13. เงินทุนหมุนเวียน ถือเป็นองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	ถูก	22	53.7	4
14. การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจะต้องมีการประชุมสมาชิก อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง (เฉลย : การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจะต้องมีการประชุมสมาชิก อย่างน้อย ปีละ 3 ครั้ง)	ผิด	17	41.5	5
15. คุณภาพของทีมงาน คือหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	ถูก	29	70.7	2

จากตารางที่ 4.24 ผลการศึกษาความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สรุปได้ดังนี้

ด้านความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตอบคำถามด้านความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ยในภาพรวมได้ถูกต้อง ร้อยละ 60.0 โดยคำถามที่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เมื่อวัดค่าความเป็นกรดต่าง pH ของดินได้ค่าเท่ากับ 5.2 แสดงว่าดินมีสภาพเป็นกรด (ร้อยละ 85.4) รองลงมา ได้แก่ ปุ๋ย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ / ปุ๋ยหมักการไบ่กลางเหลือทิ้งชีตทั้งใบ ต่อมากลายเป็นสีน้ำตาลและหลุดร่วงหลังจากนั้นที่ใบบนๆมีสีเหลือง แสดงว่าพืชแสดงอาการขาดธาตุไนโตรเจน (N) (ร้อยละเท่ากับ 70.7) และธาตุอาหารหลัก คือ ธาตุอาหารที่พืชต้องการในปริมาณมาก ได้แก่ ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K) (ร้อยละ 63.4) ตามลำดับ

ส่วนคำถามที่สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับจากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ธาตุ (เฉลย : ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับจากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 13 ธาตุ) (ร้อยละ 82.9) รองลงมา ได้แก่ เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ดินร่วนและดินเหนียว (เฉลย : เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว) (ร้อยละ 70.7) และธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), สังกะสี (Zn), เหล็ก (Fe) (เฉลย : ธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), แมกนีเซียม (Mg), กำมะถัน (S)) (ร้อยละ 63.4) ตามลำดับ

ด้านความรู้การบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตอบคำถามด้านความรู้การบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมได้ถูกต้อง ร้อยละ 61.4 โดยคำถามที่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด ได้แก่ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพ (ร้อยละ 78.0) รองลงมา ได้แก่ คุณภาพของทีมงาน คือหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ร้อยละ 70.7) การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน จะตรวจด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว (ร้อยละ 63.4) เงินทุนหมุนเวียน ถือเป็นองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ร้อยละ 53.7) และการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจะต้องมีการประชุมสมาชิก อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 41.5)

4.2 ระดับความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.25 ระดับความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

จำนวนข้อที่ตอบได้ถูกต้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ความหมาย
1-3	0	0.0	มีความรู้ในระดับน้อยที่สุด
4-6	8	19.5	มีความรู้ในระดับน้อย
7-9	23	56.1	มีความรู้ในระดับปานกลาง
10-12	9	22.0	มีความรู้ในระดับมาก
13-15	1	2.1	มีความรู้ในระดับมากที่สุด
ค่าต่ำสุด 4 ข้อ ค่าสูงสุด 13 ข้อ			
ค่าเฉลี่ย 8.17 ข้อ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.961			

จากตารางที่ 4.25 ผลการศึกษาระดับความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่าสมาชิกตอบคำถามได้ถูกต้องมากที่สุด อยู่ระหว่าง 7-9 ข้อ (ร้อยละ 56.1) รองลงมา ตอบได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง 10-12 ข้อ (ร้อยละ 22.0) อยู่ระหว่าง 4-6 ข้อ (ร้อยละ 19.5) และอยู่ระหว่าง 13-15 ข้อ (ร้อยละ 2.1) ตามลำดับโดยสมาชิกมีการตอบได้ถูกต้องต่ำสุด 4 ข้อ สูงสุด 13 ข้อ และตอบถูกต้องเฉลี่ย 8.17 ข้อ

4.3 แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.26 แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

แหล่งความรู้	ระดับได้รับความรู้ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล						4.26	มากที่สุด	
						(0.258)		
1.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	0	0	0	16	25	4.61	มากที่สุด	1
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(39.0)	(61.0)	(0.494)		
1.2 เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	0	0	5	22	14	4.22	มากที่สุด	5
	(0.0)	(0.0)	(12.2)	(53.7)	(34.1)	(0.652)		
1.3 อาสาสมัครเกษตร	0	0	5	18	18	4.32	มากที่สุด	3
	(0.0)	(0.0)	(12.2)	(43.9)	(43.9)	(0.687)		

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

N = 41

แหล่งความรู้	ระดับได้รับความรู้ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1.4 ประชาชนชาวบ้าน	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (12.2)	19 (46.3)	17 (41.5)	4.29 (0.680)	มากที่สุด	4
1.5 ครอบครัว/ญาติพี่น้อง	0 (0.0)	1 (2.4)	14 (34.1)	18 (43.9)	8 (19.5)	3.80 (0.782)	มาก	7
1.6 ผู้นำชุมชน	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (17.1)	22 (53.7)	12 (29.3)	4.12 (0.678)	มาก	6
1.7 เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (4.9)	18 (43.9)	21 (51.2)	4.46 (0.596)	มากที่สุด	2
2. สื่อมวลชน						3.61 (0.000)	มาก	
2.1 โทรทัศน์	0 (0.0)	1 (2.4)	17 (41.5)	20 (48.8)	3 (7.3)	3.61 (0.666)	มาก	1
2.2 วิทยุ	0 (0.0)	1 (2.4)	16 (39.0)	22 (53.7)	2 (4.9)	3.61 (0.628)	มาก	1
2.3 หอกระจายเสียง	0 (0.0)	1 (2.4)	16 (39.0)	22 (53.7)	2 (4.9)	3.61 (0.628)	มาก	1
3. สื่อสิ่งพิมพ์						3.06 (0.123)	ปานกลาง	
3.1 หนังสือพิมพ์	1 (2.4)	14 (34.1)	15 (36.6)	10 (24.4)	1 (2.4)	2.90 (0.889)	ปานกลาง	4
3.2 หนังสือ	1 (2.4)	13 (31.7)	10 (24.4)	16 (39.0)	1 (2.4)	3.07 (0.959)	ปานกลาง	2
3.3 วารสาร	1 (2.4)	13 (31.7)	10 (24.4)	16 (39.0)	1 (2.4)	3.07 (0.959)	ปานกลาง	2
3.4 เอกสารเผยแพร่	1 (2.4)	10 (24.4)	11 (26.8)	18 (43.9)	1 (2.4)	3.20 (0.928)	ปานกลาง	1

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

N = 41

แหล่งความรู้	ระดับได้รับความรู้ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
4. สื่อออนไลน์						2.99	ปานกลาง	
						(0.187)		
4.1 เว็บไซต์ (Website)	8 (19.5)	13 (31.7)	7 (17.1)	9 (22.0)	4 (9.8)	2.71 (1.289)	ปานกลาง	4
4.2 เฟซบุ๊ก (Facebook)	7 (17.1)	11 (26.8)	7 (17.1)	5 (12.2)	11 (26.8)	3.05 (1.482)	ปานกลาง	3
4.3 ไลน์ (Line)	7 (17.1)	11 (26.8)	6 (14.6)	6 (14.6)	11 (26.8)	3.07 (1.490)	ปานกลาง	2
4.4 ยูทูบ (Youtube)	7 (17.1)	10 (24.4)	7 (17.1)	5 (12.2)	12 (29.3)	3.12 (1.503)	ปานกลาง	1
5. สื่อกิจกรรม						4.21	มากที่สุด	
						(0.275)		
5.1 การฝึกอบรม	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	15 (36.6)	25 (61.0)	4.59 (0.547)	มากที่สุด	1
5.2 การสัมมนา	1 (2.4)	1 (2.4)	9 (22.0)	14 (34.1)	16 (39.0)	4.05 (0.973)	มาก	3
5.3 การประชุม	1 (2.4)	1 (2.4)	11 (26.8)	14 (34.1)	14 (34.1)	3.95 (0.973)	มาก	5
5.4 การศึกษาดูงาน	1 (2.4)	0 (0.0)	3 (7.3)	14 (34.1)	23 (56.1)	4.41 (0.836)	มากที่สุด	2
5.5 การจัดนิทรรศการ	1 (2.4)	1 (2.4)	7 (17.1)	18 (43.9)	14 (34.1)	4.05 (0.921)	มาก	3
เฉลี่ยรวมทั้งหมด						3.63	มาก	
						(0.112)		

จากตารางที่ 4.26 ผลการศึกษาแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สรุปได้

ดังนี้

สื่อบุคคล พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อบุคคล ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.26) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อบุคคลอยู่ระดับมากที่สุด 5 สื่อ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.61) รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.46) อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.32) ประชาชนชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.29) และเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.22) ตามลำดับ นอกจากนี้สมาชิกยังได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อบุคคลอยู่ระดับมาก 2 สื่อ ได้แก่ ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.12) และครอบครัว/ญาติพี่น้อง (ค่าเฉลี่ย 3.80) ตามลำดับ

สื่อมวลชน พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อมวลชน ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.61) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อมวลชนอยู่ระดับมาก 3 สื่อ ได้แก่ โทรทัศน์วิทยุ และหอกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.61)

สื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อสิ่งพิมพ์ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 3.06) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อสิ่งพิมพ์อยู่ระดับปานกลาง 4 สื่อ ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 3.20) รองลงมา ได้แก่ หนังสือ/วารสาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.07) และหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.90) ตามลำดับ

สื่อออนไลน์ พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 2.99) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อออนไลน์อยู่ระดับปานกลาง 4 สื่อ ได้แก่ ยูทูป (Youtube) (ค่าเฉลี่ย 3.12) รองลงมา ได้แก่ ไลน์ (Line) (ค่าเฉลี่ย 3.07) เฟซบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย 3.05) และเว็บไซต์ (Website) (ค่าเฉลี่ย 2.71) ตามลำดับ

สื่อกิจกรรม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อกิจกรรมอยู่ระดับมากที่สุด 2 สื่อ ได้แก่ การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.59) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.41) ตามลำดับ นอกจากนี้สมาชิกยังได้รับความรู้จากแหล่งความรู้สื่อกิจกรรมอยู่ระดับมาก 3 สื่อ ได้แก่ การสัมมนา / การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.05) และการประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.95) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 สรุปแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

แหล่งความรู้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. สื่อบุคคล	4.26	0.258	มากที่สุด	1
2. สื่อมวลชน	3.61	0.000	มาก	3
3. สื่อสิ่งพิมพ์	3.06	0.123	ปานกลาง	4
4. สื่อออนไลน์	2.99	0.187	ปานกลาง	5
5. สื่อกิจกรรม	4.21	0.275	มากที่สุด	2
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	3.63	0.112	มาก	

จากตารางที่ 4.27 ผลการศึกษาสรุปแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนได้รับความรู้จากสื่อบุคคล มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมาได้แก่ สื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.21) สื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 3.61) สื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 3.06) และสื่อออนไลน์ (2.99) ตามลำดับ

4.3 ความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ตารางที่ 4.28 ปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

N = 41

ประเด็น	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (σ)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ประเด็นภายใน ศตปช.						4.59	มากที่สุด	
						(0.255)		
1. ความเข้มแข็งของกลุ่ม	0	0	0	10	31	4.76	มากที่สุด	1
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(24.4)	(75.6)	(0.435)		
2. เป้าหมายของกลุ่ม	0	0	0	13	28	4.68	มากที่สุด	4
	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(31.7)	(68.3)	(0.471)		
3. การสร้างและรักษา	0	0	0	10	31	4.76	มากที่สุด	1
มาตรฐานของกลุ่ม	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(24.4)	(75.6)	(0.435)		

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

N = 41

ประเด็น	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (σ)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
4. การเสียสละของสมาชิก	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	21 (51.2)	20 (48.8)	4.49 (0.506)	มากที่สุด	8
5. จำนวนสมาชิก	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (12.2)	29 (70.7)	7 (17.1)	4.05 (0.545)	มาก	9
6. ประสิทธิภาพการทำงาน ของกลุ่ม	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (31.7)	28 (68.3)	4.68 (0.471)	มากที่สุด	4
7. มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดี	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	12 (29.3)	29 (70.7)	4.71 (0.461)	มากที่สุด	3
8. กิจกรรมของกลุ่ม ศตปช.	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	19 (46.3)	22 (53.7)	4.54 (0.505)	มากที่สุด	7
9. กฎกติกาที่เหมาะสม ของกลุ่ม ศตปช.	0 (0.0)	0 (0.0)	6 (14.6)	29 (70.7)	6 (14.6)	4.00 (0.548)	มาก	10
10. ผู้นำและคณะกรรมการ ของกลุ่ม ศตปช.	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	15 (36.6)	25 (61.0)	4.59 (0.547)	มากที่สุด	6
ประเด็นภายนอก ศตปช.						4.65 (0.134)	มากที่สุด	
11. การสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ เช่น งบประมาณ, เครื่องมือ, อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (31.7)	28 (68.3)	4.68 (0.471)	มากที่สุด	4
12. ความต่อเนื่องของ งบประมาณ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (31.7)	28 (68.3)	4.68 (0.471)	มากที่สุด	4
13. นโยบายภาครัฐ	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	17 (41.5)	24 (58.5)	4.59 (0.499)	มากที่สุด	7
14. ความร่วมมือของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (17.1)	34 (82.9)	4.83 (0.381)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

N = 41

ประเด็น	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
15. การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการจัดการดินและปุ๋ย ของเกษตรกร	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	8 (19.5)	33 (80.5)	4.80 (0.401)	มากที่สุด	3
16. ตลาดจำหน่ายที่ แน่นอน	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (2.4)	17 (41.5)	23 (56.1)	4.54 (0.552)	มากที่สุด	8
17. เครือข่ายของกลุ่ม ศพช.	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	22 (53.7)	19 (46.3)	4.46 (0.505)	มากที่สุด	9
18. ข้อมูลข่าวสารของ กลุ่ม ศพช.	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (4.9)	25 (61.0)	14 (34.1)	4.29 (0.559)	มากที่สุด	10
19. เทคโนโลยีใหม่ๆของ กลุ่ม ศพช.	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	13 (31.7)	28 (68.3)	4.68 (0.471)	มากที่สุด	4
20. องค์ความรู้ต่างๆของ หน่วยงานที่ช่วยส่งเสริม กลุ่ม ศพช.	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	7 (17.1)	34 (82.9)	4.83 (0.381)	มากที่สุด	1

จากตารางที่ 4.28 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
สรุปได้ดังนี้

ประเด็นภายใน ศพช. พบว่า ปัจจัยภายใน ศพช. มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดิน
ปุ๋ยชุมชนในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.59) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิก
ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีระดับความเห็นด้วยกับประเด็นปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ประเด็น ได้แก่
ความเข้มแข็งของกลุ่ม และการสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.76) รองลงมา
ได้แก่ มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.71) เป้าหมายของกลุ่ม / ประสิทธิภาพการทำงานของ
กลุ่ม (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.68) ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่ม ศพช. (ค่าเฉลี่ย 4.59) กิจกรรมของ
กลุ่ม ศพช. (ค่าเฉลี่ย 4.54) และการเสียสละของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.49) ตามลำดับ นอกจากนี้
สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีระดับความเห็นด้วยกับประเด็นปัจจัยอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น

ได้แก่ จำนวนสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.05) และกฎกติกาที่เหมาะสมของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.00) ตามลำดับ

ประเด็นภายนอก ศตปช. พบว่า ปัจจัยภายนอก ศตปช. มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.65) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีระดับความเห็นด้วยกับประเด็นปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุด 10 ประเด็น ได้แก่ ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร / องค์ความรู้ต่างๆของหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริม กลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.83) รองลงมา ได้แก่ การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการจัดการดิน และปุ๋ยของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.80) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น งบประมาณ, เครื่องมือ, อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น / ความต่อเนื่องของงบประมาณ และเทคโนโลยีใหม่ๆของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.68) นโยบายภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.59) ตลาดจำหน่ายที่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 4.54) เครือข่ายของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.46) และข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.29) ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และกลยุทธ์การพัฒนาของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

5.1 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ตารางที่ 4.29 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

n = 165

ประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ด้านเกษตรกร						4.53 (0.205)	มากที่สุด	
1. มีองค์ความรู้ในการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	0	0	1	30	134	4.81 (0.412)	มากที่สุด	1
2. เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยมากขึ้น	0	0	2	54	109	4.65 (0.504)	มากที่สุด	2

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

n = 165

ประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับความเห็นด้วย (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (s.d.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3. มีความสามารถในการ เป็นวิทยากรถ่ายทอด ความรู้ให้กับเกษตรกร ท่านอื่นได้	0 (0.0)	0 (0.0)	18 (10.9)	79 (47.9)	68 (41.2)	4.30 (0.657)	มากที่สุด	5
4. เกษตรกรมีรายได้ เพิ่มขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (3.0)	76 (46.1)	84 (50.9)	4.48 (0.559)	มากที่สุด	3
5. เกษตรกรมีความมั่นคง ในการประกอบอาชีพ การเกษตร	0 (0.0)	0 (0.0)	12 (7.3)	77 (46.7)	76 (46.1)	4.39 (0.621)	มากที่สุด	4
ด้านการผลิต						4.61 (0.097)	มากที่สุด	
6. ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มากขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	63 (38.2)	102 (61.8)	4.62 (0.487)	มากที่สุด	4
7. ต้นทุนการผลิตลดลง	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.6)	53 (32.1)	111 (67.3)	4.67 (0.486)	มากที่สุด	1
8. ผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (2.4)	84 (50.9)	77 (46.7)	4.44 (0.545)	มากที่สุด	5
9. ลดความเสี่ยง วัตถุดิบจากการผลิต	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	56 (33.9)	109 (66.1)	4.66 (0.475)	มากที่สุด	2
10. ได้ปุ๋ยตามต้องการ สะดวก มีมาตรฐาน	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	56 (33.9)	109 (66.1)	4.66 (0.475)	มากที่สุด	2

จากตารางที่ 4.29 ผลการศึกษาประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช. สรุปได้ดังนี้

ด้านเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีได้รับประโยชน์หลังเข้ารับบริการ ศดปช. ด้านเกษตรกรในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.53) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับ

ความเห็นด้วยต่อประเด็นข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ มีองค์ความรู้ในการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 4.81) รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.65) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.48) เกษตรกรมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.39) และมีความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรท่านอื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 4.30) ตามลำดับ

ด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีได้รับประโยชน์หลังเข้ารับบริการ ศคช. ด้านการผลิต ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.61) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยต่อประเด็นข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ต้นทุนการผลิตลดลง (ค่าเฉลี่ย 4.67) รองลงมา ได้แก่ ลดความสิ้นเปลืองวัตถุดิบจากการผลิต / ได้ปุ๋ยตามต้องการ สะดวก มีมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.66) ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.62) และผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.44) ตามลำดับ

5.2 กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการสนทนากลุ่มย่อยกับคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ที่ปรึกษา เลขานุการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ รวมทั้งสิ้น 10 ราย มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน(จุดแข็ง จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส อุปสรรค) พร้อมทั้งจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยางาย จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และอุปสรรค) (SWOT Analysis)

แสดงในตารางที่ 4.30 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.30 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และอุปสรรค) (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weak)
1. ประธานมีความเป็นผู้นำ ยุติธรรม เสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความเข้มแข็ง	1. คณะกรรมการ และสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ
2. คณะกรรมการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่วางไว้ได้อย่างดี และมีประสิทธิภาพ	2. สมาชิกส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี จึงไม่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรที่เข้ารับบริการได้

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weak)
3. มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกได้	3. ขาดการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ส่งผลให้ขาดการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการ และสมาชิก
4. สมาชิกมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมของกลุ่ม	4. ขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม / ไม่มีการระดมหุ้น
5. ที่ตั้งศูนย์มีอาคารเป็นสัดส่วน การคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้กับถนนสายหลัก	5. ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก
6. มีแปลงสาธิตของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดเรียนรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม และเกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจ	6. สมาชิกบางรายยังขาดองค์ความรู้ เพื่อให้บริการเกษตรกรที่เข้ามาใช้บริการ
7. สมาชิกมีวัตถุประสงค์หลักเดียวกัน คือ ต้องการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้องค์ความรู้ด้านการจัดการดิน และปุ๋ย	7. การรวบรวมความต้องการเพื่อหาปัจจัยการผลิต เช่น แม่ปุ๋ย เป็นต้น ไม่ต่อเนื่องเนื่องจากขาดทุนทรัพย์
8. คณะกรรมการ และสมาชิก พร้อมเปิดรับเทคโนโลยี และองค์ความรู้ และวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนากลุ่ม	
โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
1. ได้รับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี เครื่องจักร และงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร, ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรี เป็นต้น	1. เกษตรกรทั่วไปในพื้นที่ยังไม่ยอมรับเทคโนโลยีการ ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเท่าที่ควร
2. หน่วยงานภาครัฐมีการสร้างเครือข่ายให้แก่กลุ่ม เช่น การเชิญเป็นวิทยากร, การศึกษาดูงาน, การประชุมระดับจังหวัด เป็นต้น	2. ปัจจัยการผลิต ได้แก่ แม่ปุ๋ย มีราคาแพง และราคาผันผวน และบางช่วงขาดแคลนไม่สามารถหาซื้อได้
3. หน่วยงานภาครัฐมีการบูรณาการความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนา กลุ่ม เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง, สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเพชรบุรี, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น	3. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
4. ปัจจุบันเป็นยุคที่เกษตรกรให้ความสนใจกับเทคโนโลยีที่ช่วยในการพัฒนาด้านการเกษตร และเป็นยุคดิจิทัล และอินเทอร์เน็ต	

5.2.2 กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 4.31 การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี

SO : กลยุทธ์เชิงรุก	WO : กลยุทธ์เชิงแก้ไข
1. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเวทีอย่างต่อเนื่องทุกเดือน เพื่อให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนด้านปุ๋ยลงได้ครบทุกคน (S7O1)	1. ขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องขององค์ความรู้ในด้านต่างๆ โดยเน้นการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีแก่สมาชิก และการเป็นวิทยากร (W2O1)
2. ส่งเสริมและสนับสนุน การขยายผลการดำเนินงานของ ศตปช. โดยการเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ ของหน่วยงาน (S1O2)	2. เพิ่มช่องทางการสื่อสารแผนงานคณะกรรมการ และสมาชิก โดยใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น การสร้าง Line กลุ่ม, การแบ่งปันองค์ความรู้ผ่าน Facebook เป็นต้น (W3O4)
3. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศตปช. โดยให้คณะกรรมการที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook (S2O4)	
4. จัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น หรือเกษตรกรในชุมชน (S6O3)	
ST : กลยุทธ์เชิงป้องกัน	WT : กลยุทธ์เชิงรับ
1. ปรับรูปแบบและวิธีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่สามารถลดปริมาณการใส่แม่ปุ๋ยลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง (S7T2)	1. วางแผนการผลิตและปริมาณปุ๋ยเคมีที่ต้องใช้ของกลุ่มให้ชัดเจน อยู่ในช่วงเดียวกัน เพื่อวางแผนการจัดซื้อให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีในท้องตลาด และการรวบรวมจัดซื้อของกลุ่ม (W7T2)
2. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ การแสดงให้เห็นการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น การทำแปลงสาธิต, ป้ายเปรียบเทียบวิธีการใส่ปุ๋ย (S8T1)	2. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลกองทุนและจัดให้มีการระดมทุน เพื่อนำมาใช้ในการจัดสรรปัจจัยการผลิตในช่วงที่มีราคาผันผวน (W4,5T2)

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกและเกษตรกร ผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) ศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกและเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 3) ศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 4) ศึกษาประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) เกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ทำการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด คำนวณขนาดตัวอย่างของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศตปช.) ตามสูตรของคอกแครน (เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน) ที่กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 165 ราย 2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จำนวน 41 ราย และ 3) คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 10 ราย โดยเลือกแบบวิธีเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน การทดสอบความเที่ยงจากกลุ่มตัวอย่าง 30 ราย มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา อยู่ระหว่าง 0.701 – 0.866 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน การทดสอบความเที่ยงจากกลุ่มตัวอย่าง 30 ราย มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา อยู่ระหว่าง 0.712 – 0.944 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับ คณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทอง จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ประธาน รองประธาน ที่ปรึกษา เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ รวมทั้งสิ้น 10 ราย ประกอบด้วยข้อมูลการจัดการศูนย์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกลุ่มและการจัดการศูนย์ ด้านบทบาทและภารกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านการจัดการกองทุน/เงินทุนหมุนเวียน และด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการขยายผล/การสร้างเครือข่าย โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เพื่อนำมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอนาทอง จังหวัดเพชรบุรีต่อไป

1.3 สรุปผลการศึกษา

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) เกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

(1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.5 อายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 84 ปี และอายุเฉลี่ย 57.20 ปี และร้อยละ 54.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

(2) สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ประกอบการเกษตร ร้อยละ 93.3 ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 75.8 ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกองค์กร ในขณะที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกองค์กร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ร้อยละ 62.4

(3) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 52.1 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 14 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.87 คน มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 1-3 คน ร้อยละ 95.8 โดยมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน และจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 1.88 คน รายได้รวมภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท/ปี ร้อยละ 46.7 โดยมีรายได้รวมภาคการเกษตรต่ำสุด 45,000 บาท/ปี สูงสุด 350,000 บาท/ปี และรายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 112,978.79 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 15,001 - 30,000 บาท/ปี ร้อยละ 33.3 โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 0 บาท/ปี สูงสุด 300,000 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 38,503.03 บาท/ปี ต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 15,001 - 30,000 บาท/ปี ร้อยละ 44.2 โดยมีต้นทุนภาคการเกษตรต่ำสุด 10,000 บาท/ปี สูงสุด 150,000 บาท/ปี และต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,646.67 บาท/ปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 25,001 - 50,000 บาท/ปี ร้อยละ 35.2 โดยมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 4,500 บาท/ปี สูงสุด 180,000 บาท/ปี และรายจ่าย

นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 51,930.30 บาท/ปี และเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินภาคการเกษตร ร้อยละ 51.5 โดยมีหนี้สินอยู่ระหว่าง 25,001-50,000 บาท ร้อยละ 34.1 โดยมีหนี้สินภาคการเกษตรต่ำสุด 7,000 สูงสุด 120,000 และหนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 46,389.41 บาท

2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.1 อายุต่ำสุด 38 ปี อายุสูงสุด 80 ปี และอายุเฉลี่ย 59.61 ปี และร้อยละ 65.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

(2) สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ประกอบการเกษตร ร้อยละ 97.6 ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 65.9 เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 70.7 และคณะกรรมการกลุ่ม ร้อยละ 29.3

(3) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก ในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 95.1 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.32 คน มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร 1-3 คน ร้อยละ 100.0 โดยมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรต่ำสุด 1 คน สูงสุด 3 คน และจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 1.85 คน รายได้รวมภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 100,001 – 150,000 บาท/ปี ร้อยละ 36.6 โดยมีรายได้รวมภาคการเกษตรต่ำสุด 80,000 บาท/ปี สูงสุด 300,000 บาท/ปี และรายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,946.34 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 60,001 – 80,000 บาท/ปี ร้อยละ 17.1 โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 0 บาท/ปี สูงสุด 240,000 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 47,756.10 บาท/ปี ต้นทุนภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 40,001 – 60,000 บาท/ปี ร้อยละ 36.6 โดยมีต้นทุนภาคการเกษตรต่ำสุด 20,000 บาท/ปี สูงสุด 120,000 บาท/ปี และต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 65,365.85 บาท/ปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 60,001 – 90,000 บาท/ปี ร้อยละ 46.3 โดยมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 50,000 บาท/ปี สูงสุด 180,000 บาท/ปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 84,658.54 บาท/ปี และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีหนี้สินภาคการเกษตร ร้อยละ 82.9 โดยมีหนี้สินอยู่ระหว่าง 25,001-50,000 บาท ร้อยละ 41.2 โดยมีหนี้สินภาคการเกษตรต่ำสุด 30,000 สูงสุด 120,000 และหนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 62,500 บาท

1.3.2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) เกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบการณ์ด้านการเกษตรน้อยกว่า หรือเท่ากับ 20 ปี ร้อยละ 55.2 และมีการประกอบ

กิจกรรมทางการเกษตรมากที่สุด ได้แก่ ข้าว คิดเป็นร้อยละ 83.0 โดยส่วนใหญ่มีประเภทที่ดิน ประเภท โฉนดที่ดิน (น.ส.4) ร้อยละ 99.4 และมีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 11-15 ไร่ (ร้อยละ 31.5) และส่วนใหญ่ เป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตร ร้อยละ 71.5

2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประสบการณ์ด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 31.7 และมีการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร มากที่สุด ได้แก่ ข้าว คิดเป็นร้อยละ 85.4 โดยส่วนใหญ่มีประเภทที่ดิน ประเภทโฉนดที่ดิน (น.ส.4) ร้อยละ 100.0 และมีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 6-10 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ (ร้อยละเท่ากัน 24.4) และส่วนใหญ่เป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตร ร้อยละ 73.2

1.3.3 ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับ บริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

(1) *ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.* พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. มีระดับความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 10 ประเด็น โดยความคิดเห็นที่ได้รับความเห็นด้วยระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมี องค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (ค่าเฉลี่ย 4.85) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ต้องมีบริการด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ครบวงจร เช่น คลินิกปรึกษาปัญหาดินปุ๋ย, การวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.73) และความ ชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำของเจ้าหน้าที่ ศตปช. มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการ จัดการด้านดินและปุ๋ยของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.72) ตามลำดับ

(2) *ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.* พบว่า ความ ต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.60) ทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านการบริการอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) และความต้องการด้าน องค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.60) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกความต้องการแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ความต้องการด้านการบริการ ได้แก่ การชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำขั้นตอนในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.79) ความเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการ ให้บริการของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.77) ขั้นตอนการเข้ารับบริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความคล่องตัว (ค่าเฉลี่ย 4.76) และความรวดเร็วในการให้บริการ / การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.73) ตามลำดับ

ความต้องการด้านองค์ความรู้ ได้แก่ การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการดิน และปุ๋ยที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 4.72) การอบรมให้ความรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน / เทคโนโลยีปุ๋ยสั่ง

ตัด (ค่าเฉลี่ย 4.62) การอบรมให้ความรู้การตรวจวิเคราะห์ดิน แผลผล และการปรับปรุงดินให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.61) สื่อองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, เว็บไซต์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.59) และองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลชุดดินในเขตพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.44) ตามลำดับ

2) ความต้องการของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ความต้องการของสมาชิก อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.59) ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนทรัพยากร (ค่าเฉลี่ย 4.76) ด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.56) และด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.45) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกความต้องการแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ได้แก่ สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ค่าเฉลี่ย 4.88) สนับสนุนแม่ปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 4.76) สนับสนุนเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรใหม่ๆ / งบประมาณเพื่อเป็นเงิน ทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.73) และสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.68) ตามลำดับ

ด้านความรู้ ได้แก่ อบรม ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยแก่สมาชิก / อบรมและสาธิตการตรวจวิเคราะห์ดินแก่สมาชิก / อบรม ให้ความรู้การผสม ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.66) ความรู้ในขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 4.46) และให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการทุนบัญชี และการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.34) ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานศูนย์จัดการ ดินปุ๋ยชุมชนอย่างต่อเนื่อง / เพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.71) รองลงมา ได้แก่ เน้นให้เจ้าหน้าที่ลงมือปฏิบัติจริง (ค่าเฉลี่ย 4.37) และเจ้าหน้าที่เพิ่มทักษะในการพูดและอธิบาย (ค่าเฉลี่ย 4.27) ตามลำดับ และพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 4.17)

3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

(1) ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.90) ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ สมาชิก ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.07) การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.01) การสนับสนุนของภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 3.99) และกรรมการและการบริหาร (ค่าเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกปัญหาแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านสมาชิก ศตปช. ได้แก่ สมาชิกขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการให้บริการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การบริการผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, การตรวจวิเคราะห์ดิน เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.20) สมาชิกที่ทำหน้าที่บริการอายุมาก ส่งผลต่อการสื่อสาร การรับรู้สำหรับศูนย์จัดการดิน

ปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.14) และสมาชิกดำเนินงาน ศตปช.ไม่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.02) สมาชิกขาดการอบรม/ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.00) และสมาชิกที่ให้บริการมีองค์ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.98) ตามลำดับ

ด้านการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทและหน้าที่การดำเนินงาน ส่งผลให้เกษตรกรเข้าใช้บริการน้อย (ค่าเฉลี่ย 4.19) ศตปช.ขาดการบริการด้านเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 4.05) และศตปช.ขาดสื่อองค์ความรู้สำหรับการเรียนรู้ของเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.01) ศตปช. ขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.95) และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีเวลาเปิด-ปิด และการให้บริการที่ไม่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 3.86) ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนของภาครัฐ ได้แก่ ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านแม่ปุ๋ยจากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.07) ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านความรู้ที่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.04) และการได้รับสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตของภาครัฐเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่มีการจัดสรรงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.99) และเมื่อมีอบรมแล้วขาดการติดตามจากภาครัฐ / ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านการเปิดตลาด เพื่อขยายพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.93)

ด้านกรรมกรและการบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการ ศตปช.ขาดเทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิผล (ค่าเฉลี่ย 3.98) และคณะกรรมการขาดความรู้ในการพัฒนา ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 3.64) และคณะกรรมการ ศตปช. มีการตัดสินใจที่ไม่เด็ดขาด / คณะกรรมการ ศตปช. ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นเท่าที่ควร (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.40) และคณะกรรมการ ศตปช. ขาดการมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย 3.28) ตามลำดับ

(2) *ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.*

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ สมาชิก ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.62) การสนับสนุนของภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.62) กรรมกรและการบริหาร (ค่าเฉลี่ย 4.61) และการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.58) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกข้อเสนอแนะแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านสมาชิก ศตปช. ได้แก่ ควรมีการจัดหน้าที่ให้ดี เพื่อให้เกิดการบริการของ ศตปช. อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.64) ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในด้านการตรวจวิเคราะห์ดิน, และผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.62) ควรมีการพัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการอย่างต่อเนื่อง / ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้เกษตรกรที่สนใจอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.61) และควรมีสมาชิกที่อายุน้อย มีความคล่องแคล่วในการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 4.64) ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนของภาครัฐ ได้แก่ ภาครัฐควรมีงบประมาณในการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.68) รองลงมา ได้แก่ อยากให้ภาครัฐสนับสนุนด้านการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.66) เมื่อมีการจัดอบรมจากภาครัฐควรมีการติดตามผลจากเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการพัฒนา ศตปช. ในระยะยาว ค่าเฉลี่ย 4.65) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในส่วนของ แม่ปุ๋ย หรือแหล่งจำหน่ายแม่ปุ๋ยราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 4.63) และควรมีการส่งเสริมด้านตลาดการเกษตร เพื่อเพิ่มช่องทางของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.48) ตามลำดับ

ด้านกรรมการและการบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการต้องมีการใช้เทคนิคในการสื่อสารที่มีประสิทธิผล (ค่าเฉลี่ย 4.72) ควรมีการบูรณาการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านต่างๆในการพัฒนา ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.70) คณะกรรมการต้องมีความโปร่งใส ไม่เอาเปรียบมีจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.65) คณะกรรมการต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและผู้มาใช้บริการ ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.63) และคณะกรรมการต้องกล้าตัดสินใจ ไม่โลเล ลังเล (ค่าเฉลี่ย 4.33) ตามลำดับ

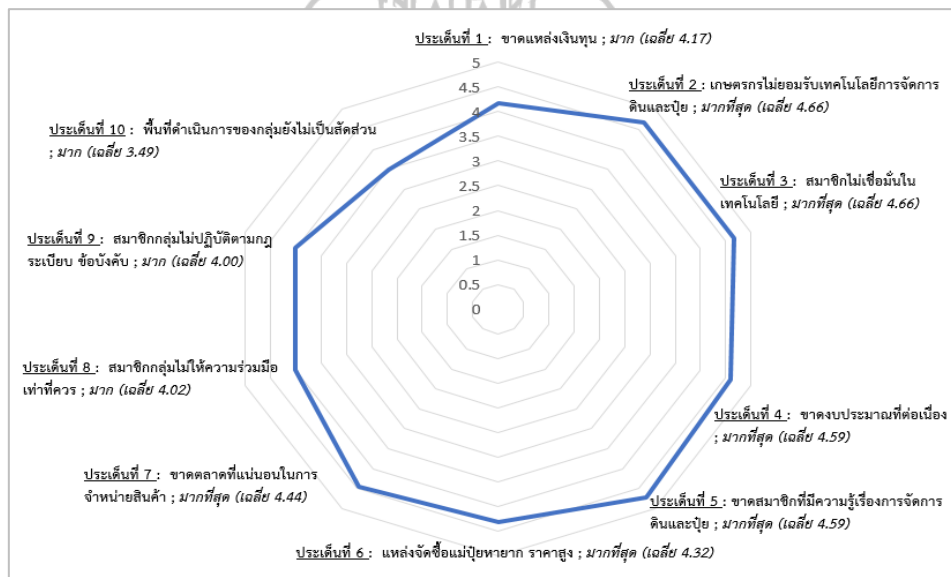
ด้านการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 4.72) ส่งเสริมการแจกสื่อองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.67) ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 4.56) ศตปช. ควรมีการกำหนดเวลาเปิด-ปิดที่แน่นอนให้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.55) และส่งเสริมให้มีการเพิ่มศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายในชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.39) ตามลำดับ

4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(1) ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ปัญหาของสมาชิก อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.51) ทั้งหมด 6 ประเด็น ได้แก่ ขาดสมาชิกที่มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยในการให้บริการเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.73) เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต / สมาชิกกลุ่มบางรายไม่เชื่อมั่นในเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ย (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.66) ขาดงบประมาณในการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.59) ขาดตลาดที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 4.44) และแหล่งจัดซื้อแม่ปุ๋ยหายาก ราคาสูง (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก ทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ ขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.17) สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (ค่าเฉลี่ย 4.02) สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00) และพื้นที่ดำเนินการของกลุ่มยังไม่เป็นสัดส่วน (ค่าเฉลี่ย 3.49) ตามลำดับ (2) ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า

ข้อเสนอแนะของสมาชิก อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.35) ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ควรมีการสร้างแปลงสาธิตโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเปรียบเทียบกับการทำเกษตรด้วยวิธีเดิมของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.71) ควรมีการเขียนโครงการ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.68) ควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 4.66) ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.63) ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.56) และควรมีการจัดตารางสมาชิกกลุ่มในการทำหน้าที่ให้บริการแก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ควรมีการสร้างเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนระดับจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 4.20) ควรรวบรวมความต้องการแม่ปุ๋ยของสมาชิกก่อนการสั่งซื้อ เพื่อสามารถต่อรองราคาปุ๋ยได้ (ค่าเฉลี่ย 4.12) ควรร่วมกันจัดตั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน รวมถึงบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม (ค่าเฉลี่ย 4.07) และควรมีการระดมทุนของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.02) ตามลำดับ

ภาพที่ 5.1 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปประเด็นปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ภาพที่ 5.2 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปประเด็นข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดิน ปุ๋ยชุมชน

1.3.4 ความรู้ แหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

1) ความรู้และแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(1) ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า สมาชิกตอบคำถาม ถูกต้องเฉลี่ย ร้อยละ 60.70 โดยตอบคำถามได้ถูกต้องอยู่ระหว่าง 7-9 ข้อ (ร้อยละ 56.1) มีการตอบได้ ถูกต้องต่ำสุด 4 ข้อ สูงสุด 13 ข้อ และตอบถูกต้องเฉลี่ย 8.17 ข้อ โดยคำถามที่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เมื่อวัดค่าความเป็นกรดต่าง pH ของดินได้ค่าเท่ากับ 5.2 แสดงว่าดินมีสภาพ เป็นกรด (ร้อยละ 85.4) รองลงมา ได้แก่ ปุ๋ย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ย ชีวภาพ / พืชมีการใบล่างเหลืองซีดทั้งใบ ต่อมากลายเป็นสีน้ำตาลและหลุดร่วง หลังจากนั้นที่ใบ บนมีสีเหลือง แสดงว่าพืชแสดงอาการขาดธาตุไนโตรเจน (N) (ร้อยละเท่ากับ 70.7) และธาตุอาหาร หลัก คือ ธาตุอาหารที่พืชต้องการในปริมาณมาก ได้แก่ ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K) (ร้อยละ 63.4) ตามลำดับ

ส่วนคำถามที่สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับจากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ธาตุ (เฉลี่ย : ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับ

จากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 13 ธาตุ) (ร้อยละ 82.9) รองลงมา ได้แก่ เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ดินร่วน และดินเหนียว (เฉลี่ย : เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว) (ร้อยละ 70.7) และธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), สังกะสี (Zn), เหล็ก (Fe) (เฉลี่ย : ธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), แมกนีเซียม (Mg), กำมะถัน (S)) (ร้อยละ 63.4) ตามลำดับ

(2) แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า แหล่งความรู้ของสมาชิกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.62) โดยแหล่งความรู้ของสมาชิกที่อยู่ในระดับมากที่สุด 2 แหล่ง ได้แก่ สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 4.26) และสื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.21) ตามลำดับ แหล่งความรู้ของสมาชิกที่อยู่ในระดับมาก 1 แหล่ง ได้แก่ สื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 3.61) และแหล่งความรู้ของสมาชิกที่อยู่ในระดับปานกลาง 2 แหล่ง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 3.06) และสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 2.99) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกแหล่งความรู้แต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

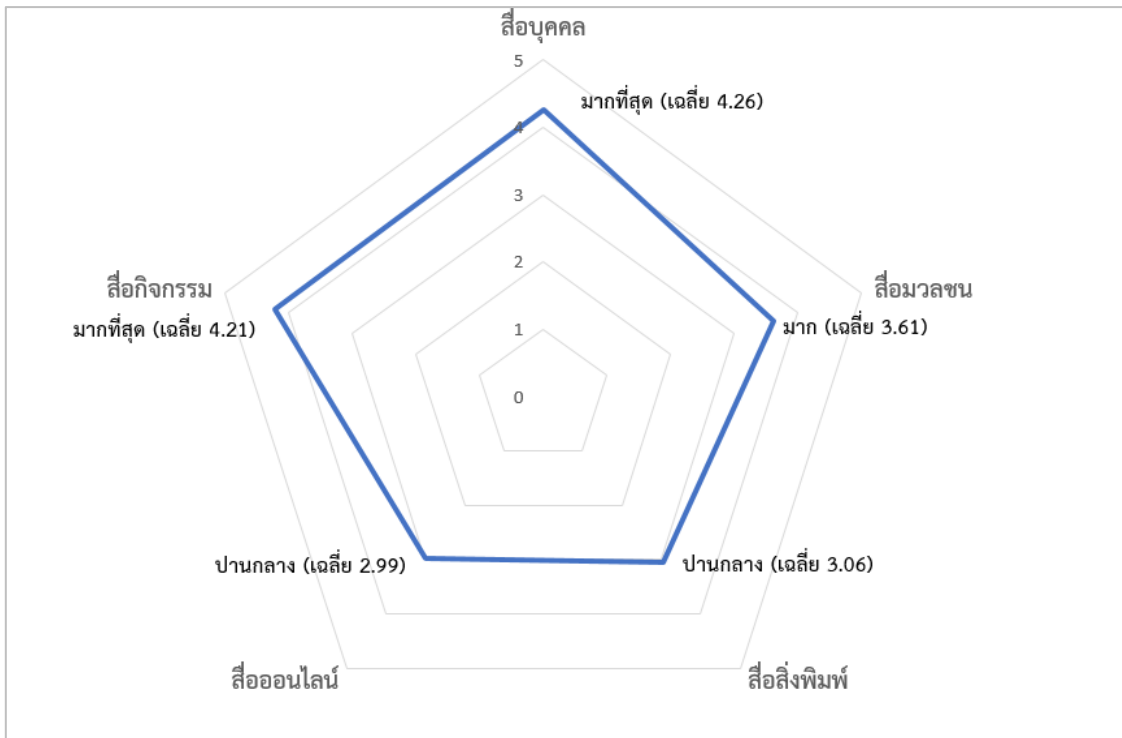
สื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.61) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.46) อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.32) ปราชญ์ชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.29) และเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.22) ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.12) และครอบครัว/ญาติพี่น้อง (ค่าเฉลี่ย 3.80) ตามลำดับ

สื่อกิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.59) การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.41) การสัมมนา / การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.05) และการประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.95) ตามลำดับ

สื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และหอกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.61)

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 3.20) หนังสือ / วารสาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.07) และหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.90) ตามลำดับ

สื่อออนไลน์ ได้แก่ ยูทูป (Youtube) (ค่าเฉลี่ย 3.12) ไลน์ (Line) (ค่าเฉลี่ย 3.07) เฟซบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย 3.05) และเว็บไซต์ (Website) (ค่าเฉลี่ย 2.71) ตามลำดับ

ภาพที่ 5.3 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปแหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2) ความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ในการดำเนินงาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.62) ทั้งหมด 2 ปัจจัย ได้แก่ ประเด็น ภายใน ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.59) และประเด็นภายนอก ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.65) ตามลำดับ และเมื่อ พิจารณาแต่ละปัจจัย สรุปได้ดังนี้

(1) ประเด็นภายใน ศตปช. ได้แก่ ความเข้มแข็งของกลุ่มและการสร้างและ รักษามาตรฐานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.76) มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.71) เป้าหมายของกลุ่ม / ประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.68) ผู้นำและคณะกรรมการ ของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.59) กิจกรรมของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.54) และการเสียสละของ สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.49) จำนวนสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.05) และกฎกติกาที่เหมาะสมของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.00) ตามลำดับ

(2) ประเด็นภายนอก ศตปช. ได้แก่ ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร / องค์ความรู้ต่างๆของหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริม กลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.83) การ ยอมรับเทคโนโลยีด้าน การจัดการดินและปุ๋ยของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.80) การสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ เช่น งบประมาณ, เครื่องมือ, อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น / ความต่อเนื่องของงบประมาณ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.68) นโยบายภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.59) ตลาด

จำหน่ายที่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 4.54) เครือข่ายของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.46) และข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม ศตปช. (ค่าเฉลี่ย 4.29) ตามลำดับ

1.3.5 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

ประโยชน์ที่ได้รับหลังเข้ารับบริการ ศตปช. พบว่า เกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.57) ทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.61) และ ด้านเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.53) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกประโยชน์แต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการผลิต ได้แก่ ต้นทุนการผลิตลดลง (ค่าเฉลี่ย 4.67) ลดความสิ้นเปลืองวัตถุดิบจากการผลิต / ได้ปุ๋ยตามต้องการ สะดวก มีมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.66) ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.62) และผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.44) ตามลำดับ

ด้านเกษตรกร ได้แก่ มีองค์ความรู้ในการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 4.81) เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.65) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.48) เกษตรกรมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.39) และมีความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรท่านอื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 4.30) ตามลำดับ

ภาพที่ 5.4 แผนภูมิเรดาร์แสดงการสรุปประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

1) การวิเคราะห์ SWOT ในการจัดสนทนาแบบกลุ่ม พบว่า

(1) จุดแข็งที่สำคัญของกลุ่ม คือ มีความเป็นผู้นำ ยุติธรรม เสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความเข้มแข็ง คณะกรรมการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่วางไว้ได้อย่างดี และมีประสิทธิภาพ มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกได้ สมาชิกมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมของกลุ่ม และมีวัตถุประสงค์หลักเดียวกัน คือ ต้องการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้องค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย คณะกรรมการ และสมาชิก พร้อมเปิดรับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ และวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนากลุ่มที่ตั้งศูนย์มีอาคารเป็นสัดส่วน การคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้กับถนนสายหลัก

(2) จุดอ่อนที่สำคัญของกลุ่ม คือ คณะกรรมการ และสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี จึงไม่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรที่เข้ารับบริการได้ สมาชิกบางรายยังขาดองค์ความรู้ เพื่อให้บริการเกษตรกรที่เข้ามาใช้บริการ และไม่สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้กลุ่มขาดการประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ส่งผลให้ขาดการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการ และสมาชิก นอกจากนี้ยังขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และไม่มีภาระค้ำประกันภายในกลุ่ม ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก ขาดการรวบรวมความต้องการเพื่อหาปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น แม่ปุ๋ย เป็นต้น ส่งผลให้ขาดทุนทรัพย์ในการบริหารจัดการ

(3) โอกาสที่สำคัญของกลุ่ม คือ กลุ่มได้รับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี เครื่องจักร และงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร, ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรี เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐมีการสร้างเครือข่ายให้แก่กลุ่ม เช่น การเชิญเป็นวิทยากร, การศึกษาดูงาน, การประชุมระดับจังหวัด เป็นต้น อีกทั้งมีการบูรณาการความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนากลุ่ม เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอท่ามาย, สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเพชรบุรี, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น และในปัจจุบันเป็นยุคที่เกษตรกรให้ความสนใจกับเทคโนโลยีที่ช่วยในการพัฒนาด้านการเกษตร และเป็น ยุคดิจิทัล และอินเทอร์เน็ต

(4) อุปสรรคที่สำคัญของกลุ่ม คือ เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่ยอมรับเทคโนโลยี การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเท่าที่ควร ปัจจัยการผลิต ได้แก่ แม่ปุ๋ย มีราคาแพง และราคา ฝนผวน และบางช่วงขาดแคลนไม่สามารถหาซื้อได้ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

2) การวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อจัดทำกลยุทธ์และกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ามาย จังหวัดเพชรบุรี

(1) กลยุทธ์เชิงรุก

ก. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเวทีอย่างต่อเนื่องทุกเดือน เพื่อให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนด้านปุ๋ยลงได้ครบทุกคน

ข. ส่งเสริมและสนับสนุน การขยายผลการดำเนินงานของ ศคปช. โดยการเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ ของหน่วยงาน

ค. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. โดยให้คณะกรรมการที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook

ง. จัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น หรือเกษตรกรในชุมชน

(2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข

ก. ขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องขององค์ความรู้ในด้านต่างๆ โดยเน้นการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีแก่สมาชิก และการเป็นวิทยากร

ข. เพิ่มช่องทางการสื่อสารแผนงานคณะกรรมการ และสมาชิก โดยใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น การสร้าง Line กลุ่ม, การแบ่งปันองค์ความรู้ผ่าน Facebook เป็นต้น

(3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน

ก. ปรับรูปแบบและวิธีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวที่สามารถ ลดปริมาณการใส่แม่ปุ๋ยลงได้ในช่วงปุ๋ยแพง

ข. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ การแสดงให้เห็นการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น การทำแปลงสาธิต, ป้ายเปรียบเทียบวิธีการใส่ปุ๋ย

(4) กลยุทธ์เชิงรับ

ก. วางแผนการผลิตและปริมาณปุ๋ยเคมีที่ต้องใช้ของกลุ่มให้ชัดเจน อยู่ในช่วงเดียวกัน เพื่อวางแผนการจัดซื้อให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีในท้องตลาด และการรวบรวมจัดซื้อของกลุ่ม

ข. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลกองทุนและจัดให้มีการระดมทุน เพื่อนำมาใช้ในการจัดสรรปัจจัยการผลิตในช่วงที่มีราคาผันผวน

2. อภิปรายผล

2.1 ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

(1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 57.20 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบการเกษตรเป็นอาชีพหลัก รายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 112,978.79 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 38,503.03 บาท/ปี ต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 40,646.67 บาท/ปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 51,930.30 บาท/ปี และมีหนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 46,389.41 บาท

(2) ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี กิจกรรมทางการเกษตรที่ประกอบมากที่สุด ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่ถือครอง อยู่ระหว่าง 11-15 ไร่ และส่วนใหญ่เป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตรเอง

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จากการวิจัย พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.61 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบการเกษตรเป็นอาชีพหลัก รายได้รวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,946.34 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 47,756.10 บาท/ปี ต้นทุนภาคการเกษตรเฉลี่ย 65,365.85 บาท/ปี รายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 84,658.54 บาท/ปี และมีหนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 62,500 บาท

(2) ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน จากการวิจัย พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ด้านการเกษตร อยู่ระหว่าง 31-40 ปี กิจกรรมทางการเกษตรที่ประกอบมากที่สุด ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่ถือครอง อยู่ระหว่าง 6-10 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ และส่วนใหญ่เป็นเจ้าของแปลงกิจกรรมเกษตรเอง

2.2 ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2.2.1 ความคิดเห็น และความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

(1) ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

จากการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. มีระดับความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 10 ประเด็น โดยความคิดเห็นที่ได้รับความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้, ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องมีบริการด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ครบวงจร เช่น คลินิกปรึกษาปัญหาดินปุ๋ย, การวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด เป็นต้น และความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำของเจ้าหน้าที่ ศตปช. มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการจัดการด้านดินและปุ๋ยของเกษตรกร ตามลำดับ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ภัทธราณีษฐ์ พันธุ์พรม (2563, น.84) ที่กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของ ศตปช. ต้องมีการให้บริการวิชาการด้านดินและปุ๋ย และมีการให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดทดสอบ NPK และ pH ในดิน สามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรมีความเชื่อมั่นใน ศตปช. เนื่องจาก ศตปช. ตำบลวังไคร้ ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ เครื่องมือ เทคโนโลยีในการผลิต จากหน่วยงานภาครัฐหลากหลายหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดเพชรบุรี ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการดินและปุ๋ย

(2) ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

จากการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งหมด 2 ด้าน โดยความต้องการด้านการบริการ มากกว่าความต้องการด้านองค์ความรู้ ตามลำดับ โดยความต้องการด้านการบริการของเกษตรกรที่ต้องการมากที่สุด ได้แก่ การชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำขั้นตอนในการให้บริการของเจ้าหน้าที่, ความเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่, ขั้นตอนการเข้ารับบริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความคล่องตัว ความรวดเร็วในการให้บริการ และการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร ทองรอด และคณะ (2563) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้ในการผลิตมังคุด มากกว่า ด้านความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร และด้านความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่า ในปัจจุบันเกษตรกรสามารถหาองค์ความรู้ได้จากหลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ ดังนั้น การบริการต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น ความชัดเจนในการอธิบาย ความกระตือรือร้นเอาใจใส่ และความรวดเร็วในการให้บริการ จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความประทับใจ และสามารถสร้างความเชื่อมั่นในการยอมรับเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยได้อีกทางหนึ่ง

2.2.1 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ความต้องการของสมาชิก ทั้ง 3 ด้าน สมาชิกมีความต้องการด้านการสนับสนุนทรัพยากร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้ และด้านการสนับสนุน

ของเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ โดยความต้องการด้านการสนับสนุนทรัพยากรที่สมาชิกต้องการมากที่สุด ได้แก่ สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์, สนับสนุนแม่ปุ๋ย, สนับสนุนเทคโนโลยี หรือเครื่องจักรใหม่ๆ, งบประมาณเพื่อเป็นเงิน ทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดิน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กาญจนารมณฺ์ ทองโปร่ง และคณะ (2562) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มากกว่าร้อยละ 60 มีความต้องการสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริม การเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา แพรภทพิศุทธิ์ (2557) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการรับ บริการสารสนเทศทางการเกษตรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การรับบริการสารสนเทศทาง การเกษตร (จุลสารฉบับการ์ตูน) โดยภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก สามารถอภิปราย ได้ว่า เกษตรกรในปัจจุบันมีความต้องการองค์ความรู้ในการผลิต ซึ่งสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น แผ่น พับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น สามารถเข้าใจง่าย เนื่องจากเป็นสื่อองค์ความรู้เฉพาะเรื่อง นอกจากนี้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ยังสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีรูปแบบที่น่าสนใจ ส่งผลให้การรับข้อมูลเกิดประสิทธิภาพ มากขึ้น

2.2.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ

(1) ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. ทั้งหมด 4 ด้าน เกษตรกรเห็นด้วยกับปัญหาด้านสมาชิก ศตปช. มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การ ดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน, การสนับสนุนของภาครัฐ และกรรมการและการบริหาร ตามลำดับ โดยปัญหาด้านสมาชิก ศตปช. ที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ สมาชิกขาดการ ประชาสัมพันธ์ด้านการให้บริการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การบริการผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ ดิน, การตรวจวิเคราะห์ดิน เป็นต้น, สมาชิกที่ทำหน้าที่บริการอายุมาก ส่งผลต่อการสื่อสาร การรับรู้ สำหรับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และสมาชิกดำเนินงาน ศตปช. ไม่ต่อเนื่อง, สมาชิกขาดการอบรม/ให้ ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกที่ให้บริการมีองค์ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยไม่เพียงพอ ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร เวชกามา และคณะ (2561) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้าน ห้วยหลาว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สมาชิกกลุ่มขาดประสบการณ์ในการทำงานเป็น ทีม สามารถอภิปรายได้ว่า เนื่องจากคณะกรรมการ และสมาชิก ศตปช. ตำบลวังไคร้ ส่วนใหญ่เป็น ผู้สูงอายุ จึงขาดการประชาสัมพันธ์ช่องทางออนไลน์ ส่งผลให้การดำเนินงานของ ศตปช. ตำบลวังไคร้ ยังไม่เป็นที่รู้จักในพื้นที่เท่าที่ควร

(2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

จากการศึกษา พบว่า ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช. ทั้งหมด 4 ด้าน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านสมาชิก ศตปช. มากที่สุด รองลงมา ได้แก่

การสนับสนุนของภาครัฐ, กรรมการและการบริหาร และการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตามลำดับ โดยข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรด้านสมาชิก ศตปช. ที่แนะนำมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการจัด หน้าที่ให้ดี เพื่อให้เกิดการบริการของ ศตปช. อย่างต่อเนื่อง, ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องใน ด้านการตรวจวิเคราะห์ดิน,และผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, ควรมีการพัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ที่ ให้บริการอย่างต่อเนื่อง, ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้เกษตรกรที่สนใจ อย่างต่อเนื่อง และควรมีสมาชิกที่อายุน้อย มีความคล่องแคล่วในการสื่อสาร ตามลำดับ สอดคล้องกับ ญรัฐ รัตนเจริญ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์การการเกษตรด้านการ บริหารจัดการกลุ่ม ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิก ต้องมีการกำหนดระเบียบภายในกลุ่ม จุดมุ่งหมาย กลุ่มที่ชัดเจน วางระบบสื่อสารระหว่างสมาชิก การจัดการข้อมูลการจัดสรรผลประโยชน์ การบริหารจัดการแบบบูรณาการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สมาชิก การมีแผนปฏิบัติงานของ โครงการ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มและองค์กรต้องสามารถตอบสนองความต้องการของ สมาชิกได้ มีบรรยากาศที่ให้ความสนับสนุนสมาชิก ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง สามารถ อภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการองค์กรที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานของ ศตปช. เป็นไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรนั้นมีหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการกลุ่มและองค์กร การ บริหารจัดการด้านองค์ความรู้การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2.2.4 ปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ย ชุมชน

(1) ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีปัญหาในการ ดำเนินงานศูนย์จัดการ ดินปุ๋ยชุมชน ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ (1) ขาดสมาชิกที่ มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยในการให้บริการเกษตรกร (2) เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยีการ จัดการดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต (3) สมาชิกกลุ่มบางรายไม่เชื่อมั่นในเทคโนโลยีการจัดการดิน และปุ๋ย (4) ขาดงบประมาณในการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง (5) ขาดตลาดที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า (6) แหล่งจัดซื้อแม่ปุ๋ยหายาก ราคาสูง ตามลำดับ และมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนภายในกลุ่ม (2) สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความ ร่วมมือเท่าที่ควร (3) สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม (4) พื้นที่ดำเนินการของ กลุ่มยังไม่เป็นสัดส่วน ตามลำดับ สอดคล้องกับ วสุกาญจน์ ปานชริบ (2559, น.55) ที่ศึกษาปัญหา เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการแปรผลค่าวิเคราะห์ดิน สามารถอภิปรายได้ว่า เนื่องจากสมาชิก ศตปช. ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่งผลการ

เรียนรู้เป็นไปได้ช้า ไม่มีความรู้ในด้านเทคโนโลยี และยังขาดการรับรู้ความเข้าใจและไม่สามารถปฏิบัติได้

(2) ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ข้อเสนอแนะของสมาชิก อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน ได้แก่ (1) ควรมีการสร้างแปลงสาธิตโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเปรียบเทียบกับการทำเกษตรด้วยวิธีเดิมของเกษตรกร (2) ควรมีการเขียนโครงการ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในพื้นที่ (3) ควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน (4) ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย อย่างสม่ำเสมอ (5) ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม (6) ควรมีการจัดตารางสมาชิกกลุ่มในการทำหน้าที่ให้บริการแก่เกษตรกร ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ควรมีการสร้างเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนระดับจังหวัด (2) ควรรวบรวมความต้องการแม่ปุ๋ยของสมาชิกก่อนการสั่งซื้อ เพื่อสามารถต่อรองราคาปุ๋ยได้ (3) ควรร่วมกันจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน รวมถึงบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม (4) ควรมีการระดมหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุน ตามลำดับ สอดคล้องกับ ธนาคานันต์ ด้วงสวัสดิ์ (2564, น.82) ที่ศึกษา แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ข้อเสนอแนะด้านบทบาทและภารกิจ กลุ่มจะนำรูปแบบเทคโนโลยีและนวัตกรรม การใช้ปุ๋ยลดต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพที่น่าสนใจเข้ามาถ่ายทอด เผยแพร่ เพื่อนำมาสู่วิธีการที่ไม่ให้ความสนใจและเกษตรกรรายอื่นๆ หันมาสนใจและนำไปประยุกต์ใช้ โดยจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ วิธีการพร้อมกับการจัดทำแปลงสาธิต เช่น การนำรูปแบบและวิธีการของโรงเรียนเกษตรกรมาใช้ให้เกษตรกรสมาชิกและเกษตรกรรายอื่นที่ใกล้เคียงได้มาร่วมลงมือปฏิบัติไปพร้อมกัน สามารถอภิปรายได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงไม่เชื่อและไม่ยอมรับองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีที่ถูกถ่ายทอดผ่านตัวอักษรเท่านั้น แต่จำเป็นต้องผ่านการปฏิบัติ หรือทดลองผ่านแปลงสาธิตที่เห็นผลได้ชัดเจนมากกว่า

2.3 ความรู้ แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2.3.1 ความรู้ แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(1) ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิก ศตปช. มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ ศตปช. ร้อยละ 61.4 โดยมากกว่าความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย ที่ได้ร้อยละ 60.0 และสมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.1 ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาปัญหาของสมาชิก ศตปช. ของผู้วิจัย ที่พบว่า ปัญหาของสมาชิก ศตปช. ที่อยู่ในระดับมากที่สุดอันดับแรก คือ สมาชิกขาดสมาชิกที่มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยในการให้บริการเกษตรกร

(2) แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิก ศตปช. ได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ ได้แก่ สื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สื่อกิจกรรม, สื่อมวลชน, สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ตามลำดับ สามารถอภิปรายได้ว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุมาก การเรียนรู้ล่าช้า และในปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาผ่านช่องทางออนไลน์ จึงทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้เหล่านั้นได้ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้

2.3.2 ความเข้มแข็งของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ประกอบด้วย ประเด็นภายใน ศตปช. และประเด็นภายนอก ศตปช. ซึ่งประเด็นภายใน ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 10 ปัจจัย ได้แก่ ความเข้มแข็งของกลุ่ม การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดี เป้าหมายของกลุ่ม ประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่ม ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่ม ศตปช. กิจกรรมของกลุ่ม ศตปช. การเสถียรของสมาชิก จำนวนสมาชิก และกฎกติกาที่เหมาะสมของกลุ่ม ศตปช. ตามลำดับ สอดคล้องกับ รวีวรรณ ไชยเมืองเลน (2553, น. 41) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม คือการบริหารจัดการที่ดีมีการกระจายการทำงานโดยมอบหมายและการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ด้านความเป็นผู้นำของคณะกรรมการ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม และชาติรี บุญนาค (2544, น.57) ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการทำงานของผู้นำกลุ่มมีระดับความคิดเห็นมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุรนิจ มัลลเวโด (2557, น.105) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำ และด้านทัศนคติของสมาชิก สามารถอภิปรายได้ว่า ความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นประเด็นภายใน ศตปช. ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เนื่องจากการทำงานในรูปแบบกลุ่ม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของสมาชิกทุกคน เพื่อขับเคลื่อนให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนับได้ว่าความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จอีกด้วย

นอกจากนี้ประเด็นภายนอก ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุด 10 ปัจจัย ได้แก่ ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์ความรู้ต่างๆของหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริมกลุ่ม ศตปช. การยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยของเกษตรกร การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น งบประมาณ, เครื่องมือ, อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น ความต่อเนื่องของงบประมาณ และเทคโนโลยีใหม่ๆของกลุ่ม ศตปช. นโยบายภาครัฐ ตลาดจำหน่ายที่แน่นอน เครือข่ายของกลุ่ม ศตปช. และข้อมูล

ข่าวสารของกลุ่ม ศตปช. สอดคล้องกับ บุชราภรณ์ ต่างใจ (2558) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพชาวเขา ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 2) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน 3) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน สามารถอภิปรายได้ว่า ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นประเด็นภายนอก ศตปช. ที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการดำเนินงาน ศตปช. อาจเป็นเพราะเกษตรกรให้ความสำคัญ และเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีการติดต่อลงพื้นที่เยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่อง

2.4 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. และสภาพแวดล้อมภายในภายนอก และกลยุทธ์การพัฒนาของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

2.4.1 ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

จากการศึกษา พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช. อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 10 ประเด็น โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์ด้านการผลิต มากกว่าด้านเกษตรกร และเมื่อพิจารณารายประเด็น ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับหลังจากเข้ารับบริการ ศตปช. มากที่สุด ได้แก่ มุ่งมั่นความรู้ในการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ ต้นทุนการผลิตลดลง ลดความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมจากการผลิต และได้ปุ๋ยตามต้องการ สะดวกมีมาตรฐาน ตามลำดับ สามารถอภิปรายได้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับของเกษตรกรหลังเข้ารับบริการ ศตปช. สอดคล้องกับความคิดเห็นที่เกษตรกรคาดหวังต่อ ศตปช. นั่นคือศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมุ่งมั่นความรู้ด้านการจัดการดิน และปุ๋ยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ส่งผลให้เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ต้นทุนการผลิตลดลงต่อไป

2.4.2 สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก และกลยุทธ์การพัฒนาของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(1) สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน)

จากการศึกษา พบว่า จุดแข็งที่สำคัญของกลุ่ม คือ ประธานมีความเป็นผู้นำ ยุติธรรม เสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความเข้มแข็ง คณะกรรมการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่วางไว้ได้ดี และมีประสิทธิภาพ มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกได้ สมาชิกมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมของกลุ่ม และมีวัตถุประสงค์หลักเดียวกัน คือ ต้องการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้องค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย คณะกรรมการ และสมาชิกพร้อมเปิดรับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ และวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนากลุ่มที่ตั้งศูนย์มีอาคารเป็นสัดส่วน การคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้กับถนนสายหลัก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรหม

(2562) พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ปัจจัย ได้แก่ บรรยากาศของกลุ่ม ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม เป้าหมายของกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม แรงผลักดันของกลุ่ม สามารถอภิปรายได้ว่า เนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกเป็นเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน จึงเกิดความสามัคคี และร่วมกิจกรรมต่างๆด้วยกันบ่อยครั้งจนเกิดความเชื่อมั่นในคณะกรรมการของกลุ่ม

ในขณะที่จุดอ่อนที่สำคัญของกลุ่ม คือ คณะกรรมการ และสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี จึงไม่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรที่เข้ารับบริการได้ สมาชิกบางรายยังขาดองค์ความรู้ เพื่อให้บริการเกษตรกรที่เข้ามาใช้บริการ และไม่สามารถเป็นวิทยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ กลุ่มขาดการประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ส่งผลให้ขาดการสื่อสารระหว่าง คณะกรรมการ และสมาชิกนอกจากนี้ยังขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และไม่มีภาระค้ำประกันภายในกลุ่ม ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก ขาดการรวบรวมความต้องการเพื่อหาปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น แม่ปุ๋ย เป็นต้น ส่งผลให้ขาดทุนทรัพย์ในการบริหารจัดการ ไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ไพศาล แก้วบุตรดี (2564) ศึกษาแนวทางพัฒนาศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สมาชิกศูนย์มีภารกิจมาก ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่าง ต่อเนื่อง และขาดโอกาสในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ สามารถอภิปรายผลได้ว่า เนื่องจาก คณะกรรมการ และสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงขาดความคล่องตัวในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม หลายด้าน เช่น ด้านเทคโนโลยี ด้านการเป็นวิทยากร เป็นต้น

(2) สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส อุปสรรค)

จากการศึกษา พบว่า โอกาสที่สำคัญของกลุ่ม คือ กลุ่มได้รับการสนับสนุน ด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี เครื่องจักร และงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริม การเกษตร, ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรี เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐมีการสร้างเครือข่ายให้แก่ กลุ่ม เช่น การเชิญเป็นวิทยากร, การศึกษาดูงาน, การประชุมระดับจังหวัด เป็นต้น อีกทั้งมีการบูรณา การความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนา กลุ่ม เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง, สถานีพัฒนาที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น และในปัจจุบันเป็นยุคที่ เกษตรกรให้ความสนใจกับเทคโนโลยีที่ช่วยในการพัฒนาด้านการเกษตร และเป็นยุคดิจิทัล และ อินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ไพศาล แก้วบุตรดี (2564) พบว่า ได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอและสำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรม ศูนย์ฯ และจัดอบรมกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง มีงบประมาณจากส่วนราชการ สนับสนุน และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความชำนาญและมีแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

สามารถอภิปรายได้ว่า ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จึงเกิดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลากหลายหน่วยงาน

ในขณะที่อุปสรรคที่สำคัญของกลุ่ม คือ เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่ยอมรับเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเท่าที่ควร ปัจจัยการผลิต ได้แก่ แม่ปุ๋ย มีราคาแพง และราคาผันผวน และบางช่วงขาดแคลนไม่สามารถหาซื้อได้ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ไพศาล แก้วบุตรดี (2564) พบว่า ฤดูกาลผลิตและสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับปัจจัยการผลิตที่ได้รับ การเกิดการระบาดของโรคอุบัติใหม่ทำให้เกษตรกรนำความรู้ไปใช้ได้น้อย และไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง สามารถอภิปรายได้ว่า การยอมรับเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง และต้องมีการทดลองปฏิบัติ อีกทั้งต้องมีความรู้ในการวิเคราะห์ดินเบื้องต้น

(3) กลยุทธ์การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

จากการศึกษา พบว่า กลยุทธ์เชิงรุกในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเวทีอย่างต่อเนื่องทุกเดือน เพื่อให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนด้านปุ๋ยลงได้ครบทุกคน, ส่งเสริมและสนับสนุน การขยายผลการดำเนินงานของ ศคปช. โดยการเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ ของหน่วยงาน, เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศคปช. โดยให้คณะกรรมการที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, จัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้ปุ๋ยลดต้นทุนให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น หรือเกษตรกรในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพศาล แก้วบุตรดี (2564) พบว่า การพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีความพร้อมในการให้บริการ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ด้วยการใช้ข้อมูลทางด้านวิชาการ พัฒนาหลักสูตรผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กระชับ และสามารถเรียนรู้ได้ ในระยะสั้น มีการสาธิตหรือฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสมด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีภาษาท้องถิ่นที่เข้าใจง่าย ตรงตามความต้องการของเกษตรกร หน่วยงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถอภิปรายได้ว่า การดำเนินงานของกลุ่มจำเป็นต้องอาศัยความเข้มแข็งและการร่วมมือร่วมใจกันของสมาชิก โดยผ่านการประชุมอย่างต่อเนื่องทั้งเพื่อติดตามการดำเนินงาน และสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีให้แก่กลุ่ม นอกจากนี้ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สรุปได้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกและคณะกรรมการ

(1) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ผลส่งให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างล่าช้า และมีองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีน้อย ดังนั้นจึงควรมีการสืบทอดความรู้ใหม่ให้เข้ามาเป็นสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีความคล่องตัวและมีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ในช่องทางออนไลน์ได้อีกด้วย

(2) การดำเนินงานของกลุ่ม ควรจัดให้มีการฝึกอบรม ฝึกสาธิตและการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในประเด็นที่สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องการ เช่น ด้านการจัดการดินและปุ๋ยแก่สมาชิก, อบรมและสาธิตการตรวจวิเคราะห์ดินแก่สมาชิก, ความรู้การผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, การเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น โดยคณะกรรมการกลุ่มร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(3) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนควรให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่ม ควรมีการจัดประชุมกลุ่มประจำเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ผลตอบแทนตามศักยภาพของกลุ่มและรายบุคคลที่ร่วมดำเนินการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่ม

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(1) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งผลให้การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มทั้งช่องทางออฟไลน์และออนไลน์เป็นไปได้น้อย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมด้านประชาสัมพันธ์ให้แก่กลุ่ม แนะนำการเปิดรับสมัครสมาชิกรุ่นใหม่เพิ่มเติม รวมถึงการระดมทุนภายในกลุ่มเพื่อเป็นต้นทุนในการบริหารจัดการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

(2) สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ขาดองค์ความรู้ เทคโนโลยีด้านการจัดการดินปุ๋ยชุมชน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีบทบาทในการพัฒนาการดำเนินงาน

ถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ให้กับสมาชิกนำเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่มาสนับสนุน เน้นสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบูรณาการหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม

(3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรเข้าร่วมการประชุมของกลุ่ม เพื่อร่วมชี้แนะแนวทางการพัฒนา รวมถึงสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ สมาชิก และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษา พบว่า

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้ การเป็นวิทยากร เป็นต้น อีกทั้งควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนภายในจังหวัด หรือจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการผลิต และสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆ

(2) การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ทุกหน่วยงานควรมีการร่วมกันจัดทำแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ โดยมีการจัดเวทีในการประเมินศักยภาพ รับฟังปัญหา และข้อเสนอแนะของกลุ่มเพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดทำแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป

3.1.4 ข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์

(1) ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปี เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพสูงสุด

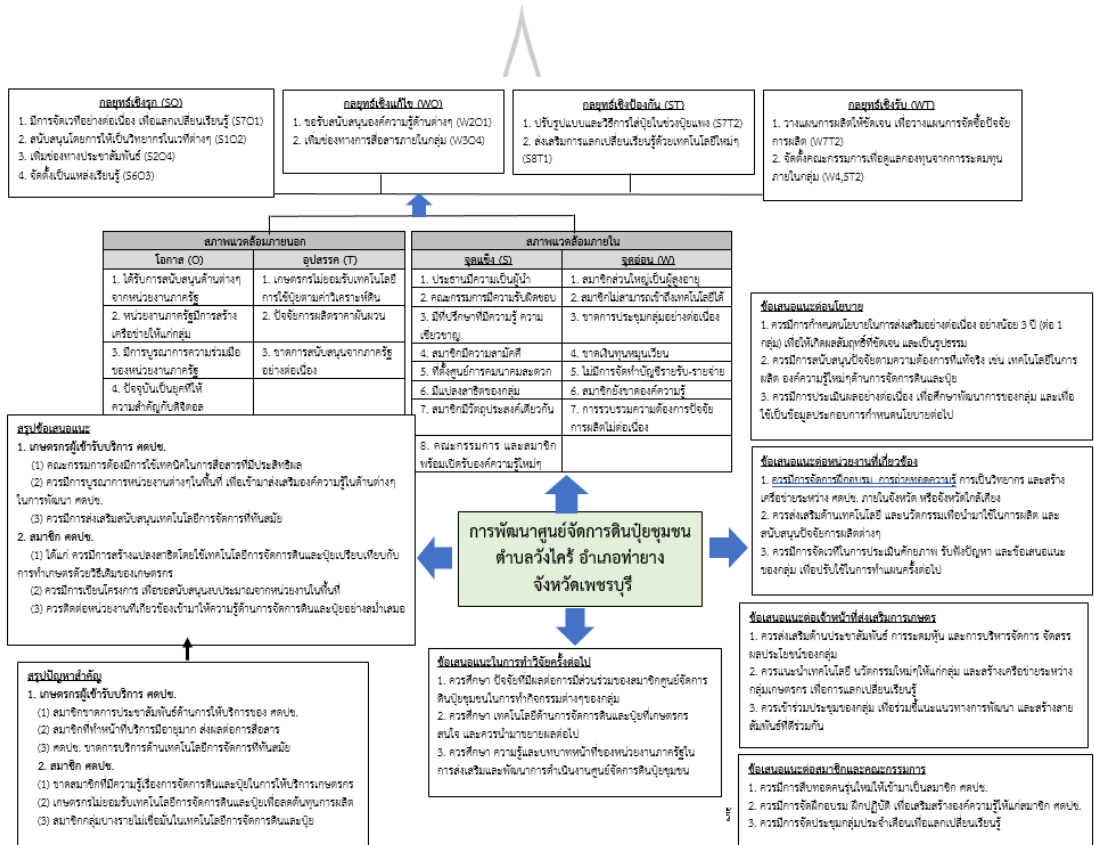
(2) ควรมีการสนับสนุนปัจจัยตามความต้องการของกลุ่มที่แท้จริง เช่น เทคโนโลยีในการผลิต องค์ความรู้ใหม่ๆด้านการจัดการดินและปุ๋ย เป็นต้น และควรมีการติดตามประเมินผลโดยเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อศึกษาพัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่ม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และสามารถนำไปเป็นแผนในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต่อไป

(2) ควรทำการวิจัย เรื่อง เทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่เกษตรกรสนใจ และควรนำมาขยายผลต่อไป เพื่อสามารถศึกษาเทคโนโลยีที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร

(3) ควรทำการวิจัย เรื่อง ความรู้และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการบูรณาการส่งเสริมและพัฒนา ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

ภาพที่ 5.5 สรุปการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ศูนย์วิทยบริการวชิรเวศน์

บรรณานุกรม

- กังสดาล กนกหงส์, นฤเบศร์ รัตนวัน และปภพ จีรัตน์. (2561) การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 36 (1): 75-84.
- กนกพร ทองรอด, พิชัย ทองดีเลิศและพัชราวดี ศรีบุญเรือง. ความต้องการรับบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 2563 : 38(4) : 555 -562.
- กาญจนารมณีย์ ทองโปร่ง, พลสรายุ สราญรมย์ และจินดา ขลิบทอง. (2562). การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน, (16), 3114 - 3120.
- กิตติยา นวนหิน. (2557). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ในอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.
- จิตจิรา ไชยขวัญ. (2556) ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอสวี จังหวัดชุมพร. สืบค้นจาก <https://esd.kps.ku.ac.th> > img > pdf > o_ag_ext10.
- เจณิภา คงอิม. (2561) การดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org> > rpu > article > download.
- ชัชวาล เรื่องประพันธ์. (2539). สถิติพื้นฐาน. ขอบแก่น : คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยวัฒน์ อัครปัญญา. (2560). ผลการบริหารจัดการส่งเสริมอาชีพผู้ผลิตเห็ดตับเต่าขององค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- ชาตรี บุญนาค. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.

- ชุตติกาญจน์ คานา. (2557). การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเขตที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ณัฐ รัตนเจริญ. (2554). หน่วยที่ 5 การบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร ใน เอกสารประกอบการสอน ชุตติกาญจน์ การพัฒนา กลุ่ม สถาบันและองค์การการเกษตร (หน่วยที่ 5, น. 1 – 57). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณิชาพาพันธ์ พันธุ์พาณิชย์. (2553) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอำเภอโพธารองจังหวัดร้อยเอ็ด.(วิทยานิพนธ์ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เทียมเมฆ เอื้องอังกูร. 2531. “การศึกษาความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยและครูวิชาภาษาไทยที่มีต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ธนานันต์ ดวงสวัสดิ์. (2564) แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลโพทะเล อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นภาพร เวชกามา, ธีระรัตน์ ชินแสน และสำราญ พิมราษ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรผสมผสานบ้านห้วยหลาว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. Factors Affecting of Successful Implementation of Integrated Farming Groups, Ban Huai Lao, Nachueak District, Maha Sarakham Province. เกณฑ์เกษตร 46 ฉบับพิเศษ 1 : (2561).
- นันทิกานต์ สิงคเสลิต, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2560). ความต้องการการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวในพื้นที่ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ Agricultural Extension Needs on Organic Fertilizer Usage in Paddy by Farmers in Nok Moug Sub-district, Mueang District, Surin Province. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นุรนัจ มาล์แวกโด. (2557). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนราธิวาส. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.

- บุญธรรม คำพอ. (2520). การศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับและไม่ยอมรับวิทยาการแผ่ใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีมูลนิธิบูรณะชนบท หมู่ที่ 10 ตำบลโพธิ์งาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชีพศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุษราภรณ์ ต่างใจ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพชาวเขา ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัญญา เปรมปรีดี. (2540, มกราคม). ความรู้คืออะไร. วารสาร BCM, 2(1): 81-82.
- พัฒนพิไล วุฒิสาวงค์. (2550). ความต้องการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ นครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พัชรินทร์ พันธุ์แน่น, 2543. ความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายที่เกิดจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขยะของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต 39 สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกริก, บทความย่อ.
- พจน์ บุญเรือง. 2522. เอกสารประกอบคำบรรยาย.อ้างโดย มนตรี เฉียบแหลม 2536. “ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้นำที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบล”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ไพรุ้ง บุญเลิศ และคณะ. (2560). ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์สาธิตการเกษตร ร้านค้าชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 16 พ.ค.67 จาก <https://s003.tci-thaijo.org>.
- ไพศาล แก้วบุตรดี. (2564). แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ภัทรานิษฐ์ พันธุ์พรม, นาริรัตน์ สี่ระสาร และสินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม. (2563). การดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดบึงกาฬ. วารสารการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (10), 1130 - 1142.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2550) การสร้างเครื่องมือวิจัย. ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ:กรุงเทพฯ.
- _____. (2552). ออกแบบเครื่องมือวิจัย. กรุงเทพฯ. ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

- รวีวรรณ ไชยเมืองแสน. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมปลูกข้าวโพด หมู่ที่ 4 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- รัชนิกร เศรษฐ์. (2528). สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2535). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ทศนคติ กับการใช้อุปกรณ์ ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/กรุงเทพฯ.
- รุ่งรัตน์ มาประสิทธิ์. (2558) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตในนาข้าวของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช/นนทบุรี.
- รุ่งโรจน์ สิ้นธุ์เทียม. (2555). การพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ลัดดา แพรภักทพิศุทธิ์. 2557. ความพึงพอใจในการรับบริการสารสนเทศการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ว. เกษตรศาสตร์ (สังคม) 35 : 283 – 298.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- วสุกาญจน์ ปานขริบ. (2559). การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วารภรณ์ จรจัญญ์, สุพัตรา ศรีสุวรรณ. ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินในการปลูกข้าวของเกษตรกร ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร. ปีที่ 46 ฉบับที่ suppl. 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2558) หน้า 277-280. วสุกาญจน์ ปานขริบ, พลสรานุญ สราญรมย์, พรชุลี นิลวิเศษ. เรื่องเต็มการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 14: ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน. นครปฐม. 2560. หน้า 3803-3811 (3926 หน้า).
- วิมล สิงหะพล.(2558).โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต ปี 2558. สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง กรมส่งเสริมการเกษตร.
<http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/15250>.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร : หจก. ทิพย์วิสุทธิ์.
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. (2546). การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม. 2524. จิตวิทยาเพื่อความสุขในการดำรงชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดารัตน์ แซ่มเงิน, ประเดิม ฉ่ำใจ และพัชรราวดี ศรีบุญเรือง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนไวน์ศรีชุมแสงตำบลท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี.วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 35 (3), 127-136.
- สุรีย์พร เหลี่ยมวรางกูร. (2551) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดลำปาง. พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2549). การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภิตสุตา มงคลเกษม. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรมการคาดเดาชนิดชนิดนิรภัยของผู้ขับซึร์ถยนต์ ในกรุงเทพมหานคร, 2539.
- อรรถ สมร่วง. (2019). ดิน 4.0 (ตอนที่ 1) ข้อมูลดินและการจัดการ. Journal of Vocational Education in Agriculture, 1(2), 1-3.
- อดุลย์ กองสัมฤทธิ์. (2557). การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาขององค์การบริการส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2543). พฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารยา องค์เอี่ยม และพงศธราร วิจิตรเวชไพศาล. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องวิจัย. วิศวกรรมสาร 2561; 4:36-42.
- อุทัย หิรัญโต. (2524). หลักการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Brooking A. (1999). Corporate Memory: Strategies for Knowledge Management. London: Thomson international business press.
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). Working Knowledge: New Organization Manage What They Know. Boston: Harvard Business School Press, อ้างถึงใน อัญญาณี คล้ายสุบรรณ. (2550). การจัดการความรู้ฉบับปฐมบท. นครปฐม: เพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป.
- Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. New York : Harper and Row.
- McClelland, D.C. (1961). The achieving society. Van Nostrand.
- Morgan, C. T., & King, R. A. (1966). Introduction to psychology (3rd ed.). n.p.
- Oskamp, S. (1977). Attitude and Opinion, New Jersey : Prentice-Hall inc, pp. 119 - 133.

Porter, L. W. & Lawler, E. E. (1968). Managerial attitudes and performance. Homewood, IL: Richard D. Irwin.

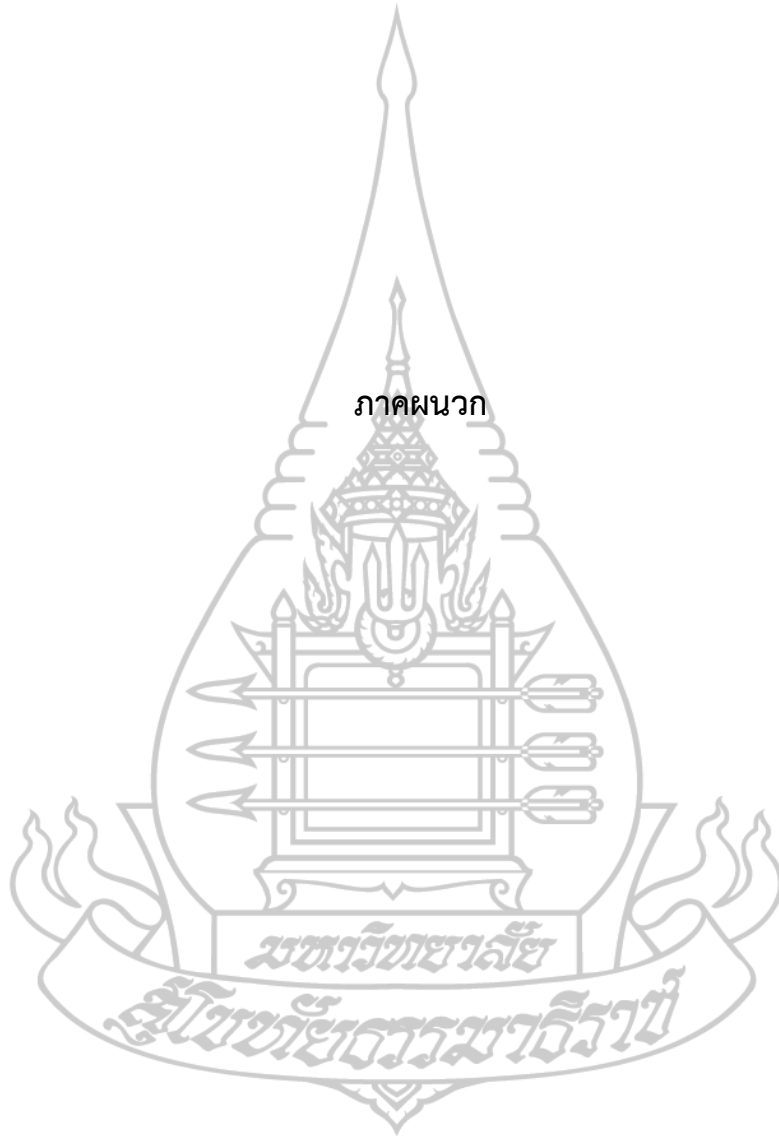
Remmer, H.H. (1954). Introduction to Opinion and Attitude. New-York: Harper and Brothers Publisher.

Senge, Peter M. (1990). The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization. New York : Doubleday Currency.

Vroom, Victor Harold. (1964). Work and Motivation. : John Wiley & Sons.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.)

เรื่อง การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี

(The development in community of soil and fertilizer Management Center,
Wang Khrai Subdistrict, Tha Yang District, Phetchaburi Province.)

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเพื่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี
2. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
3. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.
ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.
ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับ หลัง เข้ารับบริการ ศดปช.

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศดปช.

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ.....ปี (มากกว่า 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)

3. ระดับการศึกษา

 1. ไม่ได้รับการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ

เทียบเท่า (ปวช.)

 5. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) 6. ปริญญาตรี 7. อื่นๆ (ระบุ).....

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม

1. การประกอบอาชีพหลัก (สามารถตอบได้เพียง 1 ข้อ)

☐ 1. ประกอบการเกษตร	☐ 2. รับเงินเดือนประจำ
☐ 3. รับจ้างทางการเกษตร	☐ 4. ประกอบธุรกิจการค้า
☐ 5. รับจ้างทั่วไป	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....

2. การประกอบอาชีพรอง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ประกอบการเกษตร	☐ 2. รับเงินเดือนประจำ
☐ 3. รับจ้างทางการเกษตร	☐ 4. ประกอบธุรกิจการค้า
☐ 5. รับจ้างทั่วไป	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 7. ไม่มีอาชีพรอง	

3. การเป็นสมาชิกองค์กร

☐ ไม่เป็น	
☐ เป็น(สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
☐ 1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	☐ 2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร
☐ 3. กลุ่มเกษตรกร	☐ 4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร
☐ 5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	☐ 6. กลุ่มยุวเกษตรกร
☐ 7. วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	☐ 8. อาสาสมัครเกษตรกร
☐ 9. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	☐ 10. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่
☐ 11. อื่นๆ.....	

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
2. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร.....คน
3. รายได้ครัวเรือน.....บาท/ปี
 - 3.1 รายได้รวมภาคการเกษตร.....บาท/ปี
 - 3.2 รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี
4. รายจ่ายครัวเรือน.....บาท/ปี
 - 4.1 ต้นทุนภาคการเกษตร.....บาท/ปี
 - 4.2 รายจ่ายนอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี
5. หนี้สินภาคการเกษตร

☐ ไม่มี	☐ มี จำนวน.....บาท
--------------------------------	---

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศคปช.

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

2.1 ประสบการณ์ด้านการเกษตร

1. ระยะเวลา.....ปี (มากกว่า 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)

2.2 กิจกรรมทางการเกษตรหลัก (สามารถตอบได้เพียง 1 ข้อ)

☐ 1. ข้าว	☐ 2. ยางพารา
☐ 3. ปาล์มน้ำมัน	☐ 4. ไม้ผล ได้แก่.....
☐ 5. พืชไร่ ได้แก่.....	☐ 6. อื่นๆ.....

2.3 ประเภทที่ดิน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

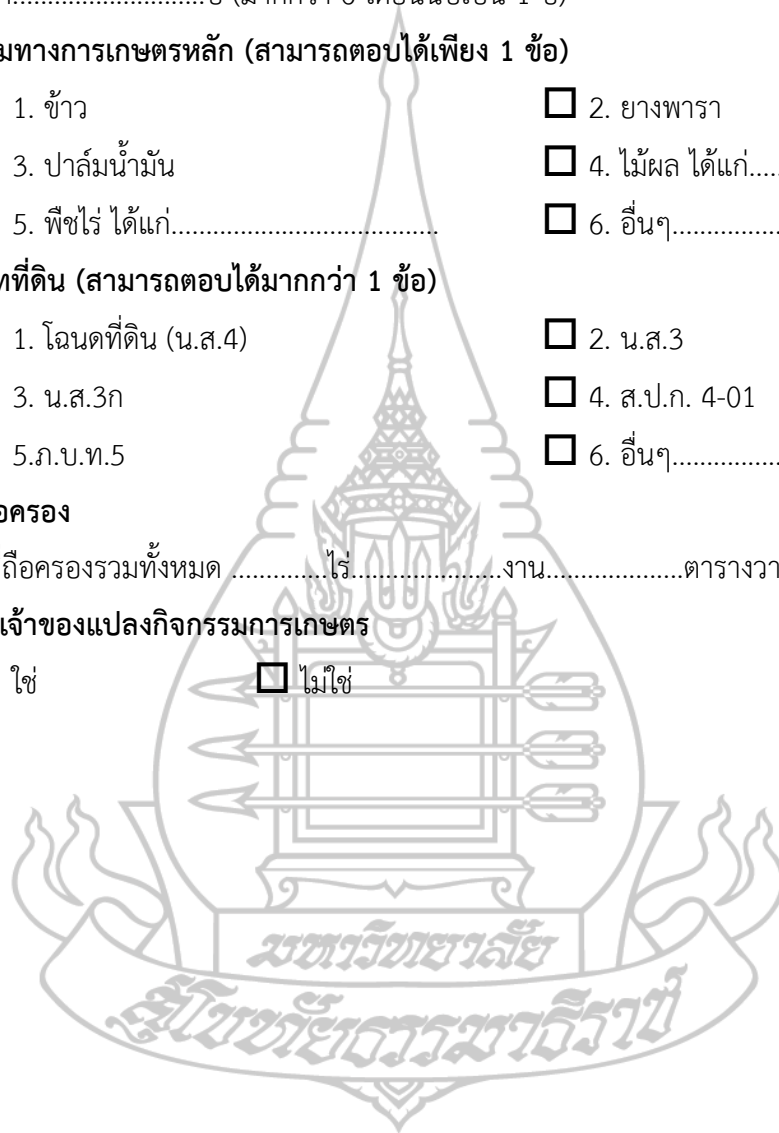
☐ 1. โฉนดที่ดิน (น.ส.4)	☐ 2. น.ส.3
☐ 3. น.ส.3ก	☐ 4. ส.ป.ก. 4-01
☐ 5. ก.บ.ท.5	☐ 6. อื่นๆ.....

2.4 พื้นที่ถือครอง

1. พื้นที่ถือครองรวมทั้งหมดไร่.....งาน.....ตารางวา

2.5 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตร

- ใช่ ไม่ใช่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ความคิดเห็น	ระดับความเห็นด้วยกับความ คิดเห็น				
	1	2	3	4	5
1. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้					
2. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องมีบริการด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ครบวงจร เช่น คลินิกปรึกษาปัญหาดินปุ๋ย, การวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด เป็นต้น					
3. ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยที่ได้จาก ศตปช. มีความสำคัญต่อเกษตรกรในด้านการเกษตร					
4. การจัดการด้านดินและปุ๋ยอย่างถูกต้องตามคำแนะนำของ ศตปช. ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง					
5. การจัดการด้านดินและปุ๋ยอย่างถูกต้องของ ศตปช. ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น					
6. ความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำของเจ้าหน้าที่ ศตปช. มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีการจัดการด้านดินและปุ๋ยของเกษตรกร					
7. เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเป็นการจัดการดินและปุ๋ยของ ศตปช. ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ					
8. การจัดทำแปลงเรียนรู้ และจุดสาธิตด้านการจัดการดินและปุ๋ย ของ ศตปช. ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น					

ความคิดเห็น	ระดับความเห็นด้วยกับความ คิดเห็น				
	1	2	3	4	5
9. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนต้องมีการจัดตั้งทุกตำบล เพื่อเกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว					
10. การบริการของ ศคปช. มีผลต่อการเข้าใช้บริการของเกษตรกร					

ความคิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

3.2 ความต้องการของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศคปช.

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(ได้รับความรู้ 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
ด้านองค์ความรู้					
1. การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้อง					
2. การอบรมให้ความรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน / เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด					
3. การอบรมให้ความรู้การตรวจวิเคราะห์ดิน แผลผล และการปรับปรุงดินให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม					
4. สื่อองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, เว็บไซต์ เป็นต้น					
5. องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลชุดดินในเขตพื้นที่					

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
ด้านการบริการ					
6. การชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำขั้นตอนในการให้บริการของเจ้าหน้าที่					
7. ขั้นตอนการเข้ารับบริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความคล่องตัว					
8. ความรวดเร็วในการให้บริการ					
9. การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ					
10. ความเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่					

ความต้องการอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้เข้ารับบริการ ศตปช.

4.1 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการ ศตปช.

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
สมาชิก ศตปช.					
1. สมาชิกที่ให้บริการมีองค์ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยไม่เพียงพอ					
2. สมาชิกขาดการอบรม/ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง					

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
3. สมาชิกขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการให้บริการของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เช่น การบริการผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน, การตรวจวิเคราะห์ดิน เป็นต้น					
4. สมาชิกที่ทำหน้าที่บริการอายุมาก ส่งผลต่อการสื่อสารการรับรู้สำหรับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน					
5. สมาชิกดำเนินงาน ศตปช.ไม่ต่อเนื่อง					
กรรมการและการบริหาร					
6. คณะกรรมการ ขาดความรู้ในการพัฒนา ศตปช.					
7. คณะกรรมการ ศตปช. มีการตัดสินใจที่ไม่เด็ดขาด					
8. คณะกรรมการ ศตปช. ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นเท่าที่ควร					
9. คณะกรรมการ ศตปช. ขาดการมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม					
10. คณะกรรมการ ศตปช. ขาดเทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ					
การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน					
11. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทและหน้าที่การดำเนินงาน ส่งผลให้เกษตรกรเข้าใช้บริการน้อย					
12. ศตปช. ขาดสื่อองค์ความรู้สำหรับการเรียนรู้ของเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น					
13. ศตปช. ขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น					
14. ศตปช. ขาดการบริการด้านเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย					
15. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีเวลาเปิด-ปิด และการให้บริการที่ ไม่แน่นอน					
การสนับสนุนของภาครัฐ					
16. ศตปช. ขาดการสนับสนุนด้านแม่ปุ๋ยจากภาครัฐ					
17. เมื่อมีอบรมแล้วขาดการติดตามจากภาครัฐ					

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
18. ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านการเปิดตลาด เพื่อขยายพื้นที่					
19. ศตปช.ขาดการสนับสนุนด้านความรู้ที่ต่อเนื่อง					
20. การได้รับสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตของภาครัฐเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่มีการจัดสรรงบประมาณ					

ประเด็นปัญหาอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะในการเข้ารับบริการ ศตปช.

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
สมาชิก ศตปช.					
1. ควรมีการพัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการอย่างต่อเนื่อง					
2. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยให้เกษตรกรที่สนใจอย่างต่อเนื่อง					
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในด้านงานตรวจวิเคราะห์ดิน, และผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน					
4. ควรมีสมาชิกที่อายุน้อย มีความคล่องแคล่วในการสื่อสาร					
5. ควรมีการจัดหน้าที่ให้ดี เพื่อให้เกิดการบริการของ ศตปช. อย่างต่อเนื่อง					
กรรมการและการบริหาร					

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
6. ควรมีการบูรณาการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านต่างๆในการพัฒนา ศตปช.					
7. คณะกรรมการต้องกล้าตัดสินใจ ไม่วิเคราะห์ ลังเล					
8. คณะกรรมการต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและผู้มาใช้บริการ ศตปช.					
9. คณะกรรมการต้องมีความโปร่งใส ไม่เอาเปรียบ มีจริยธรรม					
10. คณะกรรมการต้องมีการใช้เทคนิคในการสื่อสาร ที่มีประสิทธิผล					
การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน					
11. ส่งเสริมให้มีการเพิ่มศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายในชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร					
12. ส่งเสริมการแจกสื่อองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร เช่น แผ่นพับ, คู่มือ, หนังสือ เป็นต้น					
13. ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น					
14. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย					
15. ศตปช. ควรมีการกำหนดเวลาเปิด-ปิดที่แน่นอนให้กับเกษตรกร					
การสนับสนุนของภาครัฐ					
16. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในส่วนของแม่ปุ๋ย หรือแหล่งจำหน่ายแม่ปุ๋ยราคาถูก					
17. เมื่อมีการจัดอบรมจากภาครัฐควรมีการติดตามผล จากเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการพัฒนา ศตปช. ในระยะยาว					
18. ควรมีการส่งเสริมด้านตลาดการเกษตร เพื่อเพิ่มช่องทางของกลุ่ม ศตปช.					

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
19. อยากให้ภาครัฐสนับสนุนด้านการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง					
20. ภาครัฐควรมีงบประมาณในการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มมากขึ้น					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ประโยชน์ที่ได้รับ หลัง เข้ารับบริการ ศคปช.

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(มีปัญหา 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
ด้านเกษตรกร					
1. มีองค์ความรู้ในการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ					
2. เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยมากขึ้น					
3. มีความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรท่านอื่นได้					
4. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น					
5. เกษตรกรมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตร					
ด้านการผลิต					
6. ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น					
7. ต้นทุนการผลิตลดลง					
8. ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น					

ประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
9. ลดความสิ้นเปลืองวัตถุดิบจากการผลิต					
10. ได้ปฎิบัติตามต้องการ สะดวก มีมาตรฐาน					

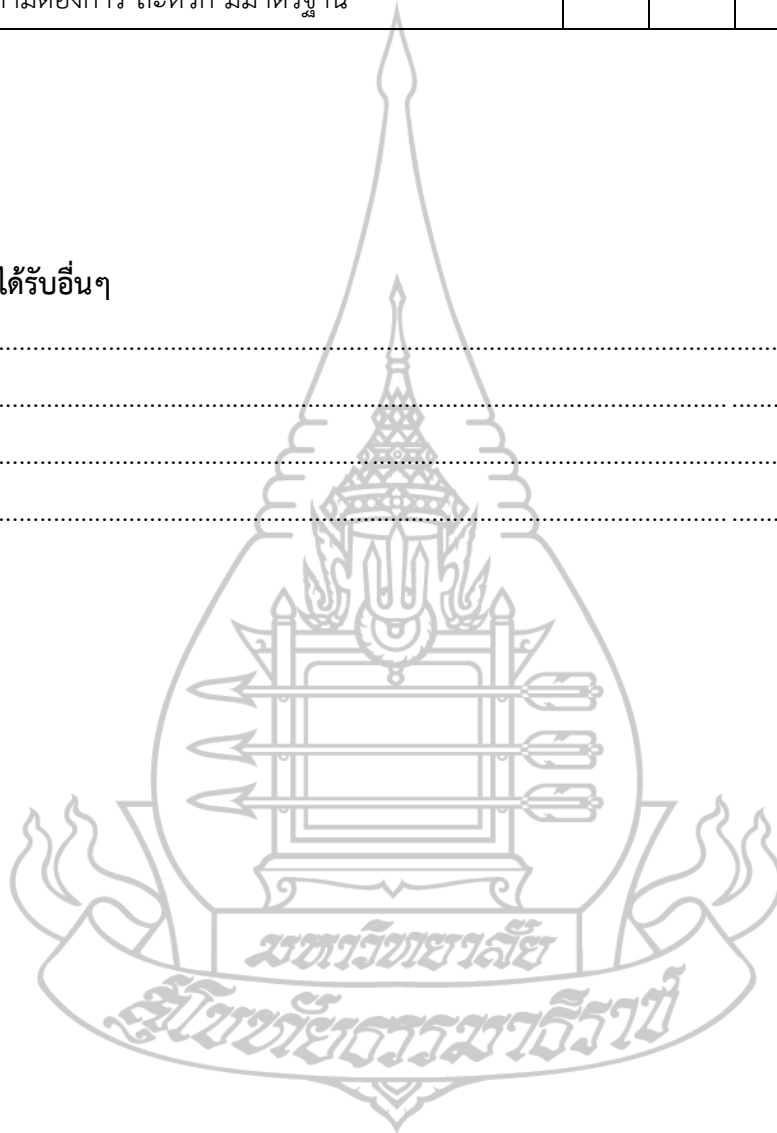
ประโยชน์ที่ได้รับอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สุโขทัย

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน)

เรื่อง การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี

(The development in community of soil and fertilizer Management Center,
Wang Khrai Subdistrict, Tha Yang District, Phetchaburi Province.)

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเพื่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ตำบลวังไคร้ อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี
 2. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
 3. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 - ตอนที่ 3 ความรู้ และแหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 - ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 - ตอนที่ 5 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
 - ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
 2. อายุ.....ปี (มากกว่า 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
 3. ระดับการศึกษา

☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ
- เทียบเท่า (ปวช.)
☐ 5. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	☐ 6. ปริญญาตรี
☐ 7. อื่นๆ (ระบุ).....	

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม

1. การประกอบอาชีพหลัก (สามารถตอบได้เพียง 1 ข้อ)

☐ 1. ประกอบการเกษตร	☐ 2. รับเงินเดือนประจำ
☐ 3. รับจ้างทางการเกษตร	☐ 4. ประกอบธุรกิจการค้า
☐ 5. รับจ้างทั่วไป	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....

2. การประกอบอาชีพรอง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ประกอบการเกษตร	☐ 2. รับเงินเดือนประจำ
☐ 3. รับจ้างทางการเกษตร	☐ 4. ประกอบธุรกิจการค้า
☐ 5. รับจ้างทั่วไป	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 7. ไม่มีอาชีพรอง	

3. สถานภาพภายในกลุ่ม

- คณะกรรมการ ระบุ.....
- สมาชิก

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

2. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร.....คน

3. รายได้ครัวเรือน.....บาท/ปี

3.1 รายได้รวมภาคการเกษตร.....บาท/ปี

3.2 รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

4. รายจ่ายครัวเรือน.....บาท/ปี

4.1 ต้นทุนภาคการเกษตร.....บาท/ปี

4.2 รายจ่ายนอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

5. หนี้สินภาคการเกษตร

- ไม่มี มี จำนวน.....บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

2.1 ประสบการณ์ด้านการเกษตร

1. ระยะเวลา.....ปี (มากกว่า 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)

2.2 กิจกรรมทางการเกษตรหลัก (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ข้าว	☐ 2. ยางพารา
☐ 3. ปาล์มน้ำมัน	☐ 4. ไม้ผล ได้แก่.....
☐ 5. พืชไร่ ได้แก่.....	☐ 6. อื่นๆ.....

2.3 ประเภทที่ดิน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. โฉนดที่ดิน (น.ส.4)	☐ 2. น.ส.3
☐ 3. น.ส.3ก	☐ 4. ส.ป.ก. 4-01
☐ 5. ภ.บ.ท.5	☐ 6. อื่นๆ.....

2.4 พื้นที่ถือครอง

1. พื้นที่ถือครองรวมทั้งหมดไร่.....งาน.....ตารางวา

2.5 สถานะเจ้าของแปลงกิจกรรมการเกษตร

- ใช่ ไม่ใช่

ตอนที่ 3 ความรู้ และแหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน

3.1 ความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องว่าง

ความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย	ถูก	ผิด
1. เนื้อดิน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ดินร่วน และดินเหนียว		
2. ค่าความเป็นกรดต่าง (pH 6.0-7.0) เป็นช่วงที่ธาตุอาหารในดินส่วนใหญ่ ละลายอยู่ในสารละลายดิน		
3. ค่าความเป็นกรดต่าง (pH 4.5-6.0) เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช ส่วนใหญ่		
4. เมื่อวัดค่าความเป็นกรดต่าง pH ของดินได้ค่าเท่ากับ 5.2 แสดงว่าดินมีสภาพ เป็นกรด		

ความรู้เบื้องต้นด้านดินและปุ๋ย	ถูก	ผิด
5. ธาตุอาหารของพืชที่ได้รับจากดิน มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ธาตุ		
6. ธาตุอาหารหลัก คือ ธาตุอาหารที่พืชต้องการในปริมาณมาก ได้แก่ ไนโตรเจน (N), ฟอสฟอรัส (P), โพแทสเซียม (K)		
7. ปุ๋ย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยเคมี, ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยชีวภาพ		
8. ธาตุอาหารรอง ประกอบด้วย แคลเซียม (Ca), สังกะสี (Zn), เหล็ก (Fe)		
9. พืชมีอาการใบล่างเหลืองซีดทั้งใบ ต่อมากลายเป็นสีน้ำตาลและหลุดร่วง หลังจากนั้นที่ใบบนๆมีสีเหลือง แสดงว่าพืชแสดงอาการขาดธาตุไนโตรเจน (N)		
10. ปุ๋ยสั่งตัดและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน คือ ปุ๋ยชนิดเดียวกัน		
ความรู้การบริหารจัดการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	ถูก	ผิด
11. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพ		
12. การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน จะตรวจด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว		
13. เงินทุนหมุนเวียน ถือเป็นองค์ประกอบของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน		
14. การดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจะต้องมีการประชุมสมาชิก อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง		
15. คุณภาพของทีมงาน คือหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน		

3.2 แหล่งความรู้ ของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(ได้รับความรู้ 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ประเด็น	ระดับการได้รับความรู้				
	1	2	3	4	5
1. สื่อบุคคล					
1.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ					
1.2 เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน					
1.3 อาสาสมัครเกษตร					

ประเด็น	ระดับการได้รับความรู้				
	1	2	3	4	5
1.4 ประชาชนชาวบ้าน					
1.5 ครอบครัว/ญาติพี่น้อง					
1.6 ผู้นำชุมชน					
1.7 เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่					
2. สื่อมวลชน					
2.1 โทรทัศน์					
2.2 วิทยุ					
2.3 หอกระจายเสียง					
3. สื่อสิ่งพิมพ์					
3.1 หนังสือพิมพ์					
3.2 หนังสือ					
3.3 วารสาร					
3.4 เอกสารเผยแพร่					
4. ผ่านสื่อออนไลน์					
4.1 เว็บไซต์ (Website)					
4.2 เฟซบุ๊ก (Facebook)					
4.3 ไลน์ (Line)					
4.4 ยูทูบ (Youtube)					
5. ผ่านสื่อกิจกรรม					
5.1 การฝึกอบรม					
5.2 การสัมมนา					
5.3 การประชุม					
5.4 การศึกษาดูงาน					
5.5 การจัดนิทรรศการ					

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ประเด็น	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
ปัจจัยภายใน ศตปช.					
1. ความเข้มแข็งของกลุ่ม					
2. เป้าหมายของกลุ่ม					
3. การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม					
4. การเสถียรของสมาชิก					
5. จำนวนสมาชิก					
6. ประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่ม					
7. มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดี					
8. กิจกรรมของกลุ่ม ศตปช.					
9. กฎกติกาที่เหมาะสมของกลุ่ม ศตปช.					
10. ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่ม ศตปช.					
ปัจจัยภายนอก ศตปช.					
11. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น งบประมาณ, เครื่องมือ, อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น					
12. ความต่อเนื่องของงบประมาณ					
13. นโยบายภาครัฐ					
14. ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร					
15. การยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ยของเกษตรกร					
16. ตลาดจำหน่ายที่แน่นอน					
17. เครือข่ายของกลุ่ม ศตปช.					
18. ข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม ศตปช.					
19. เทคโนโลยีใหม่ๆของกลุ่ม ศตปช.					
20. องค์ความรู้ต่างๆของหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริมกลุ่ม ศตปช.					

ปัจจัยอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ความต้องการของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
ความต้องการด้านความรู้					
1. อบรม ให้ความรู้ ด้านการจัดการดินและปุ๋ยแก่สมาชิก					
2. อบรมและสาธิตการตรวจวิเคราะห์ดินแก่สมาชิก					
3. อบรม ให้ความรู้การผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน					
4. ให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการทุน บัญชี และการเงิน					
5. ความรู้ในขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้อง					
ความต้องการด้านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่					
6. เจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน อย่างต่อเนื่อง					
7. เจ้าหน้าที่เพิ่มทักษะในการพูดและอธิบาย					
8. เพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย					
9. พัฒนาการคิดสร้างสรรค์					
10. เน้นให้เจ้าหน้าที่ลงมือปฏิบัติจริง					
ความต้องการสนับสนุนด้านทรัพยากร					
11. สนับสนุนแม่ปุ๋ย					
12. สนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดิน					

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
13. สนับสนุนเทคโนโลยี หรือเครื่องจักรใหม่ๆ					
14. งบประมาณเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม					
15. สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์					

ความต้องการอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

6.1 ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ประเด็นปัญหา	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
1. ขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนภายในกลุ่ม					
2. เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต					
3. สมาชิกกลุ่มบางรายไม่เชื่อมั่นในเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ย					
4. ขาดงบประมาณในการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง					
5. ขาดสมาชิกที่มีความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยในการให้บริการเกษตรกร					
6. แหล่งจัดซื้อแม่ปุ๋ยหายาก ราคาสูง					
7. ขาดตลาดที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า					
8. สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร					
9. สมาชิกกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม					
10. พื้นที่ดำเนินการของกลุ่มยังไม่เป็นสัดส่วน					

ประเด็นปัญหาอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

6.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

คำแนะนำ : ให้เติมเครื่องหมาย ลงในตาราง ตามระดับการได้รับข้อมูล

(เห็นด้วย 1 = น้อยที่สุด : 2 = น้อย : 3 = ปานกลาง : 4 = มาก : 5 = มากที่สุด)

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
1. ควรมีการระดมหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุน					
2. ควรมีการสร้างแปลงสาธิตโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยเปรียบเทียบกับการทำเกษตรด้วยวิธีเดิมของเกษตรกร					
3. ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ					
4. ควรรวบรวมความต้องการแม่ปุ๋ยของสมาชิกก่อนการสั่งซื้อ เพื่อสามารถต่อรองราคาปุ๋ยได้					
5. ควรมีการสร้างเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนระดับจังหวัด					
6. ควรมีการเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในพื้นที่					
7. ควรร่วมกันจัดตั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน รวมถึงบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตาม					
8. ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม					
9. ควรมีการจัดตารางสมาชิกกลุ่มในการทำหน้าที่ให้บริการแก่เกษตรกร					
10. ควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

ภาคผนวก ค

ประเด็นสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

เครื่องมือที่ 3 : ประเด็นสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)
การพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลวังไคร้ อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี

ประเด็นที่ 1: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- คิดว่าอะไรคือปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน
- คิดว่าควรมีแนวทางใดในการพัฒนา ศตปช.

ประเด็นที่ 2: ปัญหาและอุปสรรคในการการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- ควรทำอย่างไรกับปัญหาด้านสภาพอากาศ เช่นความแห้งแล้งที่เพิ่มขึ้นในชุมชน
- ควรทำอย่างไรกับเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยที่มีบริการในพื้นที่น้อยเกินไป
- มีการแก้ไขปัญหาด้านศัตรูพืชและโรคพืชในการผลิตข้าว ที่เป็นพืชหลักของสมาชิกกลุ่ม ศตปช .

อย่างไร

- มีการแก้ไขปัญหาเรื่องปัจจัยเรื่องปุ๋ยเคมีราคาสูงขึ้น อย่างไร ?
- มีช่องทางการจำหน่ายปุ๋ยสั่งตัด เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กลุ่ม อย่างไร?

ประเด็นที่ 3: แนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาพันธุ์ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ช่วยด้านศัตรูพืชและโรคพืช มีความสำคัญอย่างไร ?

- ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน มีความสำคัญอย่างไร ?

- ท่านคิดว่าแนวทางการให้ความรู้และฝึกอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการตรวจดิน การใช้ปุ๋ยสั่งตัด ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน มีความสำคัญอย่างไร ?

- ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนอะไรมากที่สุด ?

- ท่านคิดว่าปัญหาใดควรได้รับการดำเนินการอย่างเร่งด่วน ?

ประเด็นที่ 4: แนวทางการพัฒนาการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้แก่อะไรบ้าง ?

- ท่านคิดว่าแนวทางใดที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน

- ท่านคิดว่าแนวทางใดที่เกษตรกรสามารถดำเนินการได้เอง ?

- ท่านคิดว่าแนวทางใดที่ภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุน ?

จุดแข็ง (Strengths) คือ ปัจจัยภายในที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ศตปช.	จุดอ่อน (Weaknesses) คือ ปัจจัยภายในที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ศตปช.
โอกาส (Opportunities) คือ ปัจจัยภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ศตปช	อุปสรรค (Threats) คือ ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ศตปช.

ประเด็นที่ 5 : การสร้างกลยุทธ์โดยพิจารณาจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

โดยใช้เครื่องมือ TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน / ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
	SO ใช้จุดแข็งผลักดันโอกาส กลยุทธ์เชิงรุก	WO ใช้โอกาสลดจุดอ่อน กลยุทธ์เชิงแก้ไข
โอกาส (Opportunities)	ST ใช้จุดแข็งลดอุปสรรค กลยุทธ์เชิงป้องกัน	WT จัดการกับจุดอ่อนและอุปสรรค กลยุทธ์เชิงรับ
อุปสรรค (Treats)		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายณัฐธีร์ บุญทองคำ
วัน เดือน ปี เกิด	24 พฤษภาคม 2537
สถานที่เกิด	จังหวัดเพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

